

JAN KOWALIK

**POLSKA
W BIBLIOGRAFII
NIEMIECKIEJ**

1954-1956

Oraz uzupełnienia do okresu 1945-1953

INSTYTUT

PARYŻ

LITERACKI

1958

**POLSKA W BIBLIOGRAFII
NIEMIECKIEJ**

100/111

BIBLIOTEKA "KULTURY"

Tom XXX

Imprimé en France.

Wydawca: Edition et Librairie «Libella»,
12, rue Saint-Louis-en-l'Île, Paris (4e).

JAN KOWALIK

**POLSKA
W BIBLIOGRAFII
NIEMIECKIEJ**

1954-1956

Oraz uzupełnienia do okresu 1945-1953

INSTITUT

PARYŻ

LITERACKI

1958

POLSKA W BIBLIOGRAFII NIEMIECKIEJ

1954-1956

ORAZ UZUPEŁNIENIA DO OKRESU 1945-1953

OD AUTORA

W roku 1955 Instytut Literacki w Paryżu wydał mój szkic informacyjny Polska w bibliografii powojennych Niemiec 1945-1953. Rozdziały I-VIII tej pracy drukowane były uprzednio w „Kulturze”, n-ry 86-90. Bibliografia niniejsza jest dalszym ciągiem wspomnianej pracy. Rejestruje ona polonica o charakterze bibliograficznym względnie sprawozdawczym, ogłoszone (w niektórych wypadkach także kolportowane) na terenie Niemiec od roku 1954 do 1956, oraz przynosi uzupełnienia za okres 1945-1953.

Materiał autopsyjny czerpano z Hoover Library, Stanford University Libraries i z własnych zbiorów autora. Tytuły do których nie udało się dotrzeć, powtórzone za wiarygodnymi drukowanymi źródłami niemieckimi.

W przeciwieństwie do szkicu pierwszego, poświęconego raczej omówieniu poszczególnych bibliografij, w pracy niniejszej położono nacisk na skompletowanie listy bibliograficznych poloniców niemieckich, co w naszych kulturalno-politycznych warunkach wydaje się rzeczą potrzebniejszą.

Sytuacja polityczna Niemiec, nadprodukcja piśmiennictwa o tematyce wschodnio-niemieckiej i wschodnio-europejskiej, a ponadto odległość Kalifornia-Niemcy, a także warunki materialne i choroba autora, uniemożliwiły wyczerpanie tematu. Toteż praca niniejsza traktowana być musi jedynie jako przyczynek.

J. K.

CZEŚĆ SPRAWOZDAWCZA

I. BIBLIOGRAFIE OGÓLNE

Zródłowe wiadomości o drukach danego kraju znajdujemy w bibliografiach ogólnych, opracowywanych przez państwowe centralne instytucje biblioteczne na podstawie obowiązkowego egzemplarza wydawcy, i wydawanych bieżąco przy współudziale zawodowych zrzeszeń księgarzy.

Niemiecka centrala bibliograficzna znajduje się od dziesiątek lat przy *Deutsche Bücherei* w Lipsku. Tutaj planuje i opracowuje się podstawowe bibliografie narodowe, dotyczące druków z terenu Niemiec, Austrii, Szwajcarii, oraz druków niemiecko-języcznych z innych krajów. Są nimi:

- a) *Deutsche Nationalbibliographie*, stworzona w roku 1931 przez Heinricha Uhlendahla, wychodząca w serii A, tygodniowo, pt. *Neuerscheinungen des Buchhandels*, a w serii B, dwutygodniowo, pt. *Neuerscheinungen ausserhalb des Buchhandels*;
- b) *Jahresverzeichnis des deutschen Schrifttums*, będący kontynuacją w roku 1797 założonych *Halbjahresverzeichnis der Neuerscheinungen des deutschen Schrifttums*; oraz
- c) *Deutsches Bücherverzeichnis*, wydawnictwo pozytywne, rejestrujące piśmiennictwo dziesięciolecia 1941-1950.

Lipska centrala bibliograficzna opracowała także szeregi wydawnictw uzupełniających luki w rejestracji tytułów za ubiegłe lata. Są to:

- a) *Verzeichnis der Schriften, die 1933-1945 nicht angezeigt werden durften* (7.232 tyt.),
- b) *Verzeichnis der Schriften, die infolge von Kriegseinwirkungen vor dem 8. Mai 1945 nicht angezeigt werden konnten* (12.717 tyt.), oraz
- c) *Liste der auszusondernden Literatur*, którą wraz z trzema dodatkami (1947, 1948, 1953) obejmuje 36.000 tytułów piśmiennictwa nazistowskiego, zabronionego rozkazem Alianckiej Rady Kontrolnej z dnia 13 maja 1946.

Zachodnio-niemiecka centrala bibliograficzna, zorganizowana w roku 1947 przez Hannsa W. Eppelsheimera przy *Deutsche Bibliothek Frankfurt am Main*, wydaje dwie serie ogólnej bibliografii, obejmującej niemiecko-języczne piśmiennictwo kraju i zagranicy:

- a) dwutygodniowo, *Bibliographie der Deutschen Bibliothek Frankfurt am Main*,
- b) *Halbjahresverzeichnis der Deutschen Bibliothek Frankfurt am Main*. Ukazuje się też
- c) *Deutsche Bibliographie*, spis scalony za sześćdziesiąt lat 1945-1950, jak również
- d) dwumiesięcznik, *Das deutsche Buch*, bardzo staranny wybór nowych wydawnictw głównie naukowych, przeznaczonych dla odbiorcy zagranicznego.

W Berlinie, w *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur*, ukazuje się w dalszym ciągu bibliografia adnotowana pt. *Neuerscheinungen wissenschaftlicher Literatur aus den Ländern der Volksdemokratie, Albanien, Bulgarien, Polen, Rumänien, Tschechoslowakische Republik, Ungarn und der Volksrepublik China*.

Porównując bibliografię lipską i frankfurcką, trzeba stwierdzić, że pierwsza rejestruje na ogół szczegółowiej.

Dotyczy to przede wszystkim dysertacji i druków znajdujących się poza handlem księgarskim, a także wydawnictw partyjnych, polityczno-propagandowych, oraz tłumaczeń z polskiej literatury krajowej. Bibliografia lipska wykazuje też dokładnie niemiecko-języczne druki ogłaszane w Polsce.

Bibliografia frankfurcka kładzie nacisk na publikacje Republiki Związkowej. Posiada to dla badacza polskiego szczególną wartość z uwagi na gwałtowny wzrost zachodnio-niemieckiej literatury rewizjonistycznej kół uchodźczo-wysiedleńczych, oraz wielką liczbę publikacji naukowych, poświęconych „niemieckiemu Wschodowi”.

Badacz śledzący polonika niemieckie, powinien zatem poznać obie podstawowe bibliografie narodowe. Cennym uzupełnieniem, szczególnie jeśli chodzi o druki niesamoistne, są bibliografie regionalne ziem „niemieckiego Wschodu”, notujące wyczerpująco literaturę czasopiśmienniczą. Dla uzyskania pełnego przeglądu należy także przejrzeć wykazy publikacji kółek naukowych (*Arbeitskreise*), sprawozdania z działalności ziomkostw (*Landsmannschaften*), sprawozdania z badań naukowych (*Forschungsberichte, Literaturberichte*), wreszcie przeglądy wydawnicze i omówienia książek w czasopismach i prasie, do niepoznanych *Heimatbriefe* i *Mitteilungsblätter* włącznie.

II. BIBLIOGRAFIE REGIONALNE

Wśród bibliograficznych poloniców okresu powojennego najliczniejszą grupę stanowiły regionalne bibliografie ziem „niemieckiego Wschodu”. Lata 1954-1956 wykazują systematyczną kontynuację zapoczątkowanych już wydawnictw w kierunku tak zwanym *Südost*, czyli na ziemie węgiersko-rumuńskie i południowej Słowiańszczyzny. Bibliografowie nie ograniczają się, jak dotąd bywało, do „Landeskunde” danego obszaru. Powstają prace specjalne, rejestrujące piśmiennictwo fachowe, że wskażemy tu przykładowo prace Wermkego z zakresu historii Prus Wschod-

nich i „Zachodnich”, Neugebauera *Neue polnische Forschungen zur Vor- und Frühgeschichte Westpreussens*, albo Schwarzbacha *Geologische Forschung in Schlesien. Eine Bibliographie der Jahre 1914-1945*.

Wzrost regionalnych wydawnictw bibliograficznych wywołał już potrzebę ich rejestracji. Pierwszą taką próbą jest *Bibliographien zur Landeskunde Mitteleuropas*, spis Violi Imhoff-May, ogłoszony w *Geographisches Taschenbuch 1954/55*. W parze z tą tematyczną rozbudową idzie rozgałęzienie specyfikacji terenowej, jak tego dowodzą bibliografie poszczególnych miast, aby tylko wspomnąć Ristera *Bibliographie der Veröffentlichungen über die Stadt Breslau*, drukowaną w *Briegische Briefe*, czy bibliografie Poznania lub Gdańska.

Przeglądając bibliografie regionalne ziem „niemieckiego Wschodu” odnosimy wrażenie, że skrzętność i pracowitość niemiecka walczą o lepsze z celowością organizacji badań bibliograficznych. Wynikiem tej nadgorliwości jest produkcja bibliografii pokrywających się pod względem tematu i terenu.

Z bibliografii regionalnych poświęconych oddzielnym ziemiom „niemieckiego Wschodu” najczęściej dotyczy Śląska. Podstawową pracą jest *Schlesische Bibliographie* Ristera, której drugi tom ukazał się w serii publikacji naukowych Instytutu Herdera w Marburgu. Obejmuje ona piśmiennictwo z lat 1952-1953, oraz uzupełnienia za okres 1942-1951. Poza piśmiennictwem dotyczącym Wrocławia, ten sam autor ogłosił w *Zeitschrift für Ostforschung* oddzielnie dwa opracowania poświęcone Śląskowi: *Schrifttum über Schlesien 1952*, oraz *Schrifttum über Schlesien 1953*. Bibliografię silesiaców prowadzi również Richard Mai w miesięczniku *Christ Unterwegs*.

Piśmiennictwu dotyczącemu Śląska, znajdującemu się w zbiorach Dolno-Saksońskiej Biblioteki Krajowej w Hanowerze, poświęcono obszerny katalog wydany w roku 1956 pt. *Schlesien. Bibliographie. Bd 2 des Katalogs des Schrifttum über den deutschen Osten*. Wartościowym przyczynkiem do bibliografii silesiaców niemieckich są też artykuły Schlengera i Schodroka, ogłoszone w *Zeitschrift für Ostforschung*. Pierwszy, omawiając działalność Komisji Historycznej dla Śląska, rejestruje równocześnie wy-

dawnictwa tej instytucji od czasu jej powstania w roku 1921 do roku 1953, drugi, daje przegląd wydawnictw kółka naukowego wysiedleńców ze Śląska, *Das Kulturwerk Schlesien e. V.* w Neumarkt/Opf.

Z prac dotyczących krajów bałtyckich, a pominiętych przez nas w pierwszej części bibliografii, wymienić należy Roberta Aleksandra *Die Quellen der baltischen Gegenwartsgeschichte. Eine Vorschau zur Baltikum-Bibliographie* oraz tegoż autora *Baltikum-Bibliographie* (od 1945), w której zebrano prace z zakresu historii, polityki, ekonomii i socjologii. Ogłoszono je w *Baltische Rundschau*. W okresie sprawozdawczym wyszła druga część *Baltische Bibliographie 1945-1953*, Erika Thomsona, oraz tegoż autora, *Baltisches Schrifttum 1952-1953*. W roku 1954 Hellmuth Weiss ogłosił w *Zeitschrift für Ostforschung: Baltische Bibliographie 1945-1952*, oraz *Baltische Bibliographie 1953 mit Nachträgen für 1945-1952*, przynoszącą wybór piśmiennictwa dotyczącego Łotwy i Estonii. Znany nam już Rister, opublikował rok temu skromny wybór piśmiennictwa dotyczącego Litwy, pt. *Schrifttum über Litauen 1943-1953*. Piśmiennictwo dotyczące Kłajpedy, jak i ogólnie litewsko-niemieckich stosunków politycznych, znajdujemy w pracy Hellmutha Heckera, *Deutschland, Litauen und das Memelland*, ogłoszonej w *Jahrbuch der Albertus-Universität zu Königsberg/Pr.*, VI. Pożytecznym przyczynkiem do bibliografii historii krajów bałtyckich jest zestawienie literatury czasopiśmiennej *Neues zur baltischen Geschichte*. Bibliografię krajów bałtyckich prowadzi w *Christ Unterwegs* również Richard Mai. Przegląd wydawnictw naukowych Bałtyckiej Komisji Historycznej daje Reinhard Wittram w *Zeitschrift für Ostforschung* (1954/2, 251-253).

Niezależnie od bieżącej bibliografii tego samego autora, rejestrującej piśmiennictwo o Prusach Wschodnich i Pomorzu, ukazały się Herberta Ristera: *Pommersche Bibliographie 1945-1951* oraz *Pommersche Bibliographie 1952-1955 und Nachträge für 1947-1951*. Wydawnictwa Komisji Historycznej dla Pomorza od czasu założenia tej instytucji w roku 1910 aż do roku 1945, zestawiał w *Zeitschrift für Ostforschung* Adolf Diestelkamp (1953/2, 281-285).

Terenem szczególnie intensywnej i planowej działalności ze strony bibliografii niemieckiej lat ostatnich stały się Prusy Wschodnie oraz „Zachodnie”. Bibliografie ogólne tych ziem opracował Ernst Wermke, publikując w roku 1955 *Schrifttum zur Geschichte von Ost- und Westpreussen 1953*, a rok później, *Schrifttum zur Geschichte von Ost- und Westpreussen 1954*. Ten sam autor dał interesujący i wyczerpujący przegląd wydawnictw naukowych wysiedleńców niemieckich zgrupowanych wokół *Göttinger Arbeitskreis*'u na temat Prus Wschodnich i Pomorza, w sprawozdaniu, odczytanym na posiedzeniu Komisji Historycznej dla Prus Wschodnich i Zachodnich w Göttingen, w dniu 16. XI. 1953. Praca ta ukazała się drukiem pt. *Deutsche Arbeiten über Ost- und Westpreussen seit 1945*. Polskimi krajowymi wydawnictwami, poświęconymi tym samym ziemiom, zajął się Ernst Bahr w pracy *Neuere polnische Veröffentlichungen zur ost- und westpreussischen Landeskunde*.

Piśmiennictwu z zakresu archeologii i prehistorii tych ziem poświęcone są prace: La Baume, *Neuere polnische Veröffentlichungen zur Frühgeschichte Ost- und Westpreussens*, który omawia prace krajowych uczonych (Antoniewicza, Gieysztor, Jakimowicza, Kowalenki, Łęgi, Piotrowicza i Ziółkowskiej), oraz Wernera Neugebauera, *Neue polnische Forschungen zur Vor- und Frühgeschichte Westpreussens*. Wreszcie: istnieją prace, Ristera *Schrifttum über Ostbrandenburg 1945-1952*, oraz Keysera, który, podobnie jak to uczynili Schlenger dla Śląska, a Wittmar dla Krajów Bałtyckich, zestawił wydawnictwa Wschodnio- i Zachodnio-Pruskiej Komisji Historycznej za okres od 1923 do 1952.

Historyk marburski, Gotthold Rhode, w przeglądzie *Polnische Veröffentlichungen zur Geschichte der Stadt Posen*, omawia publikacje krajowe, wydane z okazji 700-lecia istnienia stolicy Wielkopolski. Obszerniejszy spis literatury na ten sam temat znajduje się w wydawnictwie zbiorowym historyków wschodnio-niemieckich pt. „Geschichte der Stadt Posen”, opublikowanym z tej samej okazji, pod redakcją tegoż uczonego. Ogólną bibliografię piśmiennictwa dotyczącego Wielkopolski ostatnich lat ogłosił w roku ubiegłym Herbert Rister (*Schrifttum über*

das Posener Land 1954-1955). Inny spis literatury na ten sam temat znajduje się w wydawnictwie zbiorowym historyków wschodnio-niemieckich pt. *Geschichte der Stadt Posen*, opublikowanej z tej samej okazji, pod redakcją tegoż uczonego.

Historii tak zwanych Ziemi Odzyskanych poświęcone są prace młodego, wschodnio-niemieckiego historyka Felix-Heinricha Gentzena. Ich zestawienie, *Veröffentlichungen zur polnischen Geschichte von F.H. Gentzen*, ukazało się w trzecim numerze kwartalnika *Zeitschrift für Slawistik*. *Kwartalnik Historyczny*, LXII/1955, opublikował interesujący referat tegoż autora, wygłoszony po polsku na Konferencji Historyków w Gdańsku w roku 1954, w którym mowa o *Sprawie ziem polskich w rewizjonistycznej historiografii Niemiec Zachodnich i w pracach historyków NRD*.

Słabiej natomiast przedstawia się rejestracja piśmiennictwa dotyczącego Sudetów. Bieżącą i szczegółową rejestrację poświęconą polityce, historii, literaturze pięknej i problemom religijnym Sudecczyny prowadzi w miesięczniku *Christ Unterwegs*, Richard Mai. Tamże znajdziemy sporadycznie spisy poświęcone zagadnieniu *Sudetland heute*. Wybór piśmiennictwa do historii Sudecczyny i Czechosłowacji za okres powojenny zebrał Josef Hemmerle: *Schrifttumverzeichnis zur Geschichte der Sudetenländer und der heutigen Tschechoslowakei, Auswahl 1945-1954*. Przed rokiem, *Sekretariat des Sudetendeutschen Archivs* w Monachium przystąpił do opracowania bibliograficznego wydawnictwa seryjnego, rejestrującego dysertacje dotyczące Czech i Moraw. Niedawno ukazał się pierwszy zeszyt w opracowaniu F.P. Habel'a. Nosi tytuł *Dissertationen zur Problematik des böhmisch-mährischen Raumes*. Znaczenie kulturalno-propagandowe posiada *Sudetendeutsche Bücherschau*, okolicznościowa bibliografia, wydana w Wunsiedel, z okazji zjazdu Ziomkostwa Sudeckiego, a przynosząca wybór druków książkowych, map, obrazów a także muzykaliów.

Rejestracja piśmiennictwa na temat środowisk niemieckich w Polsce Środkowej i Wschodniej, jak i piśmiennictwa dotyczącego niemieckiej mniejszości narodowej w Polsce międzywojennego dwudziestolecia, nie została

w zasadzie dotąd opracowana. Istnieją listy piśmiennictwa odnoszące się do poszczególnych tematów, rozproszone po wydawnictwach książkowych, oraz w prasie i periodykach ziemkostw. Wspominamy dla przykładu *Literaturverzeichnis [Adalbert (Wojciech) Korfanty]* w książce Ernsta Sontaga o Korfantom. Trudno tu o przegląd tego rozproszonego materiału. Na uwagę zasługuje między innymi *Schrifttum über das Deutschtum in Polen*, spis sporządzony przez Ottona Heike w jego książce pod identycznym tytułem. Materiał bibliograficzny za lata 1918-1939, zgrupował on, zresztą dość chaotycznie, w pięciu następujących działach: 1) Prawno-polityczno-ekonomiczne stosunki polsko-niemieckie, 2) Ludoznawstwo — kościół — szkoła, 3) Literatura piękna — kultura — pieśni — bibliografie, 4) Księgi pamiątkowe — memoriały — sprawozdania, 5) Inne pisma. Lista Heikego ogranicza się w zasadzie do niemiecko-języcznego piśmiennictwa, i nie wyczerpuje tematu. W ramach swej bieżącej wschodnio-niemieckiej bibliografii, temu samemu tematowi poświęcił Richard Mai krótki spis pt. *Grossdeutschland*.

Najnowszym wydawnictwem w szeregu niemieckich bibliografii regionalnych jest *Süd-Osteuropa Bibliographie*. Jej pierwszy tom, obejmujący czasowo sześćdziesiąt lat 1945-1950, a terenowo, Słowację, Rumunię i Bułgarię, ukazał się w bieżącym roku u Oldenbourga w Monachium. Jej wydawcą jest Fritz Valjavec, członek Wschodnio-Niemieckiej Rady Kultury. Ukazanie się tej naukowej bibliografii poprzedziły listy piśmiennictwa oraz przeglądy dotyczące zagadnień specjalnych i tak: *Auswahl neuer Veröffentlichungen aus und über Südosteuropa*, wydany przez *Südost-Institut* w Monachium, oraz *Südosteuropa im Zweiten Weltkrieg. Ein Schrifttumsbericht*, ogłoszony jeszcze w roku 1953.

III. „NIEMIECKI WSCHÓD”. EUROPA ŚRODKOWA I WSCHODNIA

O ile bibliografie regionalne wschodnich Niemiec, i skupisk niemieckich w Polsce, Czechach i Słowacji, w krajach bałtyckich i Rosji, na Węgrzech, Rumunii i w Jugosławii są naturalnym objawem poczucia łączności z ojcowizną, pietyzmu wobec tradycji środowiska, i dokumentacją jego kulturalnych i narodowościowych wartości, o tyle *Ostdeutsche Bibliographie*, *Bibliographie des deutschen Ostens*, czy *Ostlandkunde-Bibliographie* są wyrazem postawy ideologicznej o praktycznym politycznym znaczeniu. Chodzi w nich o podkreślenie ciągłości koncepcji niemieckiego „Lebensraum” na północy, wschodzie i południowym-wschodzie Europy, wysłużonego pracą pokoleń niemieckich osadników. Powojenna bibliografia niemiecka, szczególnie ta, którą uprawiają instytucje naukowe wysiedleńców i uchodźców, dostarcza interesujących przykładów na rozrastanie się, i krystalizację pojęcia „niemieckiego Wschodu” — a raczej, na tego pojęcia renesans.

O ile pojęcie „niemieckiego Wschodu” w pierwszych bibliografiach powojennych wyrażane było ogólnie-rzeczowo sformułowanymi tytułami w rodzaju *Ostdeutschland und Randgebiete* (Forstreuter), *Polnisch besetzte Gebiete* (Schmidt), *Deutsches Schrifttum zur Landeskunde der Gebiete ostwärts von Oder und Neisse* (Schlenger), i jednoznaczne było (Rister: *Schrifttum über den deutschen Osten*) z terenami utraconymi przez Niemców w wyniku drugiej wojny światowej, o tyle bibliografie późniejsze, np. reprezentacyjna bibliografia uchodźców, opracowywana w *Göttinger Arbeitskreis*, nosi już tytuł *Ostdeutsche Bibliographie*, i pokrywa tereny od Łużyc po Rosję, i od Łotwy po Jugosławię.

Ostdeutsche Bibliographie ogłaszana jest bieżąco od roku 1952 w *Jahrbuch der Albertus-Universität zu Königsberg/Pr.*, począwszy od drugiego tomu tego periodyku. Pierwsze sześć zeszytów wyszło już w wydaniu książkowym, dalsze tomy są zapowiedziane. Pracowite dzieło Marziana można by udoskonalić przez wprowadzenie mniej małowartościowego, za to bardziej przejrzystego układu całości.

przez większą kontrolę w doborze pozycji z prasy „flüchtlingowskiej”, jak również staranniejsze śledzenie publikacji słowiańskiej emigracji, skoro pretenduje do nazwy bibliografii piśmiennictwa międzynarodowego. Byłby też najwyższy czas na synchronizację toponomastyki, którą stosuje, z historią bodaj ostatnich trzydziestu lat. Używanie w latach pięćdziesiątych XX wieku nazewnictwa geograficzno-administracyjnego z okresu rozbiorów Polski, jest jeśli nie smutnym nieporozumieniem, to kompromitującym dokumentem przygotowywania nowej agresji.

Richard Mai w bibliografii na ten sam temat, publikowanej bieżąco w *Christ Unterwegs*, dokonuje staranniejszej selekcji rodzimego materiału, nie pokrywa natomiast w tym stopniu polskich wydawnictw krajowych.

Ten sam ekspansywny charakter wykazuje szereg publikacji bibliograficznych i sprawozdań z badań historycznych, opracowanych przez specjalistów od „niemieckiego Wschodu”, a więc: *Ost- und Südosteuropa im westlichen Schrifttum der Nachkriegszeit*, przewodnik bibliograficzny, opracowany przez A. Adamczyka, a wydany przez *Deutsche Gesellschaft für Osteuropakunde* dla wykładowców i słuchaczy Uniwersytetów Ludowych, Herberta Schlegera *Schrifttum über Ostdeutschland* und *die übrigen Herkunftsgebiete der deutschen Ostvertriebenen*, Hermanna Ullricha *Das Schicksal der Bau- und Kunstdenkmäler in den Ostgebieten des Deutschen Reiches und im Gebiet von Danzig*, oraz katalog *Deutscher Osten. Ein Verzeichnis von Büchern und Heften*, wydany przez Bibliotekę Miejską w Hanowerze.

Piśmiennictwo z zakresu innych specjalności, lecz pod tym samym kątem widzenia, opracowali: Bernd Jahns (*Wegweiser zur Ostlandkunde im Unterricht*), V.A. Schettler (*Der deutsche Osten im Unterricht*), Walter Salmen (*Die Sammlungen der ostdeutschen Volkslieder*), Hans Jessen (*Von Buchdruckern und Verlegern im deutschen Osten*), wreszcie Bundesamt für Landeskunde (*Nachweis der in Bibliotheken der Bundesrepublik vorhandenen Stadtpläne aus den deutschen Ostgebieten unter fremder Verwaltung und den übrigen Vertreibungsgebieten*).

Na osobną uwagę zasługuje dwumiesięcznik *Ostdeutscher Literatur-Anzeiger* wydawany przez Göttinger

Arbeitskreis poczynszy od października 1955 roku. Jest to rodzaj przewodnika bibliograficznego, podającego tytuły i omówienia nowości wydawniczych, przynoszący ponadto wybór literatury czasopiśmienniczej, oraz zestawiający w rubryce „Im Spiegel der Kritik” prasę co ważniejszych publikacji. Wnioskując z nazwisk współpracowników i tendencji recenzyj, periodyk ten ma zastąpić dział bibliograficzny, ogłaszany dotąd w powielanym serwisie prasowym *Pressedienst der Heimatvertriebenen* (hvp).

Poza tą nacjonalistycznie pojmowaną „wschodnio-niemiecką” bibliografią, gdzie tereny i problemy wschodnio-niemieckie zlewają się w jedno z obszarem i problematyką wschodnio i północno-europejską, istnieje bibliografia rejestrująca piśmiennictwo wschodniej Europy, jako jednostki geograficznej, bloku politycznego, czy odrębnych państw. Wymienimy tu pokrótce najważniejsze znane nam pozycje, odsyłając czytelnika do szczegółowego spisu w drugiej części niniejszej pracy.

Ze spisów obejmujących wybór piśmiennictwa historycznego należy wymienić zbiorową pracę Wenera Phillipa, Igora Smolitscha i Fritza Valjavec'a, pt. *Verzeichnis des deutschsprachigen Schrifttums 1939-1952 zur Geschichte Osteuropas und Süd-Osteuropas*, wydaną w serii druków Wschodnio-europejskiego Instytutu Wolnej Wszechnicy Berlińskiej. Europa wschodnia uwzględniana jest dość dokładnie w dwu bieżących bibliografiach do dziejów współczesnych, jakimi są Thilo Vogelsanga *Bibliographie zur Zeitgeschichte* oraz *Bücherschau der Weltkriegsbücherei*. Prehistorią Europy środkowej i wschodniej zajął się także Rister, zestawiając *Schrifttumverzeichnis zur Früh- und Vorgeschichte der Slawen und Westslawen 1945-1952*.

Dokumentation der Gesetze und Verordnungen Osteuropas opracowują Krallert i Langer. *Probleme und Ergebnisse der ostsprachigen Forschung zur Kunstgeschichte Ost-Mittleuropas seit 1945* zestawiał znany marmurski historyk sztuki Ewald Behrens. Alexander Adamczyk, były pracownik wrocławskiego „Osteuropa Institut”, a od 1952 kierownik biblioteki Instytutu Wschodnio-Europejskiego w Monachium ogłosił w *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas* trzy *Beiträge zur osteuropäischen*

Bibliographie, poświęcając je sowieckiej literaturze czasopiśmienniczej. Przeglądy literatury czasopism środkowo i wschodnio-europejskich przynoszą periodyki *Osteuropa* oraz *Der europäische Osten*. *Osteuropa-Dissertationen* za lata 1945-1953, przyjęte na europejskich i amerykańskich uniwersytetach zebrał Gerhard Hanusch. Tę samą pracę zapoczątkował w DDR Otmar Feyl.

IV. POLSKA

Powojenna bibliografia zachodnio-niemiecka nie uznaje Polski w granicach sprzed drugiej wojny światowej, ani Polski w granicach stworzonych w Poczdamie. Sygnalizowaliśmy ten fakt już w pierwszej części niniejszej pracy, analizując Herberta Ristera *Schrifttum über Polen 1943-1951*. W tym samym kierunku idzie kontynuacja tej bibliografii: *Schrifttum über Polen za lata 1952-1953*, opracowana wspólnie z H.M. Meyerem.

Tym nastawieniem tłumaczy się rozbudowanie systemu bibliografii regionalnych, pokrywających polskie kresy od północy na zachód i południowy zachód, oraz tak zwane Ziemię Odzyskane. Wileńskie włącza się do obszaru *Baltikum*, Suwalszczyzna, Grodzieńskie i Białostockie oraz Mazury należą do *Ostpreussen*, Pomorze Zachodnie i Poznańskie do *Provinz Grenzmark Posen-Westpreussen*. *Schlesien* rozciąga się od Odry po Krakowskie Zagłębie Węgłowe, i stanowi jedną niepodzielną całość, w której polski Górny Śląsk nazywany bywa *Ostoberschlesien*. W innej wersji, Śląsk Cieszyński wraz z Zaolziem, aż po Żywiec, należą do *Sudetenland*.

Bibliografia Niemieckiej Republiki Demokratycznej uznaje jedynie Polskę w granicach ustalonych w Poczdamie, i poświęca jej skądinąd wiele uwagi, niemniej nie pokusiła się dotąd o opracowanie całokształtu piśmiennictwa dotyczącego tego kraju, jak to chociaż w formie zniekształconej, uczyniono w Republice Związkowej.

Obie zaś, tak bibliografia Republiki Związkowej jak i Demokratycznej, nie doceniają lub przemilczają piśmien-

nictwo Polskiej Diaspory, i bardzo ogólnie segregują tytuły piśmiennictwa Zachodu na polskie tematy, chyba, że chodzi o wyraźne manifestacje polityczne.

O ile bibliografia nazistowska, ze względów politycznych, rejestrowała „druki propagandowe emigracji polskiej w Anglii i USA” (Sappok), o tyle powojenne Niemcy, z punktu widzenia bibliografii, nie zdają się tym tematem specjalnie interesować, poprzestając na akcji sprawozdawczo-dyskusyjnej, prowadzonej w *Archiv des Göttinger Arbeitskreises*, w *Wissenschaftlicher Dienst* Instytutu Herdera w Marburgu, a w formie wręcz niewybrednej, w *Pressedienst der Heimatvertriebenen*.

Sytuacja polityczna wyznacza zatem najczęściej drogi zainteresowań bibliografii w powojennych Niemczech, jeśli chodzi o ich wschodniego sąsiada. Tematy są praktyczne, aktualne, informatywne, i, albo wykazujące polskoniemieckie powiązania (DDR), albo zawierające rewizjonistyczne tendencje (DBR).

Celom przede wszystkim informacyjnym służą opracowania w rodzaju: *Aus der Buch- und Bibliotheksgeschichte der deutsch-polnischen Zusammenarbeit* (Feyl), *Die polnischen Schulbibliotheken nach dem Krieg* (Joost), *Literatur von und nach Polen* (Börsenblatt f. d. deutschen Buchhandel, Lipsk), prace Z. Boldireva na temat prasy (*Die polnische Presse in der Zeit* i *Die polnische Presse*), jak również *Schicksal-Verbleib und Organisation der ostdeutschen Archive im Rahmen der polnischen Archivgesetzgebung*, Herty Ramm-Helmsing.

Inne prace idą po linii obowiązującego programu polityczno-kulturalnego, i tak: Joost'a *Die polnischen Bibliotheken im Sechsjahrplan*, Feyl'a *Die Klassiker des Marxismus-Leninismus über Polen*, oraz Marziana *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie Mai 1954 bis April 1955*, i dla późniejszego okresu.

Charakter sprawozdawczy posiadają uprzednio już wymienione prace Bahra, Neugebauera, Ristera, Rhodego i Wermkego, jak również Schmidta, *Neues Schrifttum Deutsche Ostgebiete unter fremder Verwaltung*, oraz Curta Poralli *Das Rechtswissenschaftliche Schrifttum der Volksrepublik Polen. Ein Querschnitt durch die Veröffentlichungen des Jahres 1954*. Do tej samej kategorii należą trzy

prace polskich autorów ogłoszone w języku niemieckim: katalog wystawy *Altpolnische Drucke*, Leszczyckiego *Die Geographie in Polen 1954*, i Zajązkowskiego *Der gegenwärtige Stand der Turkologie in Polen*, ogłoszona w *Uralaltaische Jahrbücher 1953*. Przeglądy prasowe na temat *Neue Bücher über Polen*, oraz *Bücher über bildende Kunst in Polen* opublikowano w II-gim roczniku *Ostbrief* (Boehm) oraz w periodyku *Die Presse der Sowjetunion*. *Die Länder der Volksdemokratie*, 1956, nr. 68, str. 1618-1619.

W zakończeniu tego rozdziału chcielibyśmy krótko omówić kilka szczególnie wartościowych prac o charakterze ilościściowym. Są to prace z zakresu bio-bibliografii wybitnych Polaków: Ruppla *Stanislaus Polonus, ein polnischer Frühdrucker in Spanien*, Hildegardy Schröder *Studien über Mochnacki*, zawierająca *Verzeichnis der literarischen Arbeiten Mochnackis von 1823-1830*, tejeż autorki *German Literature on Mickiewicz 1888-1954*, oraz Othmara Feyla *Der polnische Nationaldichter Adam Mickiewicz im Spiegel der deutschsprachigen wissenschaftlichen Literatur von der Vormärzzeit bis zur Gegenwart*.

Bio-bibliografia Stanisława Polonusa jest poważnym studium wybitnego bibliologa niemieckiego, dyrektora muzeum Gutenberga w Mainz, i zarazem redaktora znanych *Roczników Gutenbergowskich*. Twórcą szaty typograficznej tego doskonałego, w Niemczech wyróżnionego druku, nawiązującego do tradycji Polonusa, i w jednej osobie wydawcą, jest Anatol Girs, były więzień obozów koncentracyjnych, zapewne najlepszy z polskich typografów na emigracji. W prasie wychodzącej ukazały się omówienia tej książki pióra Z. Nowakowskiego (*Wiadomości*) i W. Weintrauba (*Teki Historyczne*). Chciałbym tu podkreślić ludzki aspekt związany z tym drukiem: współpracę polsko-niemiecką, fachową, wynikłą z miłości do książki, jednoczącą dwu ludzi ocalałych z zawieruchy wojennej, współpracę powstałą w zatrutej atmosferze powojennych warunków. Fakt ten napawa otuchą.

Praca Hildegardy Schröder jest wkładem zachodnio-niemieckiej slawistyki do „roku Mickiewiczowskiego”. Wyšla w dziele zbiorowym „Mickiewicz in World Literature”, wydanym przez University of California w Berkeley,

pod redakcją profesora Wacława Lednickiego. Bibliografia obejmuje przekłady dzieł Mickiewicza oraz niemieckojęzyczne Mickiewicziana, publikowane w Niemczech, Austrii, Szwajcarii, Polsce i Czechach, w czasie od 1888 do 1954. Jest to najszczegółowsza, a w zachodnich Niemczech jedyna, bibliografia mickiewiczowska. Pomyślana jako kontynuacja prac L. Kurtzmanna, doprowadzonych do roku 1887, stanowi razem z wznowionym wydaniem niemieckiego przekładu „Pana Tadeusza” (prof. Szyłkarski z Bonn) jedyny trwały i widoczny hołd złożony przez naukę zachodnio-niemiecką Mickiewiczowi w stulecie jego zgonu, jeśli nie liczyć drobnej pracy Hartmanna o znaczeniu „roku Mickiewiczowskiego” w Polsce (*ZfO*, 1956, 3, 376-393).

Chronologiczna bibliografia mickiewiczowska Feyla obejmuje okres od mniej więcej połowy ubiegłego stulecia do roku 1954. Materiał zgrupowano wokół następujących działów: 1) główne źródła bibliograficzne (Kurtzmann, Recke, Wagner, Feyl), 2) literatura marksistowska, 3) literatura biograficzna i ogólna o Mickiewiczu, 4) niemieckie przekłady Adama Mickiewicza (liryka, epika, proza), 5) polskie wydanie dzieł Mickiewicza w Niemczech, 6) badania nad Mickiewiczem w slawistyce. Feyl opiera się w spisie swoim zasadniczo na pracach Kurtzmanna i Recke-Wagnera. Opatruje je jednak własnymi adnotacjami, i ciekawymi dłuższymi uwagami, służącymi jako wprowadzenie do poszczególnych działów spisu. Władysław Chojnacki w recenzji swej w *poznańskim Przeglądzie Zachodnim* (1956, nr 1/2, 155-158) trafnie wytknął braki pracy Feyla. Ze swej strony chcielibyśmy rozszerzyć ich wykaz na pominięte zachodnio-niemieckie Mickiewicziana prof. Szyłkarskiego z Bonn, oraz na zupełnie przemilczane Mickiewicziana polskich Dipisów w Niemczech, wydane w latach 1945-1948. Sądząc z uzupełnień, które Feyl już opublikował, należy spodziewać się, że autor postawił sobie za cel pełniejsze opracowanie tego tematu w przyszłości.

V. LINIA ODRY-NYSY

Jest rzeczą znamioną, że imponująca swoim dorobkiem, i rozbudowana do granic przedwojennych możliwość bibliografia niemiecka nie posiada specjalnego opracowania poświęconego piśmiennictwu na temat Odra-Nysa.

Że dzieła takiego nie opracowała bibliografia Demokratycznej Republiki, jest rzeczą zrozumiałą. DDR uważa granicę Odra-Nysa za fakt historyczny, za sprawę załatwioną w Poczdamie, a nie za problem podlegający publicznej dyskusji. Ale w Republice Związkowej, gdzie granicę Odra-Nysa ciągle jeszcze uważa się za efemerydę, brak wydawnictwa, rejestrującego piśmiennictwo na ten temat, może wydawać się niekonsekwencją. Tak jednak nie jest. Brak takiego wydawnictwa jest logicznym następstwem tendencji zachodnio-niemieckiej polityki, a z nią i nauki. Że zaś tendencją tą jest, w ramach programu maksymalnego, odzyskanie całego „niemieckiego Wschodu”, przeto nie istnieje potrzeba ześrodkowywania uwagi na kwestii Odra-Nysa, jednej z wielu, w planowanej na daleką metę konstrukcji politycznej niemieckiej przyszłości.

W rzeczywistości piśmiennictwo na temat Odry-Nysy jest rejestrowane w bibliografiach regionalnych, a także notowane w bibliografiach specjalnych już to pod hasłem *Oder-Neisse*, jak to ma miejsce w bibliografii literatury czasopiśmienniczej Dietricha, już to jako podrozdział, jak to widzimy w *Ostdeutsche Bibliographie* Marziana, w *Bücherschau der Weltkriegsbücherei*, czy wreszcie w bibliografii do dziejów najnowszych, opracowywanej przez Thilo Vogelsanga.

Spis literatury odnośnie granicy Odra-Nysa znajdujemy ponadto w dwu książkach poświęconych temu tematu, i tak, w Wagnera *Die Entstehung der Oder-Neisse-Linie*, oraz w *Oder-Neisse. Eine Dokumentation*, wydawnictwie oficjalnym, opracowanym przez *Deutsches Institut für Zeitgeschichte* w Berlinie. Oba wykazy przynoszą pozycje książkowe, materiał dokumentacyjny i artykuły prasowe. Nie można też tutaj pominąć pozycji ściśle do bibliografii nie należących, jakimi są tabela chronologiczna wydarzeń i zbiór dokumentów dotyczących granicy Odra-

Nysa, opracowywane przez Herberta Marziana w *Göttinger Arbeitskreis*.

W pierwszej części naszej pracy wymieniliśmy stuttgarcką publikację *Ausländische Dokumente zur Oder-Neisse-Linie*, wydaną jeszcze w roku 1949, oraz Marziana *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie 1939-1952/53*, wydane w roku 1953. W okresie sprawozdawczym notujemy kontynuację tylko tego ostatniego wydawnictwa. W *Jahrbuch der Albertus-Universität zu Königsberg/Pr.*, w tomach VI i VII, ukazały się *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie, Mai 1954 bis April 1955*, oraz *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie, April 1955 bis Mai 1956*. O ile zbiory opublikowane przez tego autora w latach 1949 oraz 1953 przynosiły dokumentacje dotyczące ustaw, umów, traktatów, itp., o tyle ostatnie zbiory zeszyły do poziomu mającego mało wspólnego z dokumentacją historyczną we właściwym tego słowa znaczeniu, notując artykuły prasowe czy wypowiedzi przewodców niemieckich organizacji uchodźczych przy okazji rozmaitych zjazdów.

VI. RUCHY MIGRACYJNE

Bibliografowie ruchów migracyjnych koncentrują uwagę na piśmiennictwie niemiecko-języcznym, i dotyczącym ludności niemieckiej. Z piśmiennictwa obcego rejestrują głównie francuskie i angielskie tytuły, przyczem zaznaczyć trzeba, że często są to tłumaczenia z niemieckiego. Uderza brak prac w języku polskim i czeskim, czy prac zachodnio-europejskich autorów, a dotyczących Polski czy Czechosłowacji.

Ta właściwość niemieckich bibliografii ruchów migracyjnych tłumaczy się niewątpliwie faktem istnienia kilkunastu milionów niemieckich uchodźców i wysiedleńców. Jeśli jednak wziąć pod uwagę przesunięcie początku tych ruchów z jedynie logicznej daty: wybuchu drugiej wojny światowej, na czas zakończenia tej wojny, potwierdza się podejrzenie tendencyjności tych opracowań. Skoro głuche

milczenie panuje na temat deportacji i eksterminacji hitlerowskich na okres 1939-1945, ba, nawet o przesiedle- niach ludności niemieckiej, dokonywanych w czasie wojny niczego się nie mówi, to problem uchodźców i wysiedleń- ców z Sudetów czy Śląska, już samym prawem kontrastu, urasta do rozmiarów niebywałej i jedynie liczącej się katastrofy.

W pierwszej części naszej pracy podaliśmy sporo nazwisk bibliografów rejestrujących piśmiennictwo ruchów migracyjnych: Beyer, Curth, Essen, Granicky, Jahn, Kurth, Mai, Marzian, Möhring, Müller, Pfeil, Reichling i Schae- der. W miarę postępu procesu integracji maleją zaintereso- wania bibliografii problemami uchodźczo-wysiedleńczymi. Toteż w okresie sprawozdawczym notujemy nazwiska tylko trzech naukowców, którzy pozostali przy tym warsztacie pracy: Herbert Marzian, Richard Mai i Gertrude Krallert- Sattler. Inne nazwiska są raczej przygodne.

Marzian w dziale C swej *Ostdeutsche Bibliographie* zatytułowanej *Schicksal und Leben der Heimatver- triebenen* rejestruje szczegółowo niemieckie piśmiennictwo na ten temat, grupując je wokół czterech zagadnień: a) „Massenausreibung”, b) przyjęcie wysiedleńców w po- szczególnych krajach Republiki Związkowej, c) problem wysiedleńców w kulturze i nauce, d) ojczyzna i los wy- siedleńców w literaturze pięknej.

Problematyce uchodźczo-wysiedleńczej w perspekty- wie międzynarodowej, lecz widzianej pod niemieckim ką- tem patrzenia, poświęcony jest dział D jego *Ostdeutsche Bibliographie*, zatytułowany *Mitteleuropäische Probleme in internationaler Diskussion*.

Jak już wspomniałem brak w tej „międzynarodowej dyskusji” głosów słowiańskich. W części V-jej bibliografii Marziana, obejmującej piśmiennictwo za rok 1954 i uzu- pełnienia do lat 1945-1953, znajdujemy, jako jedyną polsko-języczną pozycję, broszurę Jarkiewicza *Polityczne aspekty polskiej granicy zachodniej*, wydaną w Londynie, i dwie prace Polaków ogłoszone w obcych językach: Oska- ra Haleckiego *The United States and Poland*, oraz Józefa Mackiewicza *Polen und Deutschland in meiner Sicht*. Czesko-języczne piśmiennictwo reprezentują dwa druki emigracyjne. Nie brak natomiast niemieckich artykułów prasowych w rodzaju: *Free Europe fördert die Hass-*

propaganda (Sudetendeutsche Zeitung), albo Bolko von Richthofena *Exilpolnische Wochenschrift gegen die Katho- lische Kirche* (Der Schlesier).

Wspomniany już kilkakrotnie Richard Mai kontynuuje w *Christ Unterwegs* swój, w roku 1948 zapoczątkowany, staranny wybór niemiecko-języcznego piśmiennictwa na te- mat *Die deutsche Vertriebenen- und Flüchtlingsfrage*. Części tej listy za okres sprawozdawczy 1954-1956 dotyczą głównie uchodźców z DDR oraz problemu integracji.

Na łamach międzynarodowego biuletynu *Integration*, Gertrud Krallert-Sattler ogłosiła w latach 1954-1955 selek- tywną *Bibliographie zum europäischen Flüchtlings- und Zwangswanderungsproblem*, w której dominuje piśmien- nictwo dotyczące wysiedleńców niemieckich. Nieporozu- mieniem wydaje się tytuł tej pracy, odróżniający pojęcia „Flüchtling” i „Zwangswanderer”. Sądzimy, że wprowa- dzone bodaj że przez G. Rhode „Zwangswanderung”, mieszczące w sobie ciaśniejsze pojęcie „ucieczki”, jako odmiany „przymusu”, byłoby wystarczającym i odpowied- niejszym w tytule tej bibliografii.

Poza tymi ogólnymi bibliografiami ruchów migracyj- nych, istnieje kilka prac rejestrujących piśmiennictwo facho- we poświęcone różnym aspektom tego zagadnienia. Lite- raturę socjologiczną, prawniczą i ekonomiczną zestawiają w *Bibliographie der Sozialwissenschaften*, profesorowie Schae- der i Curth. Prace etnograficzne za lata 1945-1955 zebrał śląski ludoznawca Alfons Perlick w *Bibliographie zur Volkskunde der Heimatvertriebenen*. Prasie uchodźców i wysiedleńców niemieckich poświęcone są spisy Brod- manna i Knotha. Wreszcie, Harald Königswald szkicuje (w wydawnictwie *Der Remter*) temat *Die Vertreibung im Schrifttum der Vertriebenen*.

Wydawnictwem informującym o kulturalno-politycz- nej akcji niemieckich wysiedleńców jest *Material- und Personalkatalog für ost- und mitteldeutsche Kulturarbeit in der Bundesrepublik und West-Berlin*, wydany przez szczytowe organizacje ziomkostw. Książka podaje między innymi spis organizacji i instytucyj naukowych wysiedleń- ców, i rejestruje prasę i piśmiennictwo, jak również serie przeżycy do akcji odczytowej o ziemiach środkowej i wschodniej Europy.

VII. PRZEKŁADY POLSKO-NIEMIECKIE I NIEMIECKO-POLSKIE

Po roku 1945 zarówno Polska jak i Niemcy podjęły przerwana przez wojnę działalność przekładową w zakresie literatury pięknej oraz piśmiennictwa naukowego.

DDR, z racji swej przynależności do sowieckiego bloku satelickiego, wykazuje na tym polu znacznie większą aktywność, szczególnie w zakresie beletrystyki, publicystyki politycznej oraz piśmiennictwa technicznego.

Produkcja przekładowa DBR ograniczyła się, jak dotąd, do tuzina polskich klasyków, kilku nazwisk polskich pisarzy emigracyjnych, oraz do nieoficjalnych, na prawach rękopisu ogłaszanych przekładów krajowego piśmiennictwa naukowego z zakresu archeologii, historii, geografii, demografii oraz nauk politycznych.

Aczkolwiek nie brak z polskiej jak i niemieckiej strony przyczynków dotyczących przekładów dorobku pisarskiego poszczególnych autorów (np. w Niemczech prace H. Schroederowej i O. Feyla o Mickiewiczu, w Polsce praca Anny Wróbel o niemieckich przekładach Kochanowskiego) to jednak ani Polska ani Niemcy nie zdobyły się dotąd na wyczerpującą bibliografię przekładów polsko-niemieckich i niemiecko-polskich, która obejmowałaby, retrospektywnie czy bieżąco, całokształt tej produkcji za dłuższy, nieprzerwany okres czasu.

Brak takiego wydawnictwa częściowo tylko zastępują bibliografie przekładów o międzynarodowym charakterze czy zasięgu, uwzględniając między innymi Polskę i Niemcy. Najpoważniejszym z tych wydawnictw jest *Index translationum*, międzynarodowa bibliografia przekładów, po wznowieniu w roku 1948, wydawana w Paryżu przez UNESCO corocznie w postaci sporego tomu formatu czwórki. Do roku 1956 ukazało się siedem tomów tej bibliografii, zawierających 106.197 tytułów przekładów, ogłoszonych w latach 1947-1955 na terenie przeszło pół setki państw. Materiał zgrupowany jest alfabetycznie według państw, i sklasyfikowany według systemu dziesiętnego.

Liczba przekładów z różnych literatur świata na niemiecki wynosi 9.505 tytułów, na język polski 5.744 tytuły.

W liczbie przekładów na język niemiecki, polskie piśmiennictwo reprezentuje około 80 tytułów, a więc 0,8 procent. Z ogólnej liczby przekładów literatury światowej na język polski, przekłady z niemieckiego wynoszą 368 pozycji, stanowiąc 6,4 procent całości polskiego dorobku na tym polu. Wynika stąd, że na jeden przekład z polskiego u Niemców, przypada osiem przekładów z niemieckiego, dokonanych w Polsce.

Interesującym zagadnieniem jest tematyka tych przekładów. Z literatury niemieckiej, przyswojono w tym okresie polskiej kulturze 161 dzieł literatury pięknej, 80 z zakresu nauk społecznych (Marx, Engels, Kautsky, Liebknecht), 45 z piśmiennictwa technicznego, wreszcie 25 tytułów dzieł teologicznych i dewocyjnych. Charakterystyczne jest, że cyfra przekładów dzieł religijnych odnosi się jedynie do lat 1948-1949. Z 79 pozycji w tym samym okresie czasu przetłumaczonych z języka polskiego na niemiecki, 50 tytułów stanowi beletrystyka, 13 tytułów należy do piśmiennictwa historyczno-geograficznego, 8 dalszych, to przekłady publicystyki politycznej Bieruta, Minca i innych.

Pouczające jest zestawienie danych statystycznych w ich czasowym rozmieszczeniu. Podczas kiedy tom pierwszy IT, wydany w 1949, notuje zaledwie jeden przekład z polskiego na niemiecki (*Polnische Graphik*), to tom siódmy wydany w 1956 notuje 20 przekładów. Takie samo zestawienie czasowe dla polskich przekładów z niemieckiego wykazuje cyfry 74 (1949) i 63 (1956). Dla porównania przytoczmy jeszcze cyfrę przekładów z języka rosyjskiego na polskie. W tomie pierwszym IT (1949) wyraża się ona 87 tytułami, co stanowi 16 procent wszystkich polskich przekładów, w tomie siódmym (1956) na ogólną sumę 1.342, przekłady z rosyjskiego zajmują 929 tytułów, czyli 69 procent. Trudno o dramatyczniejszą ilustrację sowieckiej penetracji kulturalnej na tereny tak zwanych państw satelickich.

W zakresie rejestracji przekładów polsko-niemieckich i niemiecko-polskich *Index translationum* nie może być, niestety, uważany za źródło na którym można by polegać. Jego wartość ogranicza już choćby ten fakt, że przekłady na język polski podaje on za warszawskim *Przewodnikiem Bibliograficznym*, który od początku roku 1949 przestał notować piśmiennictwo polskiej emigracji, i który nie re-

jestruje także zachodnio-niemieckich poloniców. Przekłady z polskiego na niemieckie opracowują specjalne niemieckie komitety narodowe do współpracy z UNESCO, które na odcinku polskim wykazują w najlepszym wypadku nieznamość rzeczy. Podczas gdy moja niekompletna kartoteka tłumaczeń z piśmiennictwa polskiego na niemiecki wykazuje kilkadziesiąt pozycji, *Index translationum* podaje liczbę tych przekładów na 79 tytułów. Wydaje mi się, że jednym z warunków udoskonalenia tego ze wszech miar pożytecznego wydawnictwa byłoby między innymi zaproszenie do współpracy redakcyjnej przedstawicieli emigracji.

Z czysto niemieckich wydawnictw rejestrujących międzynarodową produkcję wydawniczą przekładów, ukazują się w DDR dwa periodyki: *Bibliographie der Uebersetzungen deutschsprachiger Werke*, wydawana przez *Deutsche Bücherei* w Lipsku, oraz *Bibliographie deutscher Uebersetzungen aus den Sprachen der Völker der Sowjetunion und der Länder der Volksdemokratie Abt. I Wissenschaftliche Literatur*, wydawana przez *Oeffentliche Wissenschaftliche Bibliothek* w Berlinie, począwszy od roku 1952.

Pierwsze z wymienionych wydawnictw, opracowywane pod kierownictwem Höhnego, wychodzi kwartalnie od roku 1954 począwszy, i rejestruje przekłady z niemieckiego, opublikowane po roku 1951 włącznie. Bibliografia ułożona jest w porządku alfabetycznym według języków i podzielona na pięć zasadniczych działów, oznaczonych literami alfabetu. Dział A obejmuje piśmiennictwo ogólne, filozoficzne, pedagogiczne, językoznawcze i literaturoznawcze, dział B piśmiennictwo z zakresu nauk społecznych i gospodarczych, dział C poświęcony jest dyscyplinom matematyczno-przyrodniczym i naukom technicznym, dział D rejestruje tytuły z zakresu religii, sztuki, muzyki, geografii i ludoznawstwa, wreszcie dział ostatni E, poświęcony jest literaturze pięknej.

Bibliografia ta (od zeszytu I/1954 do zeszytu III/1956) notuje 3.002 przekłady z literatury niemiecko-językowej, począwszy od języka armeńskiego, a na węgierskim skończywszy. Najliczniej reprezentowane są przekłady z niemieckiego na francuski (15,8 procent) i angielski (12,6 procent), po czym idą języki: holenderski (7,9 procent), polski (7,8 procent), wreszcie czeski (6,4 procent), rosyjski

(5,2 procent), hiszpański (5,2 procent) i fiński (4,7 procent). Przekłady węgierskie, duńskie, chińskie i japońskie ze słowackim, zajmują dalsze miejsca. Z zestawienia wynika, że przekłady polskie zajmują piąte miejsce spośród wszystkich 42 języków reprezentowanych w bibliografii, a pierwsze spośród języków słowiańskich.

Na liczbę 235 przekładów z niemieckiego na język polski składają się przede wszystkim tytuły z zakresu literatury pięknej (Becher, Brecht, Bredel, Feuchtwanger, Goethe, Hermlin, bracia Zweig, Wolff, oraz Seghers), tytuły z zakresu nauk polityczno-społecznych (Marx, Engels, Liebknecht, Kautsky), wreszcie jest sporo tytułów piśmiennictwa technicznego i przemysłowego. Sporadycznie trafiają się dzieła Heinego, Kellera, Kleista, Schillera, braci Mann i Fontane'a. Nie należy zapominać, że bibliografia sporządzona jest na podstawie egzemplarzy nadsyłanych do lipskiej centrali bibliograficznej, czyli, że rejestracja jakiej dokonywane jest, w obecnych warunkach politycznych, mocno niekompletna.

Przekładom z zakresu piśmiennictwa fachowego, głównie publikacjom niesamodzielnym, poświęcone jest wydawnictwo periodyczne *Bibliographie deutscher Uebersetzungen aus den Sprachen der Völker der Sowjetunion und der Länder der Volksdemokratie, Abt. I. Wissenschaftliche Literatur*. Bibliografia opracowywana jest w *Oeffentliche Wissenschaftliche Bibliothek* w Berlinie przez Helmuta Kinda (do zeszytu 4-go 1955) oraz Gerharda Strozyka (od zeszytu 5-go 1955), i ukazywała się z początku jako kwartalnik, zaś od roku 1954 jako miesięcznik, subwencjonowany przez *Gesellschaft für Deutsch-Sowjetische Freundschaft*. Aczkolwiek gros pozycji jakie podaje, odnosi się do przekładów z rosyjskiego, to jednak znajdujemy w niej także wiele poloniców. Klasyfikacja rzeczowa, nie wyodrębniająca grup językowych, utrudnia statystyczne uchwycenie stosunku polskich przekładów do przekładów na inne języki, niemniej, z pobieżnego przeglądu odnosi się wrażenie, że krajowe piśmiennictwo polskie reprezentowane jest tu ilościowo w stopniu zadawalającym. Sporo prac tłumaczonej z języków obcych (w tym z języka polskiego), nie ogłoszonych dotąd drukiem, znajduje się w archiwum *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur* w Berlinie. W roku 1954 wyszła *Liste unveröffentlichten Uebersetzungen*

gen aus allen Sprachen, rejestrująca w czterech zeszytach prace z zakresu bibliologii, nauk społecznych, techniki i nauk przyrodniczych, wspomnianych rękopisów. W roku 1955, pod zmienionym tytułem *Titelzusammenstellung*, spis poprzedni uzupełniono pracami z zakresu medycyny.

VIII. DYSERTACJE

Uchwycenie stanu piśmiennictwa uniwersyteckiego, głównie rozpraw doktorskich i habilitacyjnych, napotyka w badaniach bibliograficznych na stosunkowo największe trudności. Trudny dostęp do materiału autopsyjnego, podział polityczny Niemiec, dyskusja w niektórych kołach akademickich na temat małej wartości naukowej dysertacji, a co za tym idzie, celowości ich bibliograficznego ujęcia, też nie sprzyjają upowszechnieniu czy ujednoczeniu akcji rejestracyjnej. W powojennej niemieckiej praktyce bibliograficznej stosuje się wiele form rejestracji dysertacji, co oczywiście utrudnia śledzenie polonistów. Najszersze są bibliografie opracowywane w obrębie danego fakultetu, i publikowane rokrocznie w naukowych czasopismach tejże uczelni, jak to ma miejsce w Jenie, Lipsku czy w Halle. Inne ośrodki uniwersyteckie, np. Marburg czy Bonn, rozwiązały problem w ten sposób, że drukują *Jahrbuch der Dissertationen*, redagowany przez urzędującego dziekana, i obejmującego rozprawy ze wszystkich fakultetów uczelni. Mniej dokładnymi formami rejestracji są kompilacje dysertacji z danej dziedziny wiedzy wielu uniwersytetów naraz, i za dłuższy okres czasu, że wspomni tu pracę Duxa i Fleischhaka, pt. *Bibliographie der Landwirtschaftlichen Hochschulschriften 1945-1952*. Inną formą rejestracji są bieżące bibliografie dysertacji z zakresu jednej lub kilku pokrewnych dyscyplin, drukowane w fachowych czasopismach.

Idealną w założeniu i najpoważniejszą w skali wykonania określonego sobie zadania jest *Jahresverzeichnis der Hochschulschriften*, opracowywany przez *Deutsche Bücherei* w Lipsku. Bibliografia ta, posiadająca przeszło

półwiekową tradycję, wznowiona została po kilkuletniej wojennej przerwie w roku 1951. Dotychczas ukazały się w rocznych odstępach tomy 61-69 za lata 1945-1953, tom 59 za rok 1943, a w opracowaniu jest tom 60-ty, wypełniający lukę lat 1944-1945. Roczniki 61-69, rejestrują 46.076 rozpraw doktorskich, habilitacyjnych i innych, za pierwsze powojenne dziesięciolecie. Ta imponująca cyfra jest jednak daleka od zupełności, uwzględnia bowiem prace zaledwie 38 ważniejszych uniwersytetów w 35 miastach zachodnio- i wschodnio-niemieckich, podczas gdy szkolnictwo wyższe samej tylko Republiki Związkowej, wyraża się cyfrą 122 szkół akademickich. Drugą wadą tego wydawnictwa jest opóźnienie z jakim zebrany materiał publikuje.

Jahresverzeichnis der Hochschulschriften zawiera sporo polonistów, które ująć można w następujące cztery grupy: 1) dysertacje Polaków studiujących po wojnie na zachodnio-niemieckich uniwersytetach, 2) dysertacje Polaków z kraju, studentów wymiennych Niemieckiej Republiki Demokratycznej, 3) dysertacje Niemców, szczególnie z kół uchodźczo-wysiedleńczych na polskie i z Polską związane tematy, wreszcie 4) dysertacje z uniwersytetów znajdujących się na ziemiach wcielonych swego czasu do byłej Rzeszy, więc Gdańska i Poznania (w tomach 59 i 60).

Już pobieżny przegląd tego powojennego materiału bibliograficznego, przekonywa nas o intensywności i wielostronności zainteresowań młodych naukowców niemieckich odnośnie wschodniego sąsiada. Najliczniejsze są prace historyczno-literackie, gospodarcze, i prawno-polityczne. Geograficznie biorąc, zainteresowania te koncentrują się wokół Pomorza, Poznańskiego i Śląska, biograficznie, dotyczą Polaków niemieckiego pochodzenia (Kopernik, Lelewel, Liebelt, Rolicz-Lieder, Traugutt) oraz Polaków, którzy, albo podlegali niemieckim wpływom kulturalnym (Mickiewicz, Mochnacki, Przybyszewski), albo stali w opozycji do własnego społeczeństwa (Orzeszkowa, Piłsudski, Wielopolski, Zapolska). Powtarzają się też studia na temat „Niemcy w twórczości polskich pisarzy” (Mickiewicza i Prusa). Sam Mickiewicz doczekał się pięciu dysertacji.

Wzrastające zainteresowanie się polityki i nauki niemieckiej sprawami środkowej i wschodniej Europy, spowodowało pojawienie się wykazów dysertacji zajmujących

się specjalnie problematyką tych ziem. Początek dało pismo *Osteuropa*, które w latach 1951-1954 zaczęło drukować *Dissertationen über Fragen Osteuropas*, materiał bibliograficzny nadsyłany (na apel redakcji) przez studentów kilku zachodnio-niemieckich uniwersytetów.

Te sporadyczne i powierzchowne zestawienia zastąpiono w roku 1953 systematyczną i sumienną rejestracją dysertacji w skali europejskiej. Taką jest Gerharda Hanuscha *Osteuropa-Dissertationen*, bieżąca, klasyfikowana bibliografia, opracowywana pod auspicjami Deutsches Ost-Institut w Monachium, a publikowana w *Jahrbücher für Geschichte Osteuropas*. W czterech, dotychczas ogłoszonych zeszytach, Hanusch zarejestrował 1.684 dysertacje za lata 1945-1955, z terenu środkowo-zachodniej i północnej Europy oraz Ameryki Północnej. Bibliografia ta zawiera wiele poloników, chociaż nie obejmuje niestety ani polsko-języcznych dysertacji krajowych, ani dysertacji o wschodnio-europejskiej tematyce, jakie pojawiły się w krajach poza tak zwaną żelazną kurtyną, oraz w Rosji Sowieckiej.

Polonica znajdujemy również w trzech innych pomniejszych bibliografiach specjalnych, a mianowicie, w Feyla *Dissertationen auf dem Gebieten der Slawistik und osteuropäischen Geschichte, angenommen an den Universitäten der DDR bis zum Jahre 1955*, w pracy Snella pt. *Dissertationen zur deutschen Zeitgeschichte an amerikanischen Universitäten, 1933-1953*, ogłoszonej w *Vierteljahrhefte für Zeitgeschichte*, wreszcie w wymienionych już na innym miejscu *Disertationen zur Problematik des böhmisch-mährischen Raumes*, jak i w bieżącym wykazie publikowanym przez czasopismo *Politische Studien*, wychodzące w znanym Isar-Verlag w Monachium.

IX. CZASOPISMIENICTWO

Rejestry tytułów oraz zawartości treści wydawnictw ciągłych zasługują na osobne omówienie w ramach niniejszego szkicu. Z bibliografij wydawnictw ciągłych i prze-

wodników prasowych należy wymienić przede wszystkim *Bibliographie der in Deutschland erscheinenden periodischen Veröffentlichungen sowie der deutschsprachigen Periodica Oesterreichs, der Schweiz und anderer Länder (1945-1952)* opracowywaną przez *Deutsche Bibliothek Frankfurt am Main*. Dotychczas ukazały się trzy zeszyty (1954, 1955, 1956) pierwszej części tego na szeroką skalę zakrojonego wydawnictwa. Do prac podstawowych, rejestrujących tak gazety jak i czasopisma należy także *Die Deutsche Presse 1954*, około 900 stron liczący, klasyfikowany i tekstami wprowadzającymi zaopatrzonej spis, opracowany w *Institut für Publizistik an der Freien Universität Berlin*. Przynosi on staranny wybór prasy niemieckich uchodźców i wysiedleńców. Podobny wybór daje Max Knoth w 30-tym rozdziale swego przejrzystego *Zeitschriften-Almanach 1956-1957*. Z przewodników prasy niemieckiej o charakterze handlowej bibliografii szczególnie ważny jest tradycyjny *Sperlings Zeitschriften- und Zeitungsadressbuch*, publikacja lipskiej giełdy księgarzy, wznowiona po przerwie wojennej w roku 1947, a także, Stamm'a *Der Leitfaden für Presse und Werbung 1956*, którego ekstrawagancjom politycznym (we wcześniejszym wydaniu) poświęciliśmy nieco uwagi w poprzednim przeglądzie bibliograficznym. I w ostatnim wydaniu nie obeszło się bez osobliwości. I tak na stronie 375, w rubryce „in Deutschland erscheinende fremdsprachige Zeitschriften”, znajdujemy dwa polonica: *Ostatnie Wiadomości*, organ Oddziałów Wartowniczych, wydawany w Mannheim, oraz pismo *Technika i gospodarka morska*, wydawane w Gdyni, natomiast w części piątej, zatytułowanej „bedeutende ausländische Zeitungen, Fach- und Unterhaltungsschriften”, w dziale „Polen”, gdzie zestawiony jest bardzo oszczędny wybór polskiej prasy krajowej, znajdujemy w teście Gdyni wydawane pisma: *Rybak morski* oraz *Morze*. Znalazła się tutaj także miejscowość wydawnicza Breslau, należąca w wydaniu z poprzedniego roku, do Niemiec, a w której wychodzi tylko jedno „ważniejsze” pismo polskie, mianowicie: *Śląsk literacki*. Korekta polskiego działu przewodnika jest poniżej poziomu przywoitości.

Wykaz prasy niemiecko-języcznej w Polsce znajdujemy we wzorowej bibliografii *Handbuch der deutsch-*

sprachigen Presse ausserhalb Deutschlands, zredagowanej przez prof. O. Kurtha. Polonica znajdują się również w *Bibliographie deutscher Feld- und Soldatenzeitungen des Zweiten Weltkrieges*. Spis przynosi gazety polowe z polskich terenów objętych działaniami wojennymi, gazety polowe jednostek wojskowych uformowanych czy zakwaterowanych na ziemiach polskich włączonych do III-ej Rzeszy, oraz międzynarodową prasę jeniecką, wśród której figuruje rzadka pozycja: *Gazeta Ilustrowana*, tygodnik publikowany przez władze niemieckie dla polskich jeńców wojennych w Niemczech. Tygodnik wychodził w Berlinie, w latach 1939-1945, lecz, niestety, nawet Weltkriegsbücherei w Stuttgarcie nie posiada jego kompletu. W biuletynie z III-IV (1955) wyd. przez *Institut für Auslandsbeziehungen*, przynoszącym przegląd i charakterystykę około 900 pism z 72 krajów, Gotthold Rhode omawia czternaście polskich pism. Z czasopiśmiennictwa emigracyjnego omówione zostały *Kultura* i *Wiadomości*. Obszerniejsze przeglądy poświęcił prasie polskiej Zyrill Boldyrew w czasopismach *Osteuropa* (*Die polnische Presse*) oraz w *Der europäische Osten* (*Die polnische Presse in der Zeit*). Poza tym zanotować trzeba niemiecko-języczny katalog prasy polskiej według stanu z roku 1956, wydany w Warszawie przez Izbę Handlu Zagranicznego, a kolportowany w całym Niemczech.

Poza wymienionymi ogólnymi bibliografiami oraz przeglądami prasy istnieją spisy prasy fachowej, oraz spisy katalogujące zbiory czasopism instytucji naukowych. Odzwierciedlają one stopień polsko-niemieckiej wymiany kulturalnej, poziom *prestige'u* polskiej nauki zagranicą, a nierzadko i tendencje polityczne w poczynaniach badawczych nauki niemieckiej. Wydawnictwa w DDR, np. *Systematisches Verzeichnis ausländischer Zeitschriften in deutschen Bibliotheken (1950-1952)*, czy *Gesamtinhaltsverzeichnis der wissenschaftlichen Zeitschriften der Universitäten und Hochschulen der DDR 1953-1954*, wykazują wyższy odsetek poloniców, niż wydany przez „Bayerische Staatsbibliothek” *Münchener Zeitschriften Verzeichnis*, albo *Verzeichnis von Zeitschriftbeständen und Serienwerken aus den Gebieten: Technik, Naturwissenschaften, Medizin, Wirtschafts-Rechts-Sozialwissenschaften*, spis międzynarodowego czasopiśmiennictwa fachowego, wyda-

wanego bieżąco przez *Arbeitsgemeinschaft der technisch-wissenschaftlichen Bibliotheken* w Essen.

Z omawianego już uprzednio zeszytowego wydawnictwa Heinricha Kramma: *Bibliographie historischer Zeitschriften 1939-1951*, rejestrującego tytuły zbiorów czasopism *Westdeutsche Bibliothek w Marburgu* (dawniejszą *Preussische Staatsbibliothek Berlin*), ukazała się w okresie sprawozdawczym część trzecia: *Norwegen, Schweden, Dänemark, Finnland, Tschechoslowakei, Ungarn, Jugoslawien, Rumänien, Belgien, Griechenland, Polen, Baltische Länder, Sowjetunion*.

Pozostają do omówienia bibliografie zawartości treści prasy i czasopism. Jak już w poprzednim szkicu zaznaczono, Niemcy posiadają w tej dziedzinie jedno z najlepszych wydawnictw o światowym zasięgu i popularności: *Internationale Bibliographie der Zeitschriftenliteratur*, wydawaną w dwu seriach, z których seria A zawiera *Bibliographie der deutschsprachigen Zeitschriftenliteratur*, a seria B *Bibliographie der fremdsprachigen Zeitschriftenliteratur*. W serii A ukazały się po wojnie tomy 97 do 112, za lata 1947-1956, w serii B, tomy 30 do 39, za ten sam okres czasu, razem 25 tomów dużej ósemki, każdy liczący przeciętnie 1.600 stron dwuszpaltowego druku. Reinhard Dietrich opracowuje swoje imponujące wydawnictwo przy pomocy dwu stałych naukowych współpracowników, którymi są T. Adamczyk i H. Kumerloewe. Układ bibliografii jest alfabetyczny, według haseł rzeczowych, które niekiedy zmieniają się w zależności od aktualności zagadnień poruszanych w publicystyce i w badaniach naukowych.

Bibliografia Dietricha zawiera tysiące poloniców, ich śledzenie utrudnia jednak mało przejrzysty układ haseł. Polonica te łatwo jest znaleźć pod hasłami, będącymi imionami własnymi (np. Mickiewicz), czy pod nazwami geograficznymi jak np.: Breslau, Danzig, Oberschlesien, Oder-Neisse-Grenze, Ostdeutschland, Polen, Pommern, Posen czy Schlesien, Warschau, trudno natomiast spodziewać się ich w hasłach pojęciowych, jak np. Agrarpolitik, Flusswesen, Katholische Kirche, czy Kirchenverfolgung, albo Jude, a gdzie się jednak znajdują. Wartość dokumentacyjną bibliografii Dietricha umniejsza to, że nie uwzględnia ona dorobku czasopiśmienniczego grup emigracyjnych.

Poza tą ogólną bibliografią zawartości czasopism Dietricha, której, ze zrozumiałych względów poświęciliśmy więcej uwagi, notujemy za okres sprawozdawczy kontynuację szeregu bibliografii specjalizujących się w danych gałęziach wiedzy, lub poświęconych wybranym zagadnieniom, o których była już mowa w poprzednim szkicu. Należą tu: bibliografia sprawozdawcza pt. *Kunst- und Literaturnachrichten aus der Sowjetunion und den Ländern der Volksdemokratie* (Berlin), *Bibliographie der Wirtschaftspresse*, opracowywana przez *Weltwirtschaft Archiv* w Hamburgu, jak również *Zentraldienst für wissenschaftliche In- und Auslandliteratur* (Weilheim).

Marx-Engels-Lenin-Stalin Institut przy Centralnym Komitecie SED kontynuuje zapoczątkowaną w roku 1950 *Internationale Bibliographie der marxistischen Zeitschriftenliteratur*, zawierającą krajowe polonica komunistyczne.

Jednym z najpoważniejszych indywidualnych przyczynków, dotyczących bibliografii czasopiśmienniczej interesującego nas tutaj odcinka, są Alexandra Adamczyka *Beiträge zur osteuropäischen Bibliographie*, poświęcone tematyce prasy sowieckiej w latach 1949-1953, drukowane w *Jahrbücher für Geschichte Osteuropa*. Zawarte tam polonica ilustrują między innymi polsko-sowieckie stosunki polityczne.

Przeglądy publicystyki niemieckiej i międzynarodowej o dużym odsetku poloniców prowadzą bieżąco, od początku swego istnienia czasopisma: *Der europäische Osten*, *Osteuropa*, *Osteuropa-Recht*, *Osteuropa-Wirtschaft*, *Die Welt der Slawen* (najświeższej daty wydawnictwo zachodnio-niemieckie, poświęcone slawistyce, a wydawane przez prof. E. Koschmiedera), *Zeitschrift für Ostforschung*, oraz *Zeitschrift für Slawistik*.

CZĘŚĆ BIBLIOGRAFICZNA

SKRÓTY TYTUŁÓW PERIODYKÓW

A	Der Archivar
Ab	Der Aufbau
ASF	Arbeit und Sozialfürsorge
AfSG	Archiv für schlesische Kirchengeschichte
AW	Aussenwirtschaft
BB	Briegische Briefe
BzDL	Berichte zur deutschen Landeskunde
BfDLG	Blätter für deutsche Landesgeschichte
BGF	Baltische Geschichtsforschung
BO	Blick nach Osten
BR	Baltische Rundschau
BS	Baltische Studien
BWKB	Bücherschau der Weltkriegsbücherei
CU	Christ Unterwegs
D	Dokumentation
DLZ	Die Deutsche Literaturzeitung
E	Die Erde
EO	Der europäische Osten
ES	Erdkunde in der Schule
FB	Flüchtlingsberater
FF	Forschungen und Fortschritte
GP	Geopolitik
GT	Geographisches Taschenbuch

GWU Geschichte in Wissenschaft und Unterricht
 HG Heimat und Glaube
 INT Integration. Bulletin internationale.
 JAUK Jahrbuch der Albertus Universität zu Königsberg/Pr.
 JBD Jahrbuch des baltischen Deutchtums
 JCEA Journal of Central European Affairs
 JGMOD Jahrbuch für die Geschichte Mittel- und Ostdeutschlands
 JGO Jahrbücher für Geschichte Osteuropas
 JSW Jahrbuch für Sozialwissenschaft
 JVHV Jahrbuch für Volkskunde der Heimatvertriebenen
 KH Kwartalnik Historyczny
 KON Kunst im Osten und Norden
 KPNP Kulturprobleme des neuen Polens
 L Letras. Universidade do Parana.
 LBfDB Börsenblatt für den deutschen Buchhandel, Leipzig.
 LJB Liturgisches Jahrbuch
 MSH Mährisch-Schlesische Heimat
 NAHR Das neue Aussenhandelsrecht
 ND Nachrichten für Dokumentation
 NDH Neue Deutsche Hefte
 NSLZ Niedersächsische Lehrerzeitung
 OB Ostbrief
 OE Osteuropa
 OER Osteuropa-Recht
 PGM Petermanns Geographische Mitteilungen
 PHV Pressedienst der Heimatvertriebenen
 PL Politische Literatur
 PR Pädagogische Rundschau
 PSU LVD Die Presse der Sowjetunion. Die Länder der Volksdemokratie.
 R Der Remter
 S Der Schlesier
 Sch Der Schriftsteller
 SzHT Studien zur historischen Theologie
 SOF Südostforschungen

SS Sowjetstudien
 UAJ Ural-Altäische Jahrbücher
 VHS Volkshochschule
 VIZ Vierteljahrhefte für Zeitgeschichte
 WD Wissenschaftlicher Dienst für Ost-Mitteleuropa
 WG Die Welt als Geschichte
 WM Westermanns Monatshefte
 WS Die Welt der Slawen
 WW Welt und Wort
 WWB Wissenschaft und Weltbild
 WWR Wehr-Wissenschaftliche Rundschau
 WZ-GSR FSch UJ Wissenschaftliche Zeitschrift der Friedrich Schiller Universität Jena. Gesellschafts- und Sprachwissenschaftliche Reihe.
 WZ-GWR UL Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl Marx Universität Leipzig. Gesellschaftswissenschaftliche Reihe.
 WZ-H UB Wissenschaftliche Zeitschrift der Humboldt Universität Leipzig. Gesellschaftswissenschaftliche Reihe.
 ZAIPR Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht
 ZfBW Zentralblatt für Bibliothekswesen
 ZfBWB Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie
 ZfGW Zeitschrift für Geschichtsforschung
 ZfGW Zeitschrift für Geschichtswissenschaft
 Zfo Zeitschrift für Ostforschung
 ZfRGG Zeitschrift für Religion und Geistesgeschichte
 ZfS Zeitschrift für Slawistik
 ZSP Zeitschrift für Slavische Philologie

1. Bibliografie ogólne

1. *Bibliographie der Deutschen Bibliothek Frankfurt am Main*. Halbjahresverzeichnis, Januar-Juni 1952 — Januar-Juni 1956. Bearbeitet von der Deutschen Bibliothek Frankfurt a. M. Buchhändler-Vereinigung GmbH, Frankfurt a.M. 1952-1956. [Od roku 1953 tytuł: Deutsche Bibliographie]
2. *Deutsche Bibliographie 1945-1950. Verzeichnis aller in Deutschland erschienenen Veröffentlichungen und der in Oesterreich und der Schweiz im Buchhandel erschienenen deutschsprachigen Publikationen sowie der deutschsprachigen Veröffentlichungen anderer Länder*. Bücher und Karten. Unter Mitwirkung ... bearbeitet von der Deutschen Bibliothek Frankfurt a.M. Teil I. Alphabetisches Titelverzeichnis. Teil II. Stich- und Schlagwortverzeichnis. Bd. I. Buchhändler-Vereinigung GmbH, Frankfurt a.M. 1953-1956.
3. *Deutsche Bibliographie. Wöchentliches Verzeichnis*. Bearbeitet von der Deutschen Bibliothek Frankfurt a.M. 1954-1956. Buchhändler-Vereinigung GmbH, Frankfurt a.M. 1954-1956.
4. *Das deutsche Buch. Neuerscheinungen der deutschen Verlage*. Im Auftrage des Börsenvereins deutschen Verleger- und Buchhändler-Verbände hrsg.

von Hanns W. Eppelsheimer, Direktor der Deutschen Bibliothek zu Frankfurt/M. [Bearb.: R. Maria Schäfer] [I] 1949. [VII] 1955. Buchhändler-Vereinigung GmbH, Frankfurt a.M. 1950-1956

5. *Deutsches Bücherverzeichnis. Verzeichnis der in Deutschland, Oesterreich, der Schweiz und im übrigen Ausland herausgegebenen deutschsprachigen Verlagsschriften* [Bücher, Zeitschriften und Kartenwerke]. Mit einem Stich- und Schlagwortregister. Bearbeitet von der Deutschen Bücherei, 1941-1950. Bd. 23-28. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig C 1, 1953-1956. [Zawiera 310.000 tytułów].
6. *Deutsche Nationalbibliographie*. Gesamtverzeichnis des in Deutschland erschienenen Schrifttums und der deutschsprachigen Schriften Oesterreichs, der Schweiz und des übrigen Auslands. Reihe A. Neuerscheinungen des Buchhandels. Reihe B. Neuerscheinungen ausserhalb des Buchhandels. Bearbeitet und hrsg. von der Deutschen Bücherei. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig C 1, 1954-1956.
7. *Jahresverzeichnis des deutschen Schrifttums*. Bearbeitet von der Deutschen Bücherei, I. Teil: *Titelverzeichnis*, II. Teil: *Stichwort- und Schlagwortregister* [Jg. 150] 1945-1947 - [Jg. 157] 1954. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig 1948-1956.
8. *Liste der auszusondernden Literatur*. Hrsg. von der Deutschen Verwaltung für Volksbildung in der sowjetischen Besatzungszone, Vorläufige Ausgabe nach dem Stand vom 1. April 1946. Str. 526; Erster Nachtrag nach dem Stand vom 1. Januar 1947. Str. 179; Zweiter Nachtrag nach dem Stand vom 1. September 1948. Str. 366. Zentral Verlag, Berlin 1946, 1947, 1948.

Pozycja 9. została w ostatniej chwili usunięta przez autora.

10. *Neuerscheinungen wissenschaftlicher Literatur aus den Ländern der Volksdemokratie, Albanien, Bulgarien, Polen, Rumänien, Tschechoslowakische Republik, Ungarn und der Volksrepublik China.* Zentralstelle für wissenschaftliche Literatur, Berlin NW 7, Unter den Linden 8, 1951-1956.
11. *Verzeichnis der Schriften, die 1953-1945 nicht angezeigt werden durften.* (Deutsche Nationalbibliographie, Ergänzung I.) Leipzig 1949.
12. *Verzeichnis der Schriften, die infolge von Kriegseinwirkungen vor dem 8. Mai 1945 nicht angezeigt werden konnten.* (Deutsche Nationalbibliographie, Ergänzung 2.) Leipzig 1949.

II. Bibliografie regionalne

13. [ALEKSANDER Robert]: *Baltikum-Bibliographie* (Geschichte, Politik, Wirtschaft, Soziologie ab 1945). —Baltische Rundschau II/1951, 3-5.
14. ALEKSANDER Robert: *Die Quellen der baltischen Gegenwartsgeschichte.* Eine Vorschau zur Baltikum-Bibliographie. BR II/1951, 2.
15. *Neues zur baltischen Geschichte.* BGF 1953.2. —Beilage zur Baltischen Briefen, VI/6z53, 6.
16. DIESTELKAMP Adolf: *Die Historische Kommission für Pommern.* ZfO II/1953, 2, 281-285.
17. *Dissertationen zur Problematik des böhmisch-mährischen Raumes.* (Folge I.). Als Manuskript gedruckt. (Bearb. vom Fritz Peter Habel) Sekretariat des Sudetendeutschen Archivs, München 1955, Str. 42. 4° —Schriften des Sudetendeutschen Archivs e.V., Heft 1.

18. HECKER Hellmuth: *Deutschland, Litauen und das Memelland.* [Schrifttum, 255-256] JAUK VI/1955, 228-256.
19. HEIKE Otto: *Schrifttum über das Deutschtum in Polen.* —Das Deutschtum in Polen 1918-1959, Bonn [1955], 235-257.
20. HEMMERLE Josef: *Schrifttumverzeichnis zur Geschichte der Sudetenländer und der heutigen Tschechoslowakei in Auswahl 1945-1953.* ZfO IV/1955, 1, 145-160.
21. KEYSER Erich: *Die Historische Kommission für ost- und westpreussische Landesforschung.* ZfO I/1952, 4, 525-529.
22. LA BAUME Wolfgang: *Neue polnische Veröffentlichungen zur Frühgeschichte Ost- und Westpreussens.* ZfO I/1952, 4, 594-598.
23. [MAI Richard]: *Baltische Länder.* Bibliographie. CU VIII/1954, 2, 10, 11; IX 1955, 2; X/1956, 2, 7/8, 9.
24. [MAI Richard]: *Danzig.* Bibliographie. CU VIII/1954, 1, 6; IX/1955, 2, 3; X/1956, 4.
25. [MAI Richard]: *Grossdeutschland.* Bibliographie. CU IX/1955, 11.
26. [MAI Richard]: *Ostpreussen.* Bibliographie. CU VIII/1954, 1, 3, 6; IX/1955, 2, 3; X/1956, 2, 4.
27. [MAI Richard]: *Pommern.* Bibliographie. CU VIII/1954, 5.
28. [MAI Richard]: *Schlesien.* Bibliographie. CU VIII/1954, 2, 11; X/1956, 3, 6.
29. [MAI Richard]: *Sudetenland.* Bibliographie. CU VIII/1954, 2, 3, 5, 9, 10, 11; IX/1955, 3, 4, 5, 7/8, 9, 12; X/1956, 1, 2, 3, 5, 7/8, 9.
30. [MAI Richard]: *Westpreussen.* Bibliographie. CU VIII/1954, 1, 6; IX/1955, 2, 3; X/1956, 2, 4.

31. NEUMANN Rudolf: *Ostdeutschland und Polen seit 1945*. PL III/1954, 5/6, 467-478.
32. NEUGEBAUER Werner: *Neue polnische Forschungen zur Vor- und Frühgeschichte Westpreussens*. — Westpreussen Jahrbuch 1953, str. 22-33.
33. *Geschichte der Stadt Posen*. Im Auftrage der Historisch-Landeskundlichen Kommission für Posen und das Deutschtum in Polen herausgegeben von Gotthold Rhode. Freimund-Verlag, Neuendettelsau 1953. Str. 318. [Zawiera bibliografię przedmiot]
34. RHODE Gotthold: *Polnische Veröffentlichungen zur Geschichte der Stadt Posen*. Literaturbericht. ZfO III/1954, 3, 461-467.
35. RISTER Herbert: *Bibliographie der Veröffentlichungen über der Stadt Breslau 1942-1951*. BB VI/1952, 112-114, 139-140, 163-164, 185-186, 206, 224, 246, 279-280.
36. RISTER Herbert: *Pommersche Bibliographie 1945-1951*. ZfO II/1953, 297-320.
37. RISTER Herbert: *Pommersche Bibliographie 1952-1955 und Nachträge für 1947-1951*. ZfO V/1956, 2, 305-320; 3, 465-480.
38. RISTER Herbert: *Schlesische Bibliographie 1952-1953*. Mit Nachträgen für die Jahre 1942-1951. Im Auftrage der Historischen Kommission für Schlesien bearbeitet von... J.G. Herder-Institut Marburg/L., Marburg/L. 1954. Str. X-221. = Wissenschaftliche Beiträge zur Geschichte und Landeskunde Ost-Mitteleuropa, Nr. 18. = Einzelschriften der Historischen Kommission für Schlesien, 2.
39. RISTER Herbert: *Schrifttum über Litauen 1943-1953*. ZfO IV/1955, 305-320.
40. RISTER Herbert: *Schrifttum über Ostbrandenburg 1945-1952*.
41. RISTER Herbert: *Schrifttum über das Posener Land 1945-1955*.
42. RISTER Herbert: *Schrifttum über Schlesien 1952*. ZfO II/1953, 4, 625-640.
43. RISTER Herbert: *Schrifttum über Schlesien 1953*. ZfO III/1954, 1, 144-160.
44. *Schlesien. Bibliographie*. Band 2 des Kataloges des Schrifttums über den Deutschen Osten der Niedersächsischen Landesbibliothek Hannover. (Stand vom 1. 4. 1956.) Hannover 1956. Str. VII-191.
45. SCHODROK Karl: *Das Kulturwerk Schlesien e. V.* ZfO II/1953, 3, 592-593.
46. SCHWARZBACH Martin: *Geologische Forschung in Schlesien*. Eine Bibliographie der Jahre 1914-1945, gleichzeitig ein Rückblick auf die Arbeit deutscher Geologen von... Verlagsgesellschaft Rudolf Müller, Köln-Braunsfeld 1955. Str. 63. = Osteuropa und der Deutsche Osten, II Universität Köln, Heft 2.
47. *Sudetendeutsche Bücherschau*. Einige tausend alte und neue Bücher, Bilder, Landkarten, Noten aus den Sudetenländern und der Tschechoslowakei. Böhringer, Wunsiedel (1955). Str. 84. [Także wydanie: Sommer 1956, Str. 72.]
48. *Auswahl neuer Veröffentlichungen aus und über Südosteuropa*. Hrsg. Südost-Institut, München. = Wissenschaftlicher Dienst Südosteuropa, III/1954, 1.
49. *Südosteuropa-Bibliographie*. Bd I, 1945-1950. I. Teil: Slowakei, Rumänien, Bulgarien. Hrag. von Fritz Valjavec. Rudolf Oldenbourg, München 1956. Str. 91.
50. *Südosteuropa im Zweiten Weltkrieg*. Ein Schrifttumsbericht. SOF XII/1953, 210-244.

51. THOMSON Erik: *Baltische Bibliographie 1945-1953*. Teil II. Selbstverlag, Lüneburg 1954. Str. 30. 4°.
52. THOMSON Erik: *Baltisches Schrifttum 1952-1953*. JBD 1954, 114-117.
53. (W[EISS] H[ellmuth]): *Auswahl von Veröffentlichungen über Ostmitteleuropa*. WD III/1953, 1-12.
54. WEISS Hellmuth: *Baltische Bibliographie 1945-1952*. Schrifttum über Estland und Lettland in Auswahl. ZfO III/1954, 2, 305-320.
55. WEISS Hellmuth: *Baltische Bibliographie 1953 mit Nachträgen für 1945-1952*. Schrifttum über Estland und Lettland in Auswahl. ZfO III/1954, 481-496.
56. WERMKE Ernst: *Deutsche Arbeiten über Ost- und Westpreussen seit 1945*. Vortrag gehalten bei der Historischen Kommission für ost- und westpreussische Landesforschung am 16. November 1953 in Göttingen. JAUk V/1954, 334-353.
57. WERMKE Ernst: *Schrifttum zur Geschichte von Ost- und Westpreussen 1952*. ZfO III/1954, 4, 641-656.
58. WERMKE Ernst: *Schrifttum zur Geschichte von Ost- und Westpreussen 1953*. ZfO IV/1955, 4, 465-480.
59. WERMKE Ernst: *Schrifttum zur Geschichte von Ost- und Westpreussen 1954*. ZfO V/1956, 1, 145-160.
60. WITTRAM Reinhard: *Die Baltische Historische Kommission*. ZfO III/1954, 2, 251-253.

Uzupelnienia:

61. HEHN J.: *Aus der baltischen historischen Arbeit*. JGO III/1955, 250-261.
62. [MAI Richard]: *Südosteuropa*. CU VIII/1954, 5; IX/1955, 4.
63. SCHLENGER Herbert: *Die Historische Kommission für Schlesien*. ZfO II/1953, 4, 485-591.
64. *Aus dem schlesischen Schrifttum*. Neuerscheinungen und Neuauflagen. =Der Schlesier. Ein Hauskalender für Ober- und Niederschlesien. 1951 [kontynuow.]
65. SCHMAUCH H.: *Neue Bücher über das Ermland*. =Unsere ermländische Heimat I/1955, 2-3.
66. SCHMIDT R[olf] D[ietrich]: *Neues Schrifttum*. Polnisch besetzte Gebiete. (Zusammengestellt unter Mitarbeit von Herbert Rister). BzDL XII/1953, 1, 174-187.
67. SCHREIBER Rudolf: *Werdegang und Ziele der Historischen Kommission der Sudetenländer*. ZfO IV/1955, 1, 108-126.
68. *Tschechische Aeusserungen zu polnischen Arbeiten über Schlesien*. (Bericht). WD III/1953, 152-153.
69. *Tschechische Beiträge zur Ostforschung*. (Bericht über Slezsky Zbornik 1950-1952). WD III/1953, 172-174.

III. „Niemiecki Wschód”.

Europa Środkowa i Wschodnia.

70. *Der deutsche Osten*. Hinweise und Hilfen für die Kulturarbeit. Verein f.d. Büchereiwesen in Schleswig-Holstein, Rendsburg 1955. Str. 32.

71. *Der deutsche Osten im Unterricht*. Gesetzauszüge, Erlasse, Schriften, Filme und Lichtbildreihenverzeichnis. Mit einem einführenden Vortrag v. A. Schettler. Der Wegweiser, Düsseldorf 1955. Str. 35.
72. *Deutscher Osten*. Ein Verzeichnis von Büchern und Heften. 2 Aufl. Stadtbibliothek Hannover, Hannover 1955. Str. III-28. 4°
73. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: I. Universität Freiburg, 1944-1950*. Mitgeteilt von Manfred Hellmann. OE I/1951, 1, 73.
74. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: II. Universität Graz*. Seminar für slawische Philologie, 1945-1951. Mitgeteilt von Joseph Matl. OE I/1951, 2, 154-155.
75. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: III. Universität Marburg/Lahn, 1945-1951*. Mitgeteilt von Georg von Rauch, OE II/1952, 1, 71-72.
76. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: III (?) Universität Tübingen, 1943-1951*. Mitgeteilt von Irene Neander. OE II/1952, 2, 156-157.
77. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: IV. Universität Erlangen*. Phil. Fakultät. Mitgeteilt von cand. phil. Horst Preiss. OE II/1952, 3, 236.
78. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: V. Universität Hamburg, 1944-1950*. Mitgeteilt von Friedrich Wilhelm Neumann. OE II/1952, 4, 314.
79. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: [VI] Universität Göttingen, 1945-1953*. Mitgeteilt von Irmgard Mahnken. OE III/1953, 4, 319-320.
80. *Dissertationen über Fragen Osteuropas: [VII] Universität Heidelberg, 1943-1953*. Mitgeteilt von August Silk. OE IV/1954, 2, 158-159.
81. *Dokumentation der Gesetze und Verordnungen Osteuropas*. Bearb. von W[ilfried] Krallert und O[skar] Langer. Jg. 1955. Gesetzes- und Verwaltungsdienst, München [I Schliessfach] 1955. 4°.

82. *Forschung und Schrifttum*. Uebersicht über ostdeutsche Archive, Institute, Wissenschaftliche Arbeitskreise und Büchereien. Hrsg. vom Sozialminister des Landes Nordrhein-Westfalen. (Zusammengestellt von Harald v. Koenigswald). Der Wegweiser, (Troisdorf/Rheinland) 1951. Str. 79-1 nlb. =Schriftenreihe für das Vertriebenenwesen, Kulturheft Nr. 6.
83. FORSTREUTER Kurt: *Ostdeutschland und Randgebiete (1947-1950)*. Literaturbericht. BfDLG LXXXVIII/1951, 219-226.
84. FORSTREUTER Kurt und Gerhard ZIMMERMANN: *Ostdeutschland und Randgebiete*. (Literaturbericht 1951). BfDLG LXXXIX/1952, 263-274.
85. FORSTREUTER Kurt und Gerhard ZIMMERMANN: *Ostdeutschland*. BfDLG XC/1953, 217-226.
86. HANUSCH Gerhard: *Osteuropa-Dissertationen 1945-1950*. [I] *Deutschland. Oesterreich. Schweiz*. JGO I/1953, 4, 1-44.
87. HANUSCH Gerhard: *Osteuropa-Dissertationen 1945-1950*. [III] *Nordeuropa. Westeuropa. Nordamerika*. JGO II/1954, 1, 45-72.
88. HANUSCH Gerhard: *Osteuropa-Dissertationen 1951-1953*. Deutsches Sprachgebiet. *Nordeuropa. Westeuropa. USA*. JGO III/1955, 1, 73-114.
89. HANUSCH Gerhard: *Osteuropa-Dissertationen 1953-1955*. Deutsches Sprachgebiet. *Nordeuropa. Westeuropa. Nordamerika*. JGO IV/1956, 3, 115-152.
90. HELBIG Herbert: *Deutsche Siedlungsforschung im Bereich der mittelalterlichen Ostkolonisation*. =Jahrbuch f.d. Geschichte Mittel- und Ostdeutschlands II/1953, 283-345.
91. HINKEL Heinz: *Das östliche Mitteleuropa im Bilde in- und ausländischer Atlanten nach 1945*. OE VI/1956, 4, 311-320.

92. JAHNS Bernd: *Wegweiser zur Ostlandkunde im Unterricht*. Eine Bibliographie der ost- und südostdeutschen Neuerscheinungen seit 1945 bis 1955. Pädag. Arbeits- und Forschungsstelle ostdeutscher Erzieher. Koblenz-Katzen-Mosel, 1955. Str. 40. =Schriftenreihe der Deutschen Pestalozzi-Gesellschaft, H.5.
93. JESSEN Hans: *Von Buchdruckern und Verlegern im deutschen Osten*. Holzner Verlag, Kitzingen/Main [1953]. Str. 48. =GA Schriften, H. 41.
94. KIRRINNIS Herbert: *Geographische Literatur der deutschen Ostgebiete*. ES I/1956, 12, 177-183.
95. KOENIGSWALD Harald: *Bücher über den deutschen Osten*. =Forschung und Schrifttum, str. 67-77.
96. *Landes- und Landsschaftsatlanten in Mittel- und Westeuropa*: [I] *Mitteleuropa. Deutschland. Deutsches Reich*, str. 238; [II] *Polnisch besetzte Gebiete*, str. 239; [III] *Danzig*, str. 241; [IV] *Pommern*, str. 243; [V] *Schlesien*, str. 243-244; GT 1956/57.
97. *Länderatlanten. Polen und polnisch besetzte Gebiete*, str. 248. GT 1956/57.
98. [MAI Richard]: *Ostdeutschland*. Bibliographie. CU VIII/1954, 6, 9; IX/1955, 11; X/1956, 4.
99. MARZIAN Herbert: *Index zur Ostdeutschen Bibliographie 1945-1952*. Verfasser-, Personen- und Sachregister. JAUk IV/1954, 353-397.
100. (MARZIAN Herbert): *Mein ostdeutsches Buch*. Wegweiser für Schule und Heim. (Zusammenstellung und Text... Hrsg.: Der Göttinger Arbeitskreis). (Holzner Verlag, Würzburg 1955). Str. 23.
101. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Bd I. *Das internationale Schrifttum von 1945-1952 über die Heimatgebiete der deutschen Vertriebenen, das deutsche Vertriebenenproblem und mitteleuropäische Fragen*. Holzner-Verlag, Kitzingen/Main 1953. (Sonderdruck aus den Bänden II, III und IV des JAUk)
102. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Bd II. *Das internationale Schrifttum von 1953-1955 über die Heimatgebiete der deutschen Vertriebenen, das deutsche Vertriebenenproblem und mitteleuropäische Fragen*. Holzner-Verlag, Würzburg 1956. Str. 249.
103. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Teil I: 1945-1948. JAUk II/1952, 269-342.
104. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Teil II: 1949-1951. JAUk III/1953, 261-359.
105. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Teil III: 1952 und Nachtrag 1945-1951. JAUk IV/1954, 283-352.
106. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Teil IV: 1953 und Nachtrag 1945-1952. JAUk V/1954, 401-473.
107. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Teil V: 1954 und Nachtrag 1945-1953. JAUk VI/1955, 327-403.
108. MARZIAN Herbert: *Ostdeutsche Bibliographie*. Teil VI: 1955 und Nachtrag 1945-1954. JAUk VII/1957, 371-432.
109. MARZIAN Herbert: *Index zur Ostdeutschen Bibliographie 1953-1955*. Verfasser- Personen- und Sachregister. JAUk VII/1957, 433-467.
110. *Nachweis der in Bibliotheken der Bundesrepublik vorhandenen Stadtpläne aus den deutschen Ostgebieten unter fremder Verwaltung und den übrigen Vertreibungsgebieten*. Bundesamt für Landeskunde, Remagen/Rh. 1955.
111. *Ostdeutscher Literaturanzeiger*. Hrsg. vom Göttinger Arbeitskreis. I/1955-II/1956. Holzner Verlag, Würzburg 1955-1956.

112. *Ostdeutschland im Schrifttum*. Angebot 1953-1954. [Zusammengestellt von Prof. Dr. Ernst Birke] Buchhandlung J. Max u. Comp., Waldbröl (Rhld.). Str. 12 - 1 nlb.
113. *Ostdeutschland im Schrifttum*. Angebot 1954-1955. [Zusammengestellt von Prof. Dr. Ernst Birke] Str. 12.
114. *Ostdeutschland im Schrifttum*. Angebot 1955/56. Zusammengestellt von Professor Dr. Ernst Birke. Str. 12 nlb.
115. *Ostdeutschland im Schrifttum*. Angebot 1956/57. Zusammenstellt von Prof. Dr. Ernst Birke. Str. 12.
116. *Ostlandkunde im Unterricht*. Grundsätze und Praxis. Hrsg. vom Kulturwerk der vertriebenen Deutschen in Verbindung mit der Deutschen Pestalozzi-Gesellschaft. Verlagsgesellschaft R. Müller, Köln-Braunsfeld 1955. Str. 67. [Mat. bibl. H.M. Meyer'a].
117. *Ost- und Südosteuropa im westlichen Schrifttum der Nachkriegszeit*. Ein bibl. Leitfaden f. Dozente und Hörer der Volkshochschulen. Im Auftrag des Deutschen Hochschulverbandes u.d. Deutschen Gesellschaft f. Osteuropakunde bearb. von A. Adamczyk. Ost-Institut, München 1956. Str. IV-113.
118. PHILLIP Werner, Igor SMOLITSCH [und] Fritz VALJAVEC: *Verzeichnis des deutschsprachigen Schrifttums 1939-1952 zur Geschichte Osteuropas und Süd-Osteuropas*. =Forschungen zur osteuropäischen Geschichte, Bd I, 1954, str. 251-316. =Historische Veröffentlichungen des Osteuropäischen Institut an der Freien Universität Berlin.
119. *Probleme und Ergebnisse der ostsprachigen Forschung zur Kunstgeschichte Ost-Mitteleuropas* (seit 1945). ZfO II/1953, 4, 596-611.
120. RAMM-HELMSING Herta: *Schicksal, Verbleib und Organisation der ostdeutschen Archive im Rahmen der polnischen Archivgesetzgebung*. A V/1952, 1 (Febr.)

121. RICHTHOFEN Bolko: *Die kommunistische Darstellung der ostdeutschen Geschichte*. SS 1956, 1, 3-25.
122. RISTER Herbert: *Ostdeutschland im Ganzen* [Bibliographie] =Schlesische Bibliographie 1952-1953 mit Nachträgen f.d. I. 1942-1951, str. 1-46.
123. ROSENBERG Bernhard Maria: *Neue Literatur zur „Deutschen Ostkunde“*. PR VII/1953, 191-192.
124. SALMEN Walter: *Das Erbe des ostdeutschen Volksgesanges*. Geschichte und Verzeichnis seiner Quellen und Sammlungen. Im Auftrage d.J.G. Herder-Forschungsrates hrsg. von Erich Keyser. Holzner Verlag, Würzburg 1956. Str. XIV-124. =Marburger Ostforschungen, Bd 6.
125. SCHEIBERT Peter: *Osteuropa-Bücher an westdeutschen Universitäten*:
 [I] Marburg. Westdeutsche Bibliothek. OE I/1951, 1, 77-78;
 II Marburg. Westdeutsche Bibliothek. OE I/1951, 2, 157-158;
 III München, Bayerische Staatsbibliothek. Göttingen, Universitätsbibliothek. Heidelberg. Freiburg. Tübingen. Uebrigtes Süddeutschland. OE II/1952, 1, 73-75;
 IV Hamburg. Kiel. OE II/1952, 4, 316-317.
126. SCHLENGER Herbert: *Schrifttum über Ostdeutschland und die übrigen Herkunftsgebiete der deutschen Ostvertriebenen*. GWU VI/1955, 2, 119-131.
127. SCHMID Heinrich Felix: *Ein Blick nach Westen: Europas Osten im Spiegel der öffentlichen Meinung des Westens*. BO I/1949, 3/4, 55-74.
128. *Schrifttum zur deutschen Ostkunde*. NSLZ VII/1952, 159-160.
129. ULLRICH Hermann: *Das Schicksal der Bau- und Kunstdenkmäler in den Ostgebieten des Deutschen Reiches und im Gebiet von Danzig*. Hrsg. Bundes-

minister für gesamtdeutsche Fragen. Bonn 1956. Str. 91.

130. *Vorlesungen über Ostfragen an der Universitäten der Bundesrepublik und West-Berlin im Sommersemester 1952:*
A. *Gegenwartsgeschichte*. OE II/1952, 4, 317-318;
B. *Geschichte*. OE II/1952, 5, 399-400;
C. *Philologie*. OE III/1953, 1, 77-88.

Uzupelnienia:

131. *Amerikanische Publikationen über Osteuropa*. [Russian Research Center, East European Fund, Mid-European Studies Center] OE V/1955, 5, 393-396.
132. *Deutsche Heimat im Osten*. Ein Bücherverzeichnis. Bearb. v.d. Staatlichen Bücherstelle Münster. Düsseldorf, Troisdorf/W. 1956. =Schriftenreihe f.d. Vertriebenenwesen, 27.
133. HINKEL Heinz: *Das östliche Mitteleuropa im Bilde in- und ausländischer Atlanten nach 1945*. OE VI/1956, 4, 311-320.
134. KRALLERT Wilfried: *Die Geschichte Osteuropas in kartographischer Darstellung*. Ein Beitrag zur Methodik der historischen Karte. JGO III/1955, 4, 442-459.
135. MEYER: *Ostdeutsche Literatur in der Niedersächsischen Landes-Bibliothek*. FB VIII/1955, 93-94.

IV. Polska

136. ALAND Kurt: *Die Handschriftenbestände der polnischen Bibliotheken*. Insbesondere an griechischen und lateinischen Handschriften von Autoren und

Werken der klassischen bis zum Ende patristischer Zeit. Ein vorläufiger Bericht auf Grund einer Studienreise im November/Dezember 1955. Akademischer Verlag, Berlin 1956. Str. 66.4° =Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Schrift. der Sektion für Altertumswissenschaften, 7.

137. BAHN Ernst: *Neuere polnische Veröffentlichungen zur ost- und westpreussischen Landeskunde*. ZfO I/1952, 4, 598-612.
138. BOLDIREV Zyrill: *Die polnische Presse*. OE IV/1954, 5, 359-366.
139. BOLDIREV Zyrill: *Die Polnische Presse in der Zeit*. EO 1956, 77-83.
140. *Deutsche Literatur in polnischer Sprache* [Tłum. artykułu z „Żołnierz Wolności”] SCH 1955 23, 23-24.
141. FEYL Othmar: *Die Klassiker des Marxismus-Leninismus über Polen* [Chron. bibl. tekstów z pism Marksza, Engelsa, Lenina i Stalina] VHSCH, IV/1950, 8 i 9.
142. FEYL Othmar: *Der polnische Nationaldichter Adam Mickiewicz im Spiegel der deutschsprachigen wissenschaftlichen Literatur von der Vormärzzeit bis zur Gegenwart*. (Chronologische Bibliographie zum 100. Todestag des Dichters am 26. November 1955) WZ-GSR UJ IV/1954-55, 347-351.
143. FEYL Othmar: *Nachträge zu der Bibliographie über Schiller in Osteuropa und Mickiewicz im Spiegel der deutschen Literatur*. WZ-GSR UJ V/1955-56, 1, 221.
144. GENTZEN Felix-Heinrich: *Sprawa ziem polskich w rewizjonistycznej historiografii Niemiec Zachodnich i w pracach historyków NRD*. KH LXII/1955, 1, 278-290.
145. [GENTZEN Felix-Heinrich]: *Veröffentlichungen zur polnischen Geschichte von Felix-Heinrich Gentzen*. ZfS I/1956, 3, 157.

146. HAJENSKI Roland: *Versuch einer genetischen Gliederung der Böden Polens* (Aus dem Institut f. Bodenkunde u. Bodenerhaltung der Justus Liebig-Hochschule Giessen) [Podaje literaturę, str. 565-567, w tym polską] ZfO III/1954, 4, 554-567.
147. HARTMANN Karl: *Das literarische Schaffen in Polen seit 1944*. ZfO V/1956, 2, 181-232.
148. HOFFMANN F.: *Polen* (und Freie Stadt Danzig). [Bibliografia] NFuMD XLVII/1939-46. Geograph. Teil 4, 91-115.
149. MAAS Walter: *Geographische Arbeiten aus Thorn*. ZfO V/1956, 2, 254-256. [Prace Galona, Hohendorf, Koca, Polakiewiczówny i Roszkówny]
150. NEUMANN Rudolf: *Ostdeutschland und Polen seit 1945*. PL III/1954, 5-6, 467-478.
151. NEUMANN Rudolf: *Das „Schlesische Institut“* (Instytut Śląski) in der Zeit seiner Selbstständigkeit (1934-1948). ZfO II/1953, 578-585.
152. *Für Polens Freiheit*. Achthundert Jahre deutsch-polnische Freundschaft in der deutschen Literatur. Zsgst. u. hrsg. v. Manfred Häckel. Vorwort v. Rudolf Leonhard und Leon Kruczkowski. Verlag Blick nach Polen, Berlin [1952] Str. 404. [Mat. bibl.]
153. RHODE Gotthold: *Polnische Veröffentlichungen zur Geschichte der Stadt Posen*. ZfO III/1954, 3, 461-467.
154. RHODE Gotthold: *Zur polnischen Zeitgeschichte*. OE II/1952, 2, 144-148. [Prace nast. autorów: Bliss Lane, Bór-Komorowski, Ciechanowski, Kuśnierz, Mackiewicz, Mikołajczyk, Studnicki]
155. ROOS Hans: *Die „Präventivkriegspläne“ Pilsudskis von 1933*. ZfO III/1954, 4, 344-363. [Studium za wiera wyczerpujące dane bibliograficzne do tego zagadnienia]

156. SCHMIDT R[olf] D[ietrich]: *Polnisch besetzte Gebiete*. (Zusammengestellt unter Mitarbeit von Herbert Rister) BzDL XII/1953, 1, 174-187.
157. SCHMIDT R[olf] D[ietrich]: *Polnisch besetzte Gebiete*. (Zusammengestellt unter Mitarbeit von Herbert Rister) BzDL XIII/1954, 1, 132-145.
158. SCHMIDT R[olf] D[ietrich]: *Polnisch besetzte Gebiete*. (Ostgebiete unter polnischer Verwaltung) (Zusammengestellt unter Mitarbeit von Herbert Rister) BzDL XIV/1955, 1, 153-166.
159. SCHMIDT R[olf] D[ietrich]: *Polnisch besetzte Gebiete*. (Ostgebiete unter polnischer Verwaltung) (Zusammengestellt unter Mitarbeit von Herbert Rister) BzDL XV/1955, 1, 188-201.
160. SCHROEDER Hildegard: *Mickiewicz in Germany. II. German Literature on Mickiewicz 1888-1954*. = Adam Mickiewicz in World Literature, 175-186.
161. SCHROEDER Hildegard: *Verzeichnis der literarischen Arbeiten Mochnacki's von 1823-30*. = Studien über M. Mochnacki, 146-160.
162. *Woche der deutsch-polnischen Freundschaft*. (Auswahlangebot) Leipziger Kommissions- und Grossbuchhandel, Leipzig 1956. Str. 19. [Katalog księgarski]
163. ZAJĄCZKOWSKI Włodzimierz: *Der gegenwärtige Stand der Turkologie in Polen*. UAJ XXV/1953, 133-ff.

Uzupełnienia:

164. *Ausstellung altpolnischer Drucke aus dem 16. Jahrhundert*. KPNP V/1953, 10, 9-12.
165. *Bücher über bildende Kunst in Polen*. OB II/1956.
166. *Neue Bücher über Polen*. PSU LVD 1956, 68, 1618-1619.

167. FEYL Othmar: *Aus der Buch- und Bibliotheksgeschichte der deutsch-polnischen Zusammenarbeit.* Ab XI/1955, 4, 318-328.
168. JOOST Siegfried: *Die polnischen Bibliotheken im Sechsjahrplan.* ZfB LXV/1951, 208-212.
169. KABUS Eberhard: *Ausstellung „Das polnische Buch“.* ZfB LXVI/1952, 364-365.
170. *Polnische Dokumenten- und Buchausstellung in Danzig.* WD V/1955, 5, 129-134.
171. PORALLA Kurt: *Das Rechtswissenschaftliche Schrifttum der Volksrepublik Polen.* Ein Querschnitt durch die Veröffentlichungen des Jahres 1954. OER I/1955, 1, 66-69.
172. RISTER Herbert [i] Hans Moritz MEYER: *Schrifttum über Polen mit besonderer Berücksichtigung des Posener Landes 1952-1953 und Nachträge.* (Auswahl). Im Auftrag der Hist.-Landeskundlichen Kommission f. Posen und das Deutschtum in Polen... JG Herder-Institut Marburg/L., Marburg/L. 1955. Str. IX-207. 4° =Wiss. Beiträge..., 20.
173. RUPPEL Aloys: *Chronologisches Verzeichnis der Drucke [des Stanislaus Polonus].* =Stanislaus Polonus ein polnischer Frühdrucker in Spanien, str. 69-84.
174. TKI: *Literatur von und nach Polen.* LBfDB XVI/1952, 267.

V. Granica Odry-Nysy

Ruchy migracyjne ludności niemieckiej

- 175 *Bibliographie der Sozialwissenschaften.* JSW XLII/1948-50 [Kontynuow.]

176. *Bibliographie der deutschsprachigen Zeitschriftenliteratur. Oder-Neisse-Grenze.*

- XCVII/1947-48, [1949] str. 590;
 XCVIII/1948, [1949] str. 642;
 XCIX/1949, [1950] str. 668;
 C/1950 [1950] str. 866;
 CI/1950, [1951] str. 675;
 CII/1951, [1951] str. 864;
 CIII/1951, [1952] str. 959;
 CIV/1952, [1953] str. 1113;
 CV/1952, [1953] str. 1009;
 CVI/1953, [1953] str. 1054;
 CVII/1953, [1954] str. 1058;
 CVIII/1954, [1954] str. 1034;
 CIX/1954, [1955] str. 1158;
 CX/1955, [1956] str. 1021;
 CXI/1955, [1956] str. 1018-1019;
 CXII/1956, [1956] str. 1027.
177. *Bücherschau der Weltkriegsbücherei.* [Patz w rodz. H. Gesellschaft, odstęp I: Flüchtlinge, a także pod L. Deutschland: Heimatvertriebene und Flüchtlinge.
178. *Die europäische Bedeutung der Oder-Neisse-Gebiete.* Anhang: Gesamtübersicht über die Vertreibung der Deutschen und ihre Landsmannschaften .2 Auflage. Sonderdruck f. d. Bundesministerium f. gesamtdeutsche Fragen. (Verband der Landsmannschaften, Bonn 1955). Str. 19-3 nlb.
179. HOFFMANN Friedrich: *Die Oder-Neisse-Linie.* Politische Entwicklung und völkerrechtliche Lage. Mit Anhang: Diplomatische Dokumente. Der Göttinger Arbeitskreis. Verlag Joachim Henrich KG., Frankfurt/Main (1949). Str. 55.
180. KNOTH Max: *Presse der Heimatvertriebenen.* (1. Allgemeines. 2. Schlesien. 3. Sudetenland. 4. Uebrigtes Ostdeutschland.) =Zeitschriften-Almanach 1956-57, str. 298-301.
181. KOENIGSWALD Harald: *Die Vertreibung im Schrifttum der Vertriebenen.* R 1955, 5, 41-51.

182. KRALLERT-SATTLER Gertrud: *Bibliographie zum europäischen Flüchtlings und Zwangswanderungsproblem 1954/I* (abgeschlossen am 30. 4. 1954). INT I/1954, 3/4, 305-319.
183. KRALLERT-SATTLER Gertrud: *Bibliographie zum europäischen Flüchtlings- und Zwangswanderungsproblem 1954/II und 1955/I*. INT III/1955, 3, 203-219.
184. [MAI Richard]: *Die deutsche Vertriebenen- und Flüchtlingsfrage*. Bibliographie. CU VII/1953, 3, 6/7, 9, 11; VIII/1954, 2, 4.
185. [MAI Richard]: *Das europäische Flüchtlingsproblem*. CU IX/1955, 3, 6/7.
186. [MAI Richard]: *Oder-Neisse-Linie*. CU VIII/1954, 9.
187. MARZIAN Herbert: *Mitteleuropäische Probleme in internationaler Diskussion*. = Ostdeutsche Bibliographie, JAUK II/1952-VII/1957.
188. MARZIAN Herbert: *Schicksal und Leben der deutschen Heimatvertriebenen*. = Ostdeutsche Bibliographie, JAUK II/1952-VII/1957.
189. MARZIAN Herbert: *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie 1939-1952/53*. Holzner Verlag, Kitzingen/Main (1953). Str. 110.
190. MARZIAN Herbert: *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie, Mai 1954 bis April 1955*. JAUK VI/1955, 281-295.
191. MARZIAN Herbert: *Zeittafel und Dokumente zur Oder-Neisse-Linie, April 1955 bis Mai 1956*. JAUK VII/1957, 296-310.
192. *Material- und Personalkatalog für ost- und mittel-deutsche Kulturarbeit in der Bundesrepublik und West-Berlin*. Ausgabe 1956. Holzner Verlag, Würzburg [1956] Str. 195.
193. MEISSNER Boris: *Stalin und die Oder-Neisse-Linie* [Bibliographie, str. 11] OE I/1951, 1, 2-11.

194. *Oder-Neisse*. Eine Dokumentation. [Bearb. von] Rudi Goguel und Heinz Pohl. Deutsches Institut für Zeitgeschichte, Berlin) 2. durchges. Auflage. Kongress-Verlag, Berlin 1956. Str. 200. [Podaje: Literatur-Hinweis. A. Bücher. B. Zeitschriften. C. Artikel., str. 185-189]
195. PERLICK Alfons: *Bibliographie zur Volkskunde der deutschen Heimatvertriebenen (1945-1955)* JVHV I/1955, 241-289.
196. PERLICK Alfons: *Schriftenreihe für das Vertriebenenwesen*. ZfO I/1952, 2, 302-303.
197. *Quellen zur Entstehung der Oder-Neisse-Linie in den diplomatischen Verhandlungen während des Zweiten Weltkrieges*. Gesammelt und hrsg. von Gotthold Rhode und Wolfgang Wagner. Brentano Verlag, Stuttgart 1956. Str. XXIV-291. = Die dtsh. Ostgeb., 3.
198. STASIEWSKI Bernhard: *Schlesien im Rahmen der Dokumentation über die Vertreibung der Deutschen aus Ostdeutschland*. ZfO V/1956, 4, 267-272.
199. *Die Vertreibung der deutschen Bevölkerung aus den Gebieten östlich der Oder und Neisse*. Bearb. von Theodor Schieder in Verbindung mit Adolf Diestelkamp, Rudolf Laun, Peter Rassow, Hans Rothfels. Hrsg. vom Bundesministerium f. Vertriebene. Bd. I. T. 1 (i) T. II. Rock (Gross Denkte/Wolfenbüttel, [1953, 1953]. Str. XXI-160-494; XXV-896.
200. VOGELSANG Thilo: *Bibliographie zur Zeitgeschichte*: 14. Zeitgeschichte der Nachkriegszeit. Oder-Neisse-Linie/Flüchtlinge. I/1953, 2, 54; 3, 85; 4, 114; II/1954, 2, 168-169; III/1955, 2, 203-233; IV/1956, 3, 132.
201. WAGNER Wolfgang: *Die Entstehung der Oder-Neisse-Linie in den Verhandlungen während des Zweiten Weltkrieges*. Auf Grund der bisher zugänglichen Quellen... Brentano-Verlag, Stuttgart 1953. Str. 167-1 nlb. [Literaturverzeichnis, str. 164-168] = Die deutschen Ostgebiete, Bd. 2.

202. *Wegweiser für Heimatvertriebene*. 10 Jahre nach der Vertreibung. Eine Bilanz der Eingliederung. Dokumentarische Sonderausgabe 1945-1955. Wegweiser f. Heimatvertriebene Verlag, Frankfurt am Main 1955., wielokr. paginacja.
203. *Vertriebenen- und Flüchtlingszeitschriften*. =Die Deutsche Presse 1956, str. 721-737.

VI. Przekłady polsko-niemieckie i niemiecko-polskie

204. *Bibliographie deutscher Uebersetzungen aus den Sprachen der Sowjetunion und der Länder der Volksdemokratie*. Abt. I. Wissenschaftliche Literatur. Mit Unterstützung der Gesellschaft f. Deutsch-Sowjetische Freundschaft hrsg. v. d. Oeffentlichen Wissenschaftlichen Bibliothek Berlin. (Bearb. Dr.: Helmut Kind, [od nr. 5, 1955] Gerhard Strozzyk). Verlag Kultur und Fortschritt, Berlin 1952-1956.
205. *Bibliographie der Uebersetzungen deutschsprachiger Werke*. Verzeichnis der seit 1951 erschienenen und in der Deutschen Bücherei vorhandenen Schriften. Bearb. u. hrsg. von der Deutschen Bücherei. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig 1954-1956.
206. *Index translationum*. Repertoire international des traductions. International bibliography of translations. I/1948-VII/1955. UNESCO, Paris, 1949-1956.
207. *Veröffentlichungen aus dem J.G. Herder-Institut*. I. Wissenschaftliche Uebersetzungen. =Johann Gottfried Herder-Forschungsrat e.V., Marburg 1952, str. 3. [Spis zawiera 18 tłumaczeń z polskiego i czeskiego. Ogólna liczba przekładów do r. 1956 wynosi w tej serii 29 pozycji. Ostatnią pracą jest A. Gieysztor: Die Entstehung des polnischen Staates im Lichte neuer Forschungen, ogłoszona w Kwartalniku Historycznym, LXI, 1.]
208. *Wissenschaftlicher Dienst*, I/1951-VI/1956. Johann Gottfried Herder-Institut, Marburg/L., Marburg/L. 1951-56. [Przynosi bieżąco przekłady polskiej literatury czasopiśmienniczej, jak również materiały bibliograficzne].
209. *Zentralinstitut für Bibliothekswesen*. Nachweis der Uebersetzungen zum Bibliothekswesen. Nachtrag 1950/54. [B.m.] (1955). Str. 82.
210. *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur*. Liste unveröffentlicher Uebersetzungen aus allen Sprachen [I] *Bibliothekswesen*. ZfWL Berlin. [1954] Str. 6. 4°.
211. *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur*. Liste unveröffentlicher Uebersetzungen aus allen Sprachen. [2] *Gesellschaftswissenschaften*. ZfWL Berlin. [1954] Str. 17. 4°.
212. *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur*. Liste unveröffentlicher Uebersetzungen aus allen Sprachen. [3] *Technik*. ZfWL Berlin [1954] Str. 6. 4°
213. *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur*. Liste unveröffentlicher Uebersetzungen aus allen Sprachen. [5] *Naturwissenschaften*. ZfWL Berlin [1954] Str. 10-40-17.
214. *Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur*. Titelzusammenstellung. Als Manuskript gedruckt. 4. *Medizin*. Unveröffentliche Uebersetzungen. Dezember 1955. Akademischer Verlag, Berlin 1955.

Uzupełnienia:

215. *Bibliothekswissenschaftliche Arbeiten aus der Sowjetunion und den Ländern der Volksdemokratie in deutscher Uebersetzung*. Reihe A. Heft 1, 2. Harrassowitz, Leipzig 1953.

216. *Deutsche Literatur in polnischer Sprache*. SCH 1955, 23, 23-24.

Dla uchwycenia całości kształtu przekładów z literatury polskiej na niemiecki konieczne jest przejście wschodnio i zachodnio-niemieckiej bibliografii ogólnych, jak również warszawskiego *Przewodnika Bibliograficznego*, jeśli chodzi o druki niemiecko-języczne, wydawane w kraju, oraz przekłady z niemieckiego na język polski.

VII. Czasopiśmiennictwo

217. ADAMCZYK Alexander: *Beiträge zur Osteuropäischen Bibliographie*. 1. *Russland/Sowjetunion* (1951/1952). JGO I/1953, 3.
218. ADAMCZYK Alexander: *Beiträge zur Osteuropäischen Bibliographie*. 2. *Historisches und Aktuelles aus Sowjetzeitschriften 1949-1952*. JGO I/1953, 3, 331-365.
219. ADAMCZYK Alexander: *Beiträge zur Osteuropäischen Bibliographie*. 3. *Ost und West im Spiegel sowjetrussischer Zeitschriften 1953*. JGO II/1954, 3, 315-366.
220. ADAMCZYK Alexander: *Beiträge zur Osteuropäischen Bibliographie*. 4. *Sowjetrussische Zeitschriftenliteratur 1954*. JGO III/1955, 3, 292-350.
221. ADAMCZYK Alexander: *Beiträge zur Osteuropäischen Bibliographie*. 5. *Sowjetrussische Zeitschriftenliteratur 1955*. JGO IV/1956, 4, 442-491.
222. [ALEKSANDER Robert]: *Die sowjetische Presse im Baltikum*. BR II/1951, 9.
223. *Systematisches Verzeichnis ausländischer Zeitschriften in deutschen Bibliotheken*. [Także: Nachtrag I] Öffentliche Wissenschaftliche Bibliothek, Berlin [1950-52], K 240-443. 4°.
224. *Bibliographie deutscher Feld- und Soldatenzeitungen des II. Weltkrieges*. BWKB XXVI/1954, 428-434.
225. *Bibliographie der deutschen Zeitschriftenliteratur mit Einschluss von Sammelwerken*. Unter wissenschaftl. Mitarbeit von Dr. Th. Adamczyk und Dr. H. Kumerloewe bearb. und hrsg. Reinhard Dietrich. XCVII/1947-48 - CXII/1956. Verlag Felix Dietrich, Osnabrück 1949-1956.
226. *Bibliographie der fremdsprachigen Zeitschriftenliteratur*. XXX/1949-50 - XXXVIII/1955. Verlag Felix Dietrich, Osnabrück 1949-1956.
227. *Internationale Bibliographie der marxistischen Zeitschriftenliteratur, 1950-1955*. *Marx-Engels-Lenin-Stalin-Institut beim ZK der SED*. Dietz Verlag. Berlin 1950-1955. 1950 Juli-Dez., str. 47; 1951, Jan.-Dez., str. 103; 1952 Jan.-Dez., str. 119; 1953 Jan.-Dez., str. 176; 1954 Jan.-Juni, str. 100; 1954 Juli-Sept., str. 45.
228. *Bibliographie der Wirtschaftspresse*. Dokumentation wichtiger im In- und Ausland erschienener Wirtschaftsartikel... Hamburgisches Weltwirtschafts-Archiv, Hamburg 1949 [Kontyn.]
229. *Deutsche Bibliographie*. Zeitschriften. Bibliographie der in Deutschland erscheinenden periodischen Veröffentlichungen sowie der deutschsprachigen Periodica Oesterreichs, der Schweiz und anderer Länder. Bearb. von der Bibliothek Frankfurt a.M., 1945-1952. Teil I. Systematisches Titelverzeichnis. Buchhändler-Vereinigung, Frankfurt a.M. 1954-1955. Str. 384; str. 385-768.
230. *Die deutsche Presse 1956*. Zeitungen und Zeitschriften. Hrsg. Institut für Publizistik an der Freien Universität Berlin. (Redaktion: Dr. Heinz August und Dr. Friedrich Medebach...) Duncker und Humblot, Berlin 1956. Str. 1026.
231. *Gesamtinhaltsverzeichnis der wissenschaftlichen Zeitschriften der Universitäten und Hochschulen der DDR, 1953/54*. Universitäts-Bibliothek (Humboldt Univ.), Berlin [1956]. Str. 31. 4°.

232. *Institut für Auslandsbeziehungen. Mitteilungen. Wichtige Kulturzeitschriften der Erde. V/1955, 3/4, 49-57. [Polen, str. 54-55].*
233. *Keesing's Archiv der Gegenwart, XXIV/1954-XXV/1955. Zusammenstellung des Nachrichtenstoffes: Dr. Heinrich von Siegler. Siegler and Co., Verlag für Zeitarchive, Essen-Wien-Zürich.*
234. KNOTH Max: *Zeitschriften Almanach 1956-57. Bearb. und hrsg. von ... Frankonia-Verlag, Reihau/Oberfr. (1956). Str. 345.*
235. KRAMM Heinrich: *Bibliographie historischer Zeitschriften 1939-1951. 3. Norwegen, Schweden, Dänemark, Finnland, Tschechoslowakei, Ungarn, Jugoslawien, Rumänien, Bulgarien, Polen, Baltische Länder, Sowjetunion. Rasch, Marburg/Lahn 1954. Str. 223-366.*
236. KURTH Karl O.: *Handbuch der deutschsprachigen Presse ausserhalb Deutschlands. Hrsg. im Auftrage des Göttinger Arbeitskreises. Holzner Verlag, Würzburg 1956. Str. XXI-339. [3.206 tyt. z 39 państw]*
237. KURTH Karl O.: *Die Presse der Heimatvertriebenen, PHV z dn. 30. XI. 1949.*
238. *Der Leitfaden für Presse und Werbung 1956. Hrsg. Willy Stamm. Essen-Stadtwald. Str. 1111.*
239. LINGELBACH Karl: *Verzeichnis der an westdeutschen Bibliotheken zugänglichen ausländischen Militärzeitschriften. WWR VI/1956, 6, 330-336. [Na kilkaset zagranicznych pozycji periodyków wojskowych znajdujących się w 46 zachodnio-niemieckich bibliotekach uniwersyteckich, spis wymienia trzy polskie, krajowe tytuły: Kalendarz Lotniczy, Komisja Wojskowa..., i Żołnierz Polski. Emigracyjnej „Belony” brak.]*
240. *Münchener Zeitschriften-Verzeichnis. Hrsg. von d. Bayerischen Staatsbibliothek. Zink [w kom.], München 1953. Str. XI-237. 4°.*
241. *Katalog der polnischen Zeitungen und Zeitschriften. Hrsg. Polnische Aussenhandels-Kammer) (Prasa i Książka, Warszawa 1956.) Str. 121.*
242. *Sperlings Zeitschriften- und Zeitungs-Adressbuch 1947. Handbuch der deutschen Presse. Bearb. von der Adressbuchredaktion des Börsenvereines d. dtsh. Buchhändler zu Leipzig, 62 Ausgabe 1947. Verl. d. Börsenvereines d. dtsh. Buchhändler zu Leipzig, Leipzig (1947). Str. VII-327-88.*
243. *Arbeitsgemeinschaft der technisch-wissenschaftlichen Bibliotheken. TWZ. Verzeichnis von Zeitschriftenbeständen u. Serienwerken aus den Gebieten: Technik, Naturwissenschaften, Medizin, Wirtschafts-, Rechts-, Sozialwissenschaften. (Arbeitsgemeinschaft d. techn.-wiss. Bibliotheken) Essen 1953.*
244. *Vertriebenenzeitschriften. =Die deutsche Presse 1954, str. 605-619. [Zawiera szkic Dieter Brodmanna: Die Presse der deutschen Heimatvertriebenen]*
245. *Zeitschriftenaufsätze. (Osteuropa allgemein. Osteuropa und der Westen. Osteuropakunde. Sowjetunion. Mittel- und Südosteuropa). OE I/1951-VI/1956. [Od r. 1955 wykaz pomija piśmiennictwo prawnicze, oraz z zakresu slawistyki]*
246. *Zeitschriftenschau Osteuropa. EO I/1954-III/1956. Z o b a c z t a k ż e p o z y c j e : 138, 139, 180, 192, 203, 208.*

VIII. BIBLIOGRAFIE SPECJALNE

1. Bibliografie bibliografii. Bibliotekarstwo. Katalogi.

247. *Das amtliche Schrifttum der Bundesrepublik. (Stand vom 1. Sept. 1952) Unter Mitwirkung des Presse- und Informationsamtes der Bundesregierung und der*

- Bundesministerien hrsg. vom Deutschen Bundesverlag, Bonn [1952]. Str. 47.
248. *Aus der Arbeit der wissenschaftlichen Bibliotheken in der Deutschen Demokratischen Republik*. Hrsg. von d. Bibliothekskommission für Ausbildungsfragen beim Staatssekretariat für Hochschulwesen. Otto Harrassowitz, Leipzig 1955. Str. 253.
249. *Bayerische Staatsbibliothek. München. Die Osteuropasammlung der Bayerischen Staatsbibliothek*. OE V/1955, 3, 239.
250. *Bayerische Staatsbibliothek. München. Osteuropasammlung. Slavica. 3. Neuerwerbungen 1952*. (Bayerische Staatsbibliothek), München 1955. Str. V-209. 4° [Poprzednie publikacje z tej serii: 1. 1950 [1953], str. IV-116; 2. 1951 [1953], str. IV-222].
251. *Berliner Titeldrucke. N.F. Titeldrucke der Öffentlichen Wissenschaftlichen Bibliothek. Zugänge aus der Sowjetunion und den europäischen Länder der Volksdemokratie*. (Bearb.: Eberhard Sauppe). Jahreskatalog. Deutsche Staatsbibliothek, Berlin. 1956. Str. 555.
252. *Bibliographie der versteckten Bibliographien aus deutschsprachigen Büchern und Zeitschriften der Jahre 1930-1953*. Bearb. von d. Deutschen Bücherei Leipzig. Verlag f. Buchhandel und Bibliothekswesen (1956). Str. 371. 4° = Sonderbibliographien der Deutschen Bücherei, 3. [Zawiera 13.000 pozycji]
253. *Neue Bibliographien*. ZfBWB I/1954-III/1956.
254. *Bibliographische Mitteilungen I/1953-IV/1956*.
255. *Neue Schriften und Aufsätze zum Bibliotheks- und Buchwesen*. ZfBW LX/1946-LXX/1956. [Bieżącą międzynarodową bibliografię opracowywali autorzy: Rudolf Blum, Paul Kaegbein, Peter Kittel, Günther Reichardt, Herma Stamm]
256. *Das Danziger Archiv nach 1945*. WD V/1955, 10, 289-293.
257. *Die Danziger Stadtbibliothek 1945-55*. WD V/1955, 7, 195-201.
258. DRESSLER Irmgard: *Bibliothekarische Fachzeitschriften in der Sowjetunion und den europäischen Ländern der Volksdemokratie*. B IX/1955, 1, 30-42.
259. GRUNWALD W.: *Die naturwissenschaftliche und technische Fachbibliographie*. ZfBWB II/1955, 1, 20-41; 2, 111-125.
260. GUENTHER Gottfried: *Versteckte Bibliographien*. D I/1954, 97-101.
261. HARRASSOWITZ Otto: *Verzeichnis der seit 1945 erschienenen Verlagswerke: Bibliothekswesen, Orientalistik, Sprachwissenschaften, Verschiedenes*. Otto Harrassowitz, Leipzig (1955). Str. 20.
262. *Aus der Produktion des Holzner Verlages*. OE VI/1956, 1, 83-84.
263. *Jahrbuch der deutschen Bibliotheken*. Hrsg. vom Verein Deutscher Bibliothekare XXXVI/1955. Verein Deutscher Bibliothekare, München 1955. Str. VIII-441.
264. *Jahresverzeichnis der deutschen Hochschulschriften*. Bearbeitet von der Deutschen Bücherei Leipzig. Börsenverein der Deutschen Buchhändler.
Jg. LXIX/1953 [1956] [Brak kompletu zeszytów]
Hans Praesent, Julius Dux]
Jg. LX/1944/45 [W opracowaniu]
Jg. LXI-LXIV/1945-1948 [1951] Str. 1091.
[Bearb. von Werner Dux u. Werner Julius]
Jg. LXV/1949 [1952] Str. 652. [Bearb. von Werner Dux u. Werner Julius]
Jg. LXVI/1950 [1953] Str. 725. [Bearb. von Werner Dux u. Werner Julius]
Jg. LXVII/1951 [1955] Str. 928. [Bearb. von Werner Dux u. Werner Julius]
Jg. LXVIII/1952 [1955] Str. 1006 [Bearb. von Werner Dux u. Werner Julius]
Jg. LXIX/1953 [1956] [Brak kompletu zeszytów]

265. JOOST Siegfried: *Buchherstellung und Buchhandel in den marxistisch regierten Ländern und in der Sowjetischen Zone Deutschlands*. ZfBWB II/1955, 3, 186-197.
266. JOOST Siegfried: *Die polnische Schulbüchereien nach dem Krieg*. ZfBW LXV/1951, 213-215..
267. [Josef] Kirschners *deutscher Gelehrten-Kalender 1954*. Lexikon der lebenden deutschsprachigen Wissenschaftler. Hrsg. von Gerhard Oestreich. Ausg. 8. de Gruyter, Berlin 1954. Str. XI-2892 szp.
268. LUTHER W.M.: *Neue Nachschlagewerke und Bibliographien*. DLZ LXXV/1954-LXXVII/1956.
269. *Neue Bücher*. [Zusammengestellt durch die Deutsche Staatsbibliothek, Berlin] DLZ LXXV/1954-LXXVII/1956.
270. *Das neue wissenschaftliche Buch*. Neuerwerbungen der wissenschaftlichen Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik. Hrsg. von d. Deutschen Staatsbibliothek. Reihe A. Naturwissenschaft-Technik. (Hauptschriftleiter: Dr. Günther Reichardt, Siegfried Kurth) IV/1955. Otto Harrassowitz, Leipzig (1955). Str. 76.
271. *Das neue wissenschaftliche Buch*. Neuerwerbungen der wissenschaftlichen Bibliotheken der Deutschen Demokratischen Republik. Reihe B. Gesellschaftswissenschaften. Auswahlliste. (Hauptschriftleiter: Eberhard Kabus, Gertraude Neumann). II/1955. Otto Harrassowitz, Leipzig 1955. Str. 26.
272. *Neuerscheinungen der Deutschen Demokratischen Republik*. Bearbeitet und hrsg. von der Deutschen Bücherei. (Hauptschriftleiter: Ernst Rückert). I/1951-IV/1954. Verlag des Börsenvereins der deutschen Buchhändler, Leipzig 1951-54.
273. *Neuerwerbungen der Oeffentlichen Wissenschaftlichen Bibliothek zu Berlin und der am Zentralkatalog der Auslandsliteratur mitarbeitenden Bibliotheken: Gesellschaftswissenschaftliche Literatur*

- (Hauptschriftleiter: Siegfried Joost, Ernst Kabus). I/1954. Bibliographisches Institut, Leipzig 1954.
274. *Neuerwerbungen der Oeffentlichen Wissenschaftlichen Bibliothek zu Berlin und der am Zentralkatalog der Auslandsliteratur mitarbeitenden Bibliotheken: Naturwissenschaftlich-technische Literatur*. (Hauptschriftleiter: Günther Reichardt, Siegfried Kurth). I/1952-II/1953. Bibliographisches Institut, Leipzig 1952-53.
275. *Neuerwerbungen der Oeffentlichen Wissenschaftlichen Bibliothek zu Berlin und der am Zentralkatalog der Auslandsliteratur mitarbeitenden Bibliotheken: Zeitschriftenbestandsverzeichnisse*. I/1953-II/1954.
276. SCHUEDDEKOPF Otto-Ernst: *Die internationale Schulbucharbeit*. Eine Bibliographie. Bearbeitet im Auftrage des Internationalen Schulbuchinstituts an der Kant-Hochschule Braunschweig. Limbach, Braunschweig (1956). Str. 84
277. SCHWARZ Christa: *Die analytischen Allgemeinbibliographien in den europäischen Ländern der Volksdemokratie*. ZfBW LXX/1956, 7/8, 267-282.
278. TOPPE Hilmar: *Die Ostforschung in der Bundesrepublik Deutschland*. WWR VI/1956, 10, 579-584.
279. *Vademecum deutsche Forschungsstätten*. Hrsg. Stifterverband für die Deutsche Wissenschaft unter Beratung der Deutschen Forschungsgemeinschaft. Stifterverband f.d. Deutsche Wissenschaft E.V., Essen-Bredeneu 1954. Str. 458.
280. *Verlag für Buch- und Bibliothekswesen*. Verlagsverzeichnis: Bibliothekswesen. Dokumentation. Buchhandel, Bibliographie. (Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig 1955) Str. 19.
281. WEIS Erwin: *40 Jahre Weltkriegsbücherei*. WWR V/1955, 10, 476-478; 11, 531-534.

282. WENIG Otto: *Uebersicht über die bibliographischen und bibliothekswissenschaftlichen Veröffentlichungen der Wissenschaftlichen Bibliotheken der DDR seit 1945.* = Aus der Arbeit der wissenschaftlichen Bibliotheken der DDR, str. 227-246.
283. *Zeitschrift für Bibliothekswesen und Bibliographie.* Hrsg. von H.W. Eppelsheimer, G. Hofmann, H. Tiemann. I/1954-III/1956. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main.
284. *Zentralblatt für Bibliothekswesen.* Unter Mitwirkung von Heinrich Becker, Rudolf Hoecker, Wieland Schmidt, Heinrich Uhlendahl hrsg. von Joris Vorstius. LXI/1947-LXX/1956. Otto Harrassowitz, Leipzig.
285. ZIMMERMANN E.: *Die laufende bibliographische Berichterstattung in Deutschland (Stand Ende 1953).* ZfBWB I/1954, 1, 33-46.
286. ZIMMERMANN E.: *Die laufenden Bibliographien der Geschichtswissenschaft.* ZfBWB II/1955, 3, 198-213. [Spis międzynarodowych bibliografij, w tym polskich]

Uzupełnienia:

287. BERGMANN W.: *Literatur der Sowjetunion und der Volksdemokratien wird bibliographisch erschlossen.* LBfDB 1952, str. 578.
288. *Der Bücherherold.* Ankündigungsblatt f. Neuererscheinungen auf dem deutschen Büchermarkt. Schriftleiter: A. Schripowski. Bild und Buchdienst, Bad Godesberg, I/1954.
289. JOOST Siegfried: *Eine bibliographie deutscher Uebersetzungen in der Oeffentlichen Wissenschaftlichen Bibliothek [Berlin].* ZfB LXV/1951, 446-450.

290. KIND Helmut: *Die bibliographische Arbeiten der Zentralstelle für Wissenschaftliche Literatur.* ZfB LXVI/1952, 370-375.
291. LANE Aleksander: *Handbuch der Uebersetzer, Dolmetscher und Fremdsprachen-Sachverständigen.* Diemer, Mainz a.Rh. 1955. Str. 272.
292. *Zentralkatalog der Auslandsliteratur (ZKA), 2.* Erwerbungen der Jahre 1951-1954. (Literatur mit den Erscheinungsjahren 1939-1949. Bd. I: A-F, str. 438; Bd. II: G-MS, str. 439-899; Bd. III: N-ZS, str. 900-1397. Zentralkatalog des Landes Nordrhein-Westfalen, Köln 1955. 4°.
293. *Zentralkatalog der Auslandsliteratur (ZKA).* Verzeichnis der von deutschen Bibliotheken erworbenen seit 1939 im Ausland erschienenen Bücher. Jahresregister 1955. Zentralkatalog der wissenschaftlichen Bibliotheken des Landes Nordrhein-Westfalen, Köln [1956]. Str. 651.
294. *Zentralkatalog der Auslandsliteratur.* Bearbeitet bei der Niedersächsischen Staats- und Universitätsbibliothek. I. Erwerbungen 1945-1950. Literatur mit den Erscheinungsjahren 1939-1949. Göttingen 1951.

Zobacz także pozycje: 19, 44, 70, 93, 110-115, 125, 135, 136, 162, 164, 167, 169, 173, 192, 209-214, 215, 231, 235, 239, 241, 243.

2. Religia. Filozofia. Wychowanie.

295. *Archiv für schlesische Kirchengeschichte VII/1949-XIV/1956.* Im Auftrag d. Instituts f. ostdeutsche Kultur- und Kirchengeschichte hrsg. v. Dr. Kurt Engelbert. August Lax-Verlagsbuchhandlung, Hildesheim 1949-56. [Zawiera mat. bio-bibliograficzne]
296. *Bibliographie der Dissertationen.* ZfRGG I/1948-[Kontyn.]

297. *Bibliographie der polnischen pädagogischen Buch- und Zeitschriftenliteratur*. P VI/1951, 2. [Nie udało się stwierdzić czasokresu kontynuacji tej bibliografii]
298. BOCHENSKI I[nnocentius] M[aria]: *Der sowjet-russische dialektische Materialismus (Diamat)*. [Bibliographie, str. 185-206] Lehnen Verlag, München (1950).
299. BOSSMANN Reinhold: *Aeltere polnische Gesangbücher in Schlesien*. Ein Beitrag zur Geschichte des Evangelischen Kirchenliedes. Separata da Revista „Logos”, VIII, 17. Curitiba 1952. Str. 61.
300. BOSSMANN Reinaldo: *Textvarianten in Polnischen Kantionalen*. Ein Beitrag zum evangelischen Kirchenlied in Schlesien. L. 1955, 4, 95-143. [Kontynuacja poprz. pracy]
301. DITTRICH Günther: *Das deutsche Jugendbuch*. Gesamtverzeichnis einschliesslich der Uebersetzungen ins Deutsche. Mit Nachweis der Besprechungen, Autoren- und Sachtitelregister. Verlagsantalt Rheinhausen [1952] Str. XVI-310.
302. ENGELBERT Kurt: *Arbeitskreis für ostdeutsche Kultur- und Kirchengeschichte*. ZfO III/1954, 3, 460-461.
303. FUCHS Walther Peter: *Forschungen und Darstellungen zur Geschichte des Reformationszeitalter (1945-1955)*. WG I/1956, 3/4, 218-249; 2, 123-157. [Szczególnie poz. dotyczące Zakonu Krzyżackiego]
304. HEYER Friedrich: *Die orthodoxe Kirche in der Ukraine von 1917 bis 1945*. Verlagsgesellschaft R. Müller, Köln-Braunsfeld 1953. Str. 259. =Osteuropa u.d. deutsche Osten. Reihe III.
305. *Jahrbuch für schlesische Kirche und Kirchengeschichte*, XXXIV/1954-XXXV/1956. Hrsg. von Lic. Hellmuth Eberlein und Dr. Dr. Gerhard Hultsch. Verlag der Schlesischen Evangelischen Zentralstelle, Ulm-Donau 1956.
306. KAPS Johannes: *Handbuch für das katholische Schlesien*. Verlag Christ Unterwegs [w kom.] 1951 Str. 233.
307. MATERN Gerhard: *Die kirchlichen Verhältnisse in Ermland während des späten Mittelalters*. J. Schöningh, Paderborn 1953. [Literatur, str. 278-285].
308. *Ostdeutsche Kirchenlieder*. St. Hedwigswerk [der] Erzdiözese Paderborn, Lippstadt/W. (1951). Str. 100.
309. SAMULSKI Robert: *Liturgische Bibliographie*. Neuerscheinungen 1950/51. LJB II/1952.
310. SAMULSKI Robert: *Kardinal-Bertram-B i b l i o g r a p h i e*. AfSKG VII 1949, 189-265.
311. SAMULSKI Robert: *Die Veröffentlichungen von Franz Xaver Seppelt*. SzHT Festgabe f. Franz Xaver Seppelt. München 1953, 213-220.
312. STASIEWSKI Bernard: *Die deutsch-polnische Grenzsäum im Mittelalter*. Kirchengeschichtliche Beiträge zur Entwicklung der Grenzen in Pommern, an der Netzeniederung, an der mittleren Oder und in Schlesien von 1034 bis 1370. [B.m.] [1952] K. IX-179. [Teologiczna dysertacja na Uniwersytecie München].
313. STREHLAU H.: *Westpreussische Kirchenbücher*. II. Teil OFK II/1954, 2.
314. STREHLAU H.: *Westpreussische Kirchenbücher*. III. Teil. OFK III/1955, 1.
315. TEICHMANN L.: *Schlesische Klosterarchivalien in Prager Archiven*. AfSKG XII/1954.
316. *Verzeichnis der heimatvertriebenen Priester aus dem Osten*. Stand vom 1. November 1947. Priesterreferat, Königstein/Taunus 1947. Str. 70.
317. *Widerhall der Austreibung im Ausland*. Stimmen aus dem Ausland über die englische Ausgabe „Vom Sterben schlesischer Priester 1945/46”. CU VI/1952, 11, 13-15.

Uzupelnienia:

318. DUERIG Walter: *Schlesiens Anteil an der liturgiewissenschaftlichen Forschung und an der liturgischen Erneuerung im deutschen Katholizismus*. AfSKG IX/1951, 206-216.
319. HULTSCH Gerhard: *Silesia sacra. Kirchenstatistisches Handbuch von Schlesien nach dem Stande von 1945*. Schlesische Evangelische Zentralstelle, Düsseldorf 1953. Str. 252. =Das evangelische Schlesien, 2.
320. JEDIN Hubert: *Kirchenhistoriker aus Schlesien in der Ferne*. AfSKG XI/1953, 243-259.
321. SMACZNY Johannes: *Das St. Hedwigswerk. Ein Bildungswerk der katholischen Heimatvertriebenen*. HG [I]/1953, 49-52.

Zobacz także pozycje: 19-20, 28-29, 38, 65, 119, 129, 164, 192, 195, 225, 226.

3. Historia. Polityka. Militaria.

322. AHRENS F.: *Widerstandsliteratur. Ein Querschnitt durch die Literatur über die Verfolgungen und den Widerstand im Dritten Reich*. Rat der V.V.N., Hamburg 1948. Str. 45.
323. *Bibliographie der geschichtswissenschaftlichen Neuerscheinungen der Sowjetunion, Polens und der Tschechoslowakei* (Auswahl). ZfGW II/1949, 5.
324. BRANIG Hans: *Pommersche Geschichtsforschung nach 1945*. BS XLIII/1955.
325. *Bücherschau der Weltkriegsbücherei. Dokumentation und Quellenkunde zur Weltkriegsgeschichte,*

Wehrkunde, Zeitgeschichte und Auslandskunde. XXV/1953-XXVII/1955. Weltkriegsbücherei, Stuttgart-O., 1953-1955.

326. CELOVSKY Boris: *Pilsudskis Präventivkrieg gegen das nationalsozialistische Deutschland* (Entstehung, Verbreitung und Widerlegung einer Legende). WG XIV/1954, 53-70.
327. *Die deutsche Geschichtswissenschaft im Zweiten Weltkrieg. Bibliographie des historischen Schrifttums deutscher Autoren 1939-1945*. Hrsg. im Auftrage des Verbandes der Historiker Deutschlands und der Monumenta Germaniae Historica von Walther Holtzmann und Gerhard Ritter. Simons Verlag, Marburg/Lahn 1951. Str. 512.
328. DIESTELKAMP (Adolf): *Die Lage der deutschen Ost-Archive*. A III/1950, 78-94.
329. DIETZEL Hans: *Bibliographie zur deutschen Geschichte*. =Deutsche Geschichte im Ueberblick, str. 773-837.
330. FORST-BATTAGLIA Otto: *Geschichtsschreibung im neuen Polen*. WW II/1949, 63-69.
331. FORST-BATTAGLIA Otto: *Polnische Geschichtsschreibung seit Kriegsende*. BO I/1948, 3/4, 23-45.
332. FORST de BATTAGLIA Otto: *Wissenschaftliche Genealogie*. Eine Einführung in ihre wichtigsten Grundprobleme. Francke, Bern (1948). Str. 282. [Systematisches Literaturverzeichnis, str. 248-280].
333. FRANK O.: *Literaturverzeichnis zur Dokumentation 1930-1950*. Beuth, Köln 1951. Str. 156.
334. FRANK O.: *Literaturverzeichnis zur Dokumentation 1951-1954*. Dorotheen Verlag, Stuttgart 1955. Str. 120.
335. FRANZ Günther: *Bücherkunde zur deutschen Geschichte*. Oldenburg Verlag München 1951. Str. 279.

336. FRANZ Günther: *Historische Kartographie*. Forschung und Bibliographie. Dorn, Bremen-Horn 1955. Str. 104. = Veröffentlichungen der Akademie für Raumforschung und Landesplanung, Bd 29.
337. [GENTZEN Felix-Heinrich]: *Veröffentlichungen zur polnischen Geschichte von F. H. Gentzen*. ZS I/1956, 3, 157.
338. GENTZEN Felix-Heinrich: *Sprawa ziem polskich w rewizjonistycznej historiografii Niemiec Zachodnich i w pracach historyków NRD*. KH LXII/1955.
339. GUENTHER Hans Karl: *Der Stand der Kriegsgeschichte in den USA*. WWR V/1955, 12, 591-594.
340. HERRE Franz und Hellmuth AUERBACH: *Bibliographie der Zeitgeschichte und zum Zweiten Weltkrieg für die Jahre 1945-1950*. Im Auftrage des Institutes für Zeitgeschichte zusammengestellt von ... Institut für Zeitgeschichte, München 1955. Str. 254.
341. HUBATSCH Walther: *Deutsche Memoiren 1945-1953*. Eine kritische Uebersicht. Ulrich Steiner Verlag, Schloss Laupheim/Württ. [1954]. Str. 31. = Geschichte und Politik. Eine wissenschaftliche Schriftenreihe hrsg. von Dr. Hellmuth G. Dahms, 8.
342. JACOBSEN H.A.: *Dissertationen über wehrgeschichtliche Themen an der Universität Göttingen seit 1945*. (Nach dem Stand vom Juni 1955) WWR V/1955, 7, 334.
343. *Jahresberichte für deutsche Geschichte*. Im Auftrage der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin hrsg. von Fritz Hartung. I/1949 [1952] Str. XI-80; II/1950 [1953] Str. XVI-240; III/IV 1951/52 [1956] Str. XXIV-439. Akademie Verlag, Berlin 1952-1956.
344. KEYSER Erich: *Neue Ergebnisse der deutschen Städteforschung*. BfDL XCI/1954, 323-340.
345. KEYSER Erich: *Das stadtgeschichtliche Schrifttum in Deutschland in der Gegenwart*. BfDL XC/1953, 242-272.
346. KIRRINNIS H.: *Neuere Kopernikus-Forschungen*. Kopernikus Beziehungen zu Schlesien. S V/1953, 11.
347. KLYTTA Waldemar: *Die Beschaffung von Urkunden*. Handbuch der verlagerten Personenstandsregister 2 erw. Aufl. Verlag f. Behördenbedarf, Baden-Baden, 1953. Str. 97. = Leitfaden d.dt. Standesbeamten, F. 23.
348. KRALLERT-SATTLER Gertrud: *Die Bedeutung der Dokumentation insbesondere der Bibliographie für die Flüchtlingsforschung*. INT I/1954, 2.
349. KUNKEL O.: *Literatur zur Vorgeschichte Pommerns, 1940-1944*. BS XLII/1955.
350. [LA BAUME]: *Bibliographie [der Arbeiten] von Wolfgang La Baume*. = Documenta Archeologica Wolfgang La Baume dedicata 8, II. 1955. Röhrscheid Verlag, Bonn 1956. Str. 143.
351. LA BAUME Wolfgang: *Neue polnische Veröffentlichungen zur Frühgeschichte Ost- und Westpreussens*. ZfO I/1952, 594-598.
352. *Literatur-Verzeichnis der politischen Wissenschaften 1953*. Hrsg. v.d. Hochschule f. Politische Wissenschaften München. (Bearb. u. zsgst. Hermann Berber). Isar-Verlag, München (1953). Str. 178.
353. *Literatur-Verzeichnis der politischen Wissenschaften 1954*. Hrsg. v.d. Hochschule f. Politische Wissenschaften in München. (Bearb. u. zsgst. Hermann Berber). Isar Verlag, München 1954. Str. 183.
354. *Literatur-Verzeichnis der politischen Wissenschaften 1955*. Hrsg. v.d. Hochschule f. Politische Wissenschaften in München. (Bearb. u. zsgst. Hermann Berber). Isar Verlag, München 1955. Str. 219.
355. LUDAT Herbert: *Annalistische Aufzeichnungen zur Geschichte des Deutschen Ordens im 14 Jahrhundert*. ZfO V/1956, 1, 97-104.
356. MAURACH Bruno: *Die sowjetische Militär-Literatur*. WWR V/1955, 6, 255-263.

357. MEYER Ennoe: *Ueber die Darstellung der deutsch-polnischen Beziehungen im Geschichtsunterricht.* =Internat. Jahrbuch f. Geschichtsunterricht 1956. Albert Limbach, Braunschweig [1956]. [Także odbitka, str. 19-1 nlb].
358. MUELLER-MERTENS E.: *Hufenbauern und Herrschaftsverhältnisse in brandenburgischen Dörfern nach dem Landbuch Karl's IV. von 1375.* WZ HUB I/1951, 1, 35-79. [„Quellen-Literatur — Zeitschriften — Verzeichnis“ (o kolonizacji Brandenburgii), str. 78-79].
359. PAPRITZ Johannes: *Die Dokumentationsaufgaben der Archive.* ND II/1951, 88-92.
360. PESCHEL Franz: *Die Entwicklung der vor- und frühgeschichtlichen Forschung in Mähren und Schlesien.* MSH I/1955-56, 1, 58-66.
361. PUCHNER Otto: *Der Bestand „Nürnberger Prozesse“ im Staatsarchiv Nürnberg.* WWR VI/1956, 2, 93-97.
362. RAMM-HELMSING Herta: *Das polnische Westinstitut.* GP XXIV/1953, 111-113.
363. RAMM-HELMSING Herta: *Zum Quellenproblem der deutschen Osteuropa-Geschichtsforschung.* JGO IV/1956, 2, 166-167.
364. REINCKE Gerhard: *Archäologische Bibliographie 1944-1948.* de Gruyter, Berlin 1950. Str. 348. =Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts. Beilage.
365. Rister Herbert: *Schrifttumsverzeichnis zur Früh- und Vorgeschichte der Slawen und Westslawen 1945-1952.* ZfO II/1953, 3, 465-480.
366. ROHWER J.: *Wehrgeschichtliche Arbeiten am Historischen Seminar der Universität Hamburg.* WWR V/1955, 3, 137-138.
367. SASSE H.G.: *Die ostdeutsche Frage auf den Konferenzen von Teheran bis Potsdam.* Niemeyer, Tübingen 1954. Str. 76.
368. SKALWEIT S.: *Preussen als historisches Problem.* [Przegl. piśmiennictwa] JGMOD III/1954, 189-210.
369. SNELL John L.: *Dissertationen zur deutschen Zeitgeschichte an amerikanischen Universitäten 1933-1953.* VfZ I/1953, 289-296.
370. SNELL John L.: *Recent German History in German Universities 1945-53.* JCEA XIV/1954, 2, 174-180. [Wybór dysertacyj do historii Niemiec XX w.]
371. SOEKEN H.-K.: *Die Dokumentation in Deutschland im Jahre 1955.* Uebersicht und Ausblick. ND VI/1955, 182-184.
372. *Taschenbuch f. Familiengeschichtsforschung.* Begr. von Fr. Wecken, neu bearb. von Johannes Krausse. 7 Aufl. Schellenberg bei Berchtesgaden 1951.
373. *Verzeichnis der Veröffentlichungen von Prof. Dr. Manfred Laubert für die Jahre 1904-1952.* =Manfred Laubert zum 75. Geburtstag, str. 17-47.
374. VOGELSANG Thilo: *Bibliographie zur Zeitgeschichte.* VfZ I/1953-IV/1956.
375. VOGELSANG Thilo: *Die Zeitgeschichte und ihre Hilfsmittel.* VfZ III/1955, 2, 211-222.
376. VOLLMER Gisela: *Bibliographie zum Archivwesen für die Jahre 1945-1952.* Folge 1-4. A VII/1954, 154-170, 275-300; VIII/1955, 117-130, 277-290.
377. ZWOCH Gerhard: *Gustav-Stresemann-Bibliographie.* Hrsg. v.d. Kommission f. Geschichte des Parlamentarismus u.d. politischen Parteien. Droste, Düsseldorf (1953). Str. 38. =Bibl. zur Gesch. d. Parlamentarismus u.d. politischen Parteien, 1.

Uzupełnienia:

378. BACKMUND Norbert: *Monasticon Praemonstratense, id est historia circariarum atque canonicarum candidi et canonici ordinis Praemonstratensis*. Tom. primus (circariae Bavariae, Sueviae, Vaedegotiae, Ilfeldiae, Westfaliae, Saxoniae, Daniae et Norvegiae, Bohemiae et Moraviae, Poloniae, Burgundiae, Romana, Graeciae et Hierosolymitana, Livoniae, Hungariae). Straubing 1949.
379. BAUER E.: *Die deutsche Forschung und Süd-Osteuropa*. ZGP XXVI/1955, 2, 91-92.
380. BRANDT Ahasver: *Schicksalsfragen deutscher Archive*. (1. Entfremdung von Archiven oder Archivteilen aus heutigem deutschen Staatsgebiet. 2. Rückerstattung vorübergehend in deutschem Besitz gewesener fremdsprachlicher (polnischer) Archive. 3. Behandlung früher nicht in reichsdeutschem Besitz befindlicher Archivalien von erheblichem wissenschaftlichem Interesse für Deutschland. 4. Staatliche und kommunale Archive der früheren deutschen Ostgebiete). A I/1947-48, 133-140.
381. COLMI Elsbet: *Deutsches Schrifttum zur Dokumentation 1945-1950*. Eine bibliographische Uebersicht. ND I/1950, 109-117.
382. ERDMANN K.D.: *Aktenpublikationen zur Neuesten Geschichte*. Literaturbericht (unter Berücksichtigung ausländischer Publikationen deutscher Quellenmaterials in alliierter Hand). GWU III/1952, 507 ff.
383. *Europa-Archiv*. Hrsg. von Wilhelm Cornides in Verbindung mit d. Institut f. Europäische Politik u. Wirtschaft. I/1946-XIII/1956. Frankfurt am Main-Wien, 1946-56.
384. HUBATSCH Walther: *Der Deutsche Orden und die Reichslehnschaft über Cypren*. Vandenhoeck u. Ruprecht, Göttingen 1955. [Quellen und Schrifttum, 299-303].
385. HUBATSCH Walther: *Quellen zur Geschichte des Deutschen Ordens und Altpreussens in Venedig*. ZfO III/1954, 2, 261-263.
386. JOACHIM Erich: *Regesta historico-diplomatica ordinis S. Mariae Theutonicorum 1198-1525*. Hrsg. von Walther Hubatsch. Bd. I. 1: 1198-1432; Bd. I. 2: 1433-1454.
387. *Liste der Archivbestände, die sich im Zonenarchivdepot in Goslar befinden*. A I/1947-48, 73-76.
388. MEEKINGS C.A.F.: *Rückgabe von Archiven an Polen* [z depozytu w Goslar]. A I/1947-48, 71-74.
389. MOMMSEN Wolfgang: *Die Akten der Nürnberger Kriegsverbrecherprozesse und die Möglichkeit ihrer historischen Auswertung*. A III/1950, 14-25.
390. MOMMSEN Wolfgang: *Deutsche Archivalien im Ausland*. A III/1950, 33-38. [Głównie wiadomości o aktach niemieckiego Ministerstwa Spraw Zagranicznych (AA)].
391. *Quellen zur Geschichte der Ostvertriebenen*. A I/1947-48, 140-143.
392. VOLLMER Bernhard: *Quellen zur Geschichte der Ostvertriebenen*. A III/1950, 25-26.
393. WINZER Fritz: *Unwiederbringliche Verluste*. Das Schicksal der deutschen Archive. WM XCI/1950-1951, 11, 73-74. [Zobacz także poz. historycznej treści w rozdziałach I-V]

4. Językoznawstwo. Literatura.

394. EICHLER E.: *Slawistische und germanoslawische Arbeiten zur Namensforschung aus der Deutschen Demokratischen Republik*. Uebersicht bis März 1955. ZfZ I/1956, 1, 138-139.

395. EPPELSHEIMER Hanns W.: *Handbuch der Weltliteratur*. Bd. 1. 2. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, [1947] Str. 390; (1950) Str. 414.
396. FALKENHAHN V.: *Entstehung, Entwicklung und Ende der urslawischen Sprachgemeinschaft in polnischen Veröffentlichungen von T. Lehr-Splawiński*. ZfS I/1956, 2, 49-88.
397. *Festschrift für Max Vasmer zum 70. Geburtstag am 28. Februar 1956*. Zsgt von Margarete Woltner und Herbert Bräuer. Harrassowitz, Wiesbaden 1956. [Schriftenverzeichnis (z lat 1906-1955), str. 1-22].
398. [FEYL Othmar]: *Dissertationen auf den Gebieten der Slawistik und osteuropäischen Geschichte, angenommen an den Universitäten der DDR bis zum Jahre 1955*. ZfS I/1956, 3, 158-160.
399. [FEYL Othmar]: *O. Feyl's Arbeiten zu deutschslawischen Beziehungen zusammengestellt vom Verfasser*. ZfS I/1956, 1, 137-138.
400. FEYL Othmar: *Zehn Jahre Slawistik und Ost-europa-Kunde im Spiegel der deutschsprachigen Veröffentlichungen Ostdeutschlands (1945-1955)*. Eine fachliche Auswahl-Bibliographie (abgeschlossen nach dem Stand von Ende Februar 1955). ZfS I/1956, 1, 112-132.
401. FEYL Othmar: *Deutschsprachige Schriften über Fr. Schiller in der Literaturgeschichte der Sowjetunion und der europäischen Volksdemokratien*. WZ GSR UJ IV/1954-55, 3/4, 347-351.
202. FISCHER Rudolf: *Jena und Leipzig in der Slawistik*. WZ GWR ML III/1953-54, 2/3, 153-156.
403. FORST de BATTAGLIA Otto: *Adam Mickiewicz in neu-östlicher Schau*. Nachwort zum hundertsten Todestag des grossen Dichters. OE I/1956, 37-44.
404. FORST de BATTAGLIA Otto: *Erzählende Prosa in Polen*. Ein Ueberblick über Roman und Kurzgeschichte seit dem zweiten Weltkrieg 1945-1954. NDH 1956, 28, 309-316.
405. HARTMANN Karl: *Das Mickiewiczjahr und seine Bedeutung für die polnische Romantikforschung*. ZfO V/1956, 3, 376-393. [Podaje 43 poz. bibl. krajowej].
406. HAECKEL Manfred: *Skizze zu einer Geschichte der deutschen Polenliteratur unter besonderer Berücksichtigung der Lyrik aus den Jahren 1830-1834*. Ein Beitrag zur Widerspiegelung nationaler und sozialer Kämpfe des Auslandes in der deutschen Literatur. [B.m.] [1954]. K II-246. Dysertacja z dnia 14. XII. 1954, Jena].
407. [KOSCHMIEDER Erwin]: *Schriftenverzeichnis Erwin Koschmieder's*. JGO III/1955, 2, 213-215. [43 poz. z lat 1922-55, w tym polskojęzyczne; także prace będące w druku]
408. LUTHER Arthur und Heinz FRIESENHAHN: *Land und Leute in deutscher Erzählung*. Ein bibliographisches Literaturlexikon. Hiersemann, Stuttgart 1954. Str. 556.
409. MACH Otto: *Slawistische Bibliographie*. Ausgewähltes Schrifttum zur Sprache, Literatur und Volkskunde der Slawen. WS I/1956, 1, 93-136; 2, 232-264; 3, 358-392;
[Pierwsza powojenna bieżąca bibliografia słowianoznawcza piśmiennictwa monograficznego. Od roku sprawozd. 1955 ma uwzględniać także literaturę czasopiśmienniczą. Dział V-ty obejmuje „Polnisches Sprachgebiet”]
410. MITZKA Walther: *Die Schriften von Walther Ziesemer*. ZfO I/1952, 4, 535-538. [Prace językoznawcze, literaturoznawcze i historyczne dotyczące Prus Wschodnich, Zakonu Krzyżackiego, Elbląga i Królewca].
411. NEUMANN Wilhelm: *Stanisław Przybyszewski und Richard Dehmel*. =Münchener Beiträge zur Slawenkunde. Festgabe für Paul Diels. München, Isar Verlag, 1953. Str. 329.

412. *Der Romanführer*. Hrsg. von Wilhelm Olbrich. Bd I — Bd V./Verlag Hiersemann, Stuttgart 1950-57.
413. *Polen erzählt*. Ein Einblick in die polnische Literatur. (Ausgewählt und zsgst. v.e. Redaktionskollegium unter Leitung v. Horst Görsch). Volk u. Wissen, Berlin 1955. Str. 256. =Literatur der Volksdemokratien, Bd 6.
414. (RITTER Werner): *Bibliographie der Veröffentlichungen zu J.W. Stalins Arbeit „Der Marxismus und die Fragen der Sprachwissenschaft“*: (Hrsg. vom Zentralinstitut für Bibliothekswesen). Verlag f. Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig 1954. Str. 32.
415. STROBEL Georg-Waldemar: *Wincenty Pol*. Sein Leben und sein Werk. [B.m.], [1955]. K (18-371 — LXXXI. [Dysertacja z dn. 18. IV. 1954., Kiel.]
416. TRAUTMANN Reinhold: *Die slawischen Völker und Sprachen*. Eine Einführung in die Slawistik. Vandenhoeck u. Ruprecht, Göttingen 1947. Str.173.
417. *Die Welt der Slawen*. Vierteljahrschrift für Slawistik. Hrsg. von Prof. Dr. Erwin Koschmieder. I/1956. Harrassowitz, Wiesbaden 1956. [Podaje bibliografię slawistyczną]
418. WINTER Eduard: *Die Pflege der west- und süd-slawischen Sprachen in Halle*. Akademie Verlag, Berlin. Str. 300. =Deutsche Akademie der Wissenschaften zu Berlin. Veröffentlichungen d. Instituts f. Slawistik, Bd. 5.
419. *Zeitschrift für slawische Philologie*. Hrsg. von Max Vasmer und Margarete Woltner. XXIII/1954-XXV/1956. Carl Winter Universitätsverlag, Heidelberg 1954-56.
420. *Zeitschrift für Slawistik*. Hrsg. im Auftrage der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin von H.H. Bielfeldt, R. Fischer, F. Liewehr, E. Winter I/1956, 1-4. Akademie-Verlag, Berlin 1956.

Uzupolnienia:

421. JAKUBOWSKI Jan Zygmunt: *Moderne polnische Literatur* [Polonia-Verlag] Warschau, 1955. Str. 40. =Zehn Jahre Volkspolen.
422. JAKUBOWSKI J[an] Z[ygmun]t]: *Lesebuch der polnischen Literatur*. Wörterverzeichnis zsgst. und bearb. von F. Sautmann, W. Zielke. Kommentare von Johanna Bugdoll. Volk und Wissen, Berlin 1954. Str. 356 - 91 - 82.
423. KRANNHALS Hans: „*Tauwetter*“ im sowjetischen Literaturbereich. WW XI/1956, 8, 243-244.
424. OLESCH R.: *Polonica*. 4. ZSP XXIII/1954, 200-209. [Przegląd bieżących publikacji z zakresu językoznawstwa polskiego, szczególnie dialektologii]

Zobacz także pozycje: 1-12, 38, 51-52, 92,95, 101-108, 111-115, 132, 136, 142-143, 147, 152, 160-162, 167, 172, 181, 204-206, 211, 216, 230-231, 252, 261, 264 272-275, 288-289, 292, 294, 301, 322.

5. Prawo.

425. *Arbeit und Sozialfürsorge*. Bibliographie. ASF VIII/1953 ff.
426. *Bibliographischer Dienst Staat und Recht*. Hrsg. vom Deutschen Institut für Rechtswissenschaft. [I]/1955-II/1956. Akademie Verlag, Berlin 1955-56. [Prowadzi działy: I. Bibliografia lit. czasopiśmienniczej z terenu DDR, Sowietów i krajów Demokracji Ludowej, II. Bibliografia lit. czasopiśmienniczej z terenu DBR, III. Wykaz nabytków księgozbioru Instytutu Nauk Prawniczych, IV. Przekłady z „Sowjetskoje gosudarstwo i prawo”, oraz V. Spis przekładów lit. prawniczej nieopublikowanej, znajdującej się w depozycie biblioteki instytutu.]

427. DES COUDRES Hans Peter: *Deutsches Schrifttum über internationales und ausländisches Privatrecht 1951-1953*. Zsgst. auf Grund der Bestände der Bibliothek des Max-Planck-Instituts. ZAIPR XIX/1954, 4, 733-764.
428. *Deutschsprachiges Schrifttum der Ostblockstaaten zum Ostrecht*. OER II/1956, 2, 320-321.
429. GEILKE Georg: *Die polnische Strafgesetzgebung seit 1944*. Verlag Walter de Gruyter, Berlin 1955. Str. 143. = Sammlung Ausserdeutscher Strafgesetzbücher in deutscher Uebersetzung, 70.
430. GEILKE Georg: *Die Entwicklung des polnischen Justizrechts seit Kriegsende (1944-1951)*. Forschungsbericht. ZfO II/1953, 1, 107-130. [Zawiera obliwy mat. bibl.]
431. HECKER Hellmuth: *Bibliographie des deutschen Schrifttums über Völkerrecht und ausländisches öffentliches Recht 1945-1954*. Teil II: Einzelschriften und Dissertationen. Forschungsstelle f. völkerrechtl. u. ausländ. öffentl. Recht d. Universität Hamburg, Hamburg 1954. K 153. = Hektographierte Veröff., 18. [Kontynuacja poz. 436].
432. *Jahrbuch für internationales und ausländisches öffentliches Recht I/1948*-[Kontyn.] Forschungsstelle f. Völkerrecht, Hamburg 1948-55.
- 432a. MEISSNER Boris: *Das Ostpaktsystem*. Dokumentensammlung von ... Erweiterte, umgearbeitete Neuauflage. Alfred Metzner Verlag, Frankfurt a. M. und Berlin 1955. Str. 208. = Dokumente. Hrsg. von der Forschungsstelle f. Völkerrecht u. ausländisches öffentl. Recht der Univ. Hamburg, Heft XVIII.
433. PLANITZ Hans und Thea BUYKEN: *Bibliographie zur deutschen Rechtsgeschichte*. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main 1952. Str. XX-819-820-1044.
434. MENZ Gerhard: *Die ostdeutsche Kolonisation als Bodenreform*. FF XXVII/1950, 12, 155-157.
435. PORALLA Kurt: *Das rechtswissenschaftliche Schrifttum der Volksrepublik Polen*. Ein Querschnitt durch die Veröffentlichungen des Jahres 1954. OER I/1955, 1, 66-69.
436. SONNEWALD K.-H.: *Bibliographie des deutschen Schrifttums über Völkerrecht und ausländisches öffentliches Recht 1945-1954*. Teil I. Vorschungsstelle f. völkerrechtl. u. ausländisches öffentl. Recht d. Universität Hamburg, Hamburg 1952.
437. STOLLREITHER Konrad: *Internationale Bibliographie der juristischen Nachschlagewerke*. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 1954-1955.
438. *Untersuchungen zum Ostrecht in Vorbereitung* [Przeгляд projektów wydawn. w Ameryce, Europie zachodniej, w Sowietach, Jugosławii, Polsce, Rumunii, Czechosłowacji, Chinach i Mongolii]. OER II/1956, 1, 238-240; 2, 329.
439. WEIZSAECKER Wilhelm: *Ueber eine böhmische Schöffenspruchsammlung in der Lemberger Staatsbibliothek*. = Prager Festgabe f. Theodor Mayer, Salzburg 1953.
440. *Westliches Schrifttum zum Sowjetrecht seit 1954*. OER II/1956, 2, 316-319.
441. *Westliches Schrifttum zum Recht der Volksrepublik China*. OER II/1956, 2, 320.
442. *Westliches Schrifttum zum Recht der Deutschen Demokratischen Republik*. Stand: Januar 1956. Zsgst. von der Redaktion [Dr. Dietrich A. Loeber] OER II/1956, 2, 322-327.
443. *Zeitschriften für Ostrecht*. OER I/1955, 1, 83-84.

Uzupelnienia:

444. HEINTIZ Ernst: *Auslands- und Völkerstrafrecht. Literaturbericht.* ZfGSW LXVI/2, 253-271.

445. SCHOENKE Adolf: *Ausländisches Strafrecht. Uebersicht über die wichtigsten Quellen und über das wichtigste Schrifttum. Vierte Bearbeitung besorgt von Gerhard Kielwein.* Beck Verlag, München 1953. Str. 88.

Zobacz także pozycje: 1-12, 18-19, 38, 52, 55, 81, 86-89, 100-108, 120, 172, 179, 182, 189-191, 193, 197, 200-201, 204, 225-226, 247, 264, 322, 347, 374, 377.

6. Nauki przyrodnicze, techniczne i ekonomiczne.

446. *Bibliographie der Sozialwissenschaften. Internationale Dokumentation der Buch- u. Zeitschriftenliteratur des Gesamtgebietes der Sozialwissenschaften.* Hrsg. von Prof. Dr. K. Schaefer in Verbindung mit Dr. H. Curth. = *Jahrbuch für Sozialwissenschaft* 1954. Vandenhoeck und Ruprecht, Göttingen.

447. *Bibliographie der Wirtschaftspresse.* Dokumentation wirtschaftlicher und technischer Artikel der ausländischen Fachpresse..., 1953-1956. Welt-Wirtschafts-Archiv, Hamburg 1953-56.

448. *Bibliographie des ausländischen forst- und holzwirtschaftlichen Schrifttums.* Bundesforschungsanstalt f. Forst und Holzwirtschaft, Institut f. Forstpolitik u. Weltforstwirtschaft, Dokumentationsstelle Reinbeck bei Hamburg. I/1955 [Kontyn.] Berlin, Haller [w komis].

449. *Bibliographie zur Marktforschung.* 3 Ausgabe. Hamburgisches Welt- Wirtschaft-Archiv, Hamburg 1955. Str. XIII-108.

450. *Agrar-Bibliographie.* Eine Zusammenstellung der Literatur auf dem Gesamtgebiete der Land- Forst- und Ernährungswirtschaft sowie der Grund- und Hilfswissenschaften. Hrsg. Oswald Asten. Agrarwerbung, Hamburg I/1949-VIII/1956.

451. *Hydrologische Bibliographie für die Jahre 1945-1949.* Deutschland. Akademie Verlag Berlin 1953. Str. VIII-100.

452. *Hydrologische Bibliographie f.d. Jahr 1950.* Deutschland. Bundesanstalt f. Gewässerkunde, Koblenz 1953. Str. VII-95.

453. *Das deutsche sozialwissenschaftliche Schrifttum der Jahre 1939-1945.* Institut für Weltwirtschaft, Kiel 1947.

454. BRAEUER Walter: *Handbuch zur Geschichte der Volkswirtschaftslehre.* Ein bibliographisches Nachschlagewerk. Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main 1952. Str. 224.

455. DUX Werner und Kurt FLEISCHHAK: *Bibliographie der landwirtschaftlichen Hochschulschriften 1945-1952.* VEB Verlag für Buch- u. Bibliothekswesen, Leipzig 1954. Str. 172.

456. GRUNDMANN Günther: *Friedrich Wilhelm Grundmann.* Ein Lebensbild aus der grosser Zeit des „oberschlesischen Bergbaues“. Oberschlesischer Heimatverlag, Augsburg 1956. Str. 300. = Sechste Veröffentl. d. Oberschlesischen Studienhilfe e. V. in Zusammenarbeit mit der Historischen Kommission für Schlesien. [Podaje: „Quellen- und Literaturverz.“]

457. KOSACK Hans Peter und Karl Heinz MEINE: *Die Kartographie 1943-1954.* Eine bibliographische Uebersicht. Astra, Lahr (Schwarzwald) [1956]. Str. 216. = Kartographische Schriftenreihe, hrsg. von Dr. W. Bormann, Bd. 4. [Dalszy ciąg bibliografii Haack'a w Geographisches Jahrbuch 1942.]

458. LESZCZYCKI Stanisław: *Die Geographie in Polen im Jahre 1954.* PGM XCVIII/1954, 3, 195-197.

459. MARTINSTETTER Hermann: *Internationale Bibliographie des Zollwesens*. Industrie-Verlag, Siegburg-Konstanz-Berlin [1954], Str. VIII-189.
460. *Die Medizin der Sowjetunion und der Volksdemokratien im Referat*. Verlag Volk und Gesundheit, Berlin 1954. [Kontyn.]
461. *Medizinischer Literaturnachweis*. Deutsche und ausländische Bücher, Zeitschriften und Zeitschriftenaufsätze aus den Beständen der Oeffentl. Wissenschaftlichen Bibliothek zu Berlin. (Schriftleit.: Gerhard Krause). Volk und Gesundheit Verlag, Berlin 1952 [Kontyn.]
462. SEIDEL Werner: *Reisebeschreibungen und Reportagen* (Bibliographie) B VIII/1954, 1-2, 15-23, 44-51. [Między in. książki podróżnicze Centkiewiczów tłum. na niemiecki]
463. STERNBERG Hans Günther: *Periodica*. Verzeichnis der Zeitschriften und periodischen Veröffentlichungen in der Bibliothek der Gesellschaft für Erdkunde zu Berlin. E IX/1955, 1-20. [Publikacje nabyte po 1945 ułożone wdf. krajów pochodzenia].
464. *Verzeichnis von Dissertationen aus Agrarökonomik und Agrarsoziologie (1945-1955)*. Forschungsgesellschaft für Agrarpolitik. 1955. Str. 117.
465. *Volkswirtschaftlicher Literaturkalender. Monatsberichte über wirtschafts- und gesellschaftswissenschaftliche Neuerscheinungen*. Hrsg. Studienkreis für wirtschaftswissenschaftliche Literatur. Für den Inhalt verantwortlich L. G. Lippmann. I/1954. [Kontyn.] Düsseldorf 1954.
466. (WAPENHENSCH J.): *Das deutsche Aussenhandelschrifttum*. (Fortsetzung). 3. Nachtrag. Stand vom 1 Sept. 1954. NAHR Lfg. 134/1954, 17-26.
467. (WYSS Hans): *Aussenwirtschaftliche Literatur d. Jahres 1953*. AW IX/1954, 1, 58-72.
468. (WYSS Hans): *Aussenwirtschaftliche Literatur d. Jahres 1954*. AW X/1955, 1, 58-64.

469. *Zusammenstellung wissenschaftlicher Literatur aus der Sowjetunion und den Volksdemokratien f. d. Fachgebiete Mathematik und Forstwirtschaft*. WZ-MNR HUB IV/1954-55, 2, 163-165.

Zobacz także pozycje: 1-12, 46, 54-55, 57-59, 65, 82, 86-89, 91, 94, 96-97, 101-109, 110, 125, 133-134, 149, 172, 204-206, 212, 214, 225-226, 228-229, 231, 243, 251, 258-259, 264, 267-268, 270, 274, 279, 285.

7. Sztuki piękne.

470. BEHRENS Ewald: *Die Mittelalterliche Kunst in Schlesien*. Feststellungen nach dem Zweiten Weltkriege. ZfO V/1956, 4, 556-561.
471. BEHRENS Ewald: *Neue Beiträge zur Schlüter-Forschung*. (Polen, Frankreich, Schweden, Russland). ZfO III/1954, 3, 431-442. [Przegląd naukowy zestawia i omawia m. in. prace Mańkowskiego, Baranowskiego i Filarskiego].
472. BEHRENS Ewald: *Probleme und Ergebnisse der ostsprachigen Forschung zur Kunstgeschichte Ost-Mitteleuropas (seit 1945) mit Bibliographie*. KON 1953, str. 15.
473. *Bibliographie der Kunstblätter*. Bearb. und hrsg. von der Deutschen Bücherei. (Schriftleitung: Erich Schwanecke). Beilage des Börsenblattes für den deutschen Buchhandel. Leipzig, XXIII/1953-XXIV/1954 [1956].
474. *Bibliographie des Musikschritftums*. Hrsg. im Auftrage des Instituts für Musikforschung Berlin von Wolfgang Schmieder. 1950/1951-1952/1953. Hofmeister, Frankfurt am Main. [Ostatni rocznik 1952-1953 wyszedł w r. 1956]
475. *Fünffjahresverzeichnis der Kunstblätter 1945-1950*. Bearbeitet und hrsg. von der Deutschen Bücherei,

Leipzig. VEB Verlag für Buch- und Bibliothekswesen, Leipzig.

476. *Fünffjahresverzeichnis der Kunstblätter 1951-1955*. Bearbeitet und hrsg. von der Deutschen Bücherei, Leipzig. VEB Verlag f. Buch- u. Bibliothekswesen, Leipzig 1956. Str. 231.
477. GRUNDMANN Günther: *Die Kunst in Schlesien*. =Schlesien. Hrsg. Grundmann, Wiesbaden 1952, str. 112-143.
478. HADELT Alfred: *Die mittelalterlichen Malereien Oberschlesiens als frühe Kulturdokumente des deutschen Ostens*. =Festschrift f. Alois Fuchs zum 70 Geburtstag am 19. VI. 1949. Paderborn 1950.
479. *Jahresverzeichnis der deutschen Musikalien und Musikschriften*. Bearbeitet von der Deutschen Bücherei, Leipzig. (Schriftleitung: Johanna Richard). Hofmeister, Leipzig, T. I. 1952 [1954]. Str. 582; T. II, 348-582.
480. *Lichtbildreihen für allgemein bildende Schulen*. Hrsg. vom Institut für Film und Bild in Wissenschaft und Unterricht, München. [München 1956].
481. *Lieder aus Polen*. (Red. Wanda Doleżał. Uebers.: Elżbieta Baumsetzer, Katja Weintraub). (Kraków): Polskie Wydawnictwo Muzyczne [1955]. Str. 68.
482. *Polnische Denkmalpflege in Schlesien und Ostbrandenburg*. (Bericht). WD III/1953, 203-204.

Zobacz także pozycje: 1-12, 38, 47, 86-89, 92-93, 101-108, 111, 119, 124, 129, 164-165, 169-170, 172, 173, 295, 299-301, 308, 364, 378.

8. Uzupełnienia końcowe.

483. *Der Archivar*. Mitteilungsblatt f. deutsches Archivwesen. Im Auftrage des Vereins Deutscher Archi-

vare hrsg. vom Staatsarchiv Düsseldorf. Schriftleitung: F.W. Oediger, G. v. Roden, W. Stüwer. Druck und Vertrieb: F. Schmitt, Siegburg/Rhld. I/1948-IX/1956.

484. *Bibliographie zur Kunst und Kunstgeschichte veröffentlicht im Gebiet der Deutschen Demokratischen Republik 1945-1953*. Im Auftrage d. Minist. f. Kultur zsgst. von stud. phil. Gisela Krienke. Hrsg. v. Kunsthistorischen Institut d. Karl-Marx-Universität, Leipzig. VEB Verl. f. Buch- u. Bibliothekswesen, Leipzig 1956. Str. 283.
485. *Der Bibliothekar, I/1947-X/1956*. Zeitschrift f. d. Bibliothekswesen. VEB Verlag f. Buch- u. Bibliothekswesen, Leipzig 1947-1956. [Zawiera liczne polonica w postaci artykułów, sprawozdań, bieżące bibliografie bibliografij, oraz bibliografie personalne].
486. BRAUN Joachim: *Der Göttinger Arbeitskreis. Tätigkeitsbericht*. JAUK V/1955, 371-389; VI/1956, 296-313; VII/1957, 325-364. [Sprawozdania zawierają dodatek bibliograficzny: „Veröffentlichungen des GA die während der Berichtsperiode erschienen sind“].
487. *Bücher für deutsche Bibliotheken*. Eine Auswahl Schöner Literatur aus der Produktion der Deutschen Demokratischen Republik. (Hrsg. durch eine Arbeitsgemeinschaft von Bibliothekaren der DDR... Leipzig [1956]). Str. 16. [Polen, str. 11-12; tytuły krajowej beletrystyki].
488. *Dokumentation*. Zeitschrift f. Theorie und Praxis der Dokumentationsarbeit. I/1954-III/1956.
489. LENNARTZ Franz: *Ausländische Dichter und Schriftsteller unserer Zeit*. Einzeldarstellungen zur schönen Literatur in fremden Sprachen. Kröner Verlag, Stuttgart 1955. Str. VI-749.
490. LENZ Wilhelm: *Der baltische Literaturstand*. Harburg 1954. Str. 59.

491. *Neue Politische Literatur*. Berichte über das internationale Schrifttum. Hrsg. von Erwin Stein, Helmut Ridder, Georg Strickrodt in Verbindung mit Werner Conze, Georg Eckert, Hans Peters, Helmut Röhr und Theodor Schieder. Ring Verlag, Stuttgart 1956. [Zawiera przeglądy piśmiennictwa oraz bibliografie literatury czasopiśmienniczej].
492. [PEUCKERT Will-Erich]. *Bibliographie*. =Festschrift f. Will-Erich Peuckert. Zum 60. Geburtstag dargebracht von Freunden und Schülern. Hrsg. von Helmut Dölker. Erich Schmidt-Verlag, Berlin-Bielefeld-München 1955. Str. 164. [Niekomp. bibliografia]
493. PEUCKERT Will Erich: *Volkskunde*. Quellen und Forschungen seit 1930. Francke, Bern 1951. Str. 343. =Wissenschaft. Forschungsberichte. Geisteswissenschaftl. R., 314.
494. *Politische Literatur*. Berichte über das internationale Schrifttum zur Politik. Hrsg. von Wolfgang Abendroth, F. A. Fr. v. d. Heydte, Hans Peters, Helmut Ridder und Erwin Stein. 1/1952-V/1956. Bollwerk-Verlag, Frankfurt/Main 1952-56.
495. RHODE Artur: *Geschichte der Evangelischen Kirche im Posener Lande*. Holzner Verlag, Würzburg 1956. Str. 263. =Marburger Ostforschungen, 4. [Literatur, str. 245-250].
496. RINKE Walther: *Heimatvereine und Heimatzeitschriften*. S III/1951, 10.
497. (Ru.): *Adam Mickiewicz* (Bibliographie). B IX/1955, 10, 582-583.
498. (Ru.): *Neue Bibliographien und Kataloge*. B IX/1955, 8, 10, 11-12; X/1956, 2-3, 5-7, 9-11.
499. SZECINOWSKI W.: *Die Organisation der „Ostforschung“ in Westdeutschland*. ZfGF, 1956, 2, 296 ff.
500. WEISS Hellmuth: *Baltische Bibliographie 1954-1955*. ZfO V/1956, 4, 625-640.

SKOROWIDZ HASEŁ AUTORSKICH I TYTUŁOWYCH

Abendroth W. 494	Baumsetzer E. 481
Adamczyk A. 217-221	Bayerische Staatsbibliothek, 249-250
Adamczyk Th. 225	Becker H. 284
Ahrens F. 322	Behrens E. 470-472
Aland K. 136	Berber H. 352-354
Aleksander R. 13-14, 222	Bergmann W. 287
Amerikanische Publikationen über Osteuropa, 131	Berliner Titeldrucke, 251
Das amtliche Schrifttum der Deutschen Bundesrepublik, 247	Agrar-Bibliographie, 450
Arbeit und Sozialfürsorge, 425	Deutsche Bibliographie 1945-1950, 2
Der Archivar, 483	Deutsche Bibliographie Frankfurt am Main Wöchentliches Verzeichnis, 3
Archiv für schlesische Kirchengeschichte, 295	Neue Deutsche Bibliographie, 9
Asten O. 450	Bibliographie der Deutschen Bibliothek Frankfurt am Main: Halbjahres-Verzeichnis, 1
Auerbach H. 340	Bibliographie des Musiksschrifttums, 474
August H. 230	Bibliographie der polnischen pädagogischen Buch- und Zeitschriften Literatur, 297
Aus dem schlesischen Schrifttum, 64	Deutsche Nationalbibliographie Leipzig, 6
Aus der Arbeit der wissenschaftlichen Bibliotheken der DDR, 248	Neue Bibliographien, 253
Aus der Produktion des Holzner-Verlages, 262	Südosteuropa Bibliographie, 49
Ausstellung altpolnischer Drucke, 164	Bibliographie der Dissertationen, 296
Auswahl neuer Veröffentlichungen aus und über Südosteuropa, 48	Bibliographie der ausländischen forst- und holzwirtschaftlichen Schrifttums, 448
Backmund N. 378	
Bahr E. 137	
Bauer E. 379	

- Hydrologische Bibliographie 1945-1950, 451-452
 Bibliographie der Kunstblätter, 473
 Bibliographie zur Kunst und Kunstgeschichte, 484
 Bibliographie zur Marktforschung, 449
 Bibliographie der geschichtswissenschaftlichen Neuerscheinungen der SU, Polen u.d. Tschechoslowakei, 323
 Bibliographie der Sozialwissenschaften, 175, 446
 Bibliographie deutscher Übersetzungen aus den Sprachen der SU u.d. Länder der Volkdemokratie, 204
 Bibliographie der Übersetzungen deutschsprachiger Werke, 205
 Bibliographie der in Deutschland erscheinenden periodischen Veröffentlichungen..., 229
 Bibliographie der versteckten Bibliographien, 252
 Bibliographie der Wirtschaftspresse, 228, 447
 Bibliographie der deutschen Zeitschriftenliteratur, 225
 Bibliographie der deutschsprachigen Zeitschriftenliteratur, 225
 Bibliographie der fremdsprachigen Zeitschriftenliteratur, 226
 Bibliographie deutscher Feld- und Soldatenzeitungen..., 224
 Bibliographischer Dienst Staat und Recht, 426
 Bibliographische Mitteilungen, 254
 Der Bibliothekar, 485
 Bibliothekswissenschaftliche Arbeiten aus der SU u.d. Länder der Volkdemokratie in deutscher Übersetzung, 215
 Bielfeldt H.H. 420
 Birke E. 112-115
 Blum R. 255
 Bocheński I.M. 298
 Boldirev Z. 138-139
 Bormann W. 457
 Bossmann R. 299-300
 Bräuer H. 397
 Brandt A. 380
 Branig H. 324
 Brauer W. 454
 Braun J. 486
 Brodmann D. 244
 Bücher für deutsche Bibliotheken, 487
 Bücher über Bildende Kunst in Polen, 165
 Der Bücherherold, 288
 Bücherschau der Weltkriegsbücherei, 177, 325
 Bugdoll J. 422
 Bundesamt für Landeskunde, 110
 Buyken Th. 433
 Celovsky B. 326
 Centkiewicz B-cia, 462
 Colmi E. 381
 Conze W. 491
 Cornides W. 383
 Curth H. 446
 Danzig, 24, 96
 Das Danziger Archiv nach 1945, 256
 Die Danziger Stadtbibliothek, 257
 Dehmel R. 411
 Des Coudres H.P. 427
 Das deutsche Buch, 4
 Deutsches Bücherverzeichnis, 5
 Die deutsche Geschichtswissenschaft im Zweiten Weltkrieg, 327
 Deutsche Heimat im Osten, 132
 Deutsche Literatur in polnischer Sprache, 140, 216
 Der deutsche Osten, 70
 Der deutsche Osten im Unterricht, 71
 Das deutsche sozialwissenschaftliche Schrifttum 1939-1945, 453
 Deutscher Osten, 72
 Diels P. 411
 Diestelkamp A. 16, 199, 328
 Dietrich R. 225-226
 Dietzel H. 329
 Dissertationen zur Problematik des böhmisch-mährischen Raumes, 17
 Dissertationen über Fragen Osteuropas, 73-80
 Osteuropa-Dissertationen, 86-89
 Dittrich G. 301
 Dokumentation der Gesetze und Verordnungen Osteuropas, 81
 Dokumentation, 488
 Doleżał W. 481
 Dölcker H. 492
 Dressler I. 258
 Dux W. 264, 455
 Dürig W. 318
 Eberlein H. 305
 Eckert G. 491
 Eichler E. 394
 Engelbert K. 295, 302
 Engels F. 141
 Eppelsheimer H.W. 4, 283, 395
 Erdmann K.D. 382
 Europa-Archiv, 383
 Die europäische Bedeutung der Oder-Neisse-Gebiete, 178
 Falkenhahn V. 396
 Feyl O. 141-143, 167, 398-401
 Fischer R. 402, 420
 Fleischhak K. 455
 Flüchtlinge und Vertriebene, 175, 176, 178, 180, 181-183, 185, 187-188, 192, 196, 198, 200, 202-203, 237, 244, 347-348, 391-392
 Forschung und Schrifttum, 82
 Forst-Battaglia O. 330-332, 403-404
 Forstreuter K. 83-85
 Frank O. 333-334
 Franz G. 335-336
 Friesenhahn H. 408
 Fuchs W.P. 303
 Fünfjahresverzeichnis der Kunstblätter 1945-1950, 476
 Für Polens Freiheit, 152
 Geilke G. 429-430
 Gentzen F.H. 144-145, 337-338
 Gesamtinhaltsverzeichnis der wissenschaftlichen Zeitschriften der Universitäten u. Hochschulen DDR, 231
 Görsch H. 418
 Grossdeutschland, 25
 Grundmann F.W. 456
 Grundmann G. 456, 477
 Grunwald W. 259
 Günther G. 260
 Günther H.K. 339
 Habel F.P. 17
 Hadelt A. 478
 Hajenski R. 146
 Hanusch G. 86-89
 Harrassowitz O. 261
 Hartmann K. 147, 405
 Hartung F. 343
 Häckel M. 152, 403
 Hecker H. 18, 431
 Hehn J. 61
 Heike O. 19
 Heinitz E. 444
 Helbig H. 90
 Hellmann M. 73
 Hemmerle J. 20
 Herre F. 340
 v.d. Heydte F.A. 494
 Heyer F. 304
 Hinkel H. 91
 Hoecker R. 284
 Hoffmann F. 148
 Hoffmann F. 179
 Hofmann G. 283
 Holtzmann W. 327
 Hubatsch W. 384-386
 Hultsch G. 305, 319, 341
 Index translationum, 206
 Instytut Śląski, 151
 Internationale Bibliographie der marxistischen Zeitschriftenliteratur, 227
 Jacobsen H.A. 342
 Jahns B. 92
 Jahrbuch der deutschen Bibliotheken, 263
 Jahrbuch für schlesische Kirche und Kirchengeschichte, 305
 Jahrbuch für internationales und ausländisches öffentliches Recht, 432
 Jahresberichte für deutsche Geschichte, 343
 Jahresverzeichnis der deutschen Hochschulschriften, 264

- Jahresverzeichnis der deutschen Musikalien und Musikschriften, 479
- Jahresverzeichnis des deutschen Schrifttums, 7
- Jakubowski J.Z. 421-422
- Jedin H. 320
- Jessen H. 93
- Joachim E. 386
- Joost S. 168, 265-266, 273
- Julius W. 264
- Kabus E. 169, 271, 273
- Kaegbein P. 255
- Kaps J. 306, 317
- Katalog polnischer Zeitungen und Zeitschriften, 241
- Kessings Archiv der Gegenwart, 233
- Keyser E. 21, 344-345
- Kind H. 204
- Kirrinis H. 346
- Kirschners deutscher Gelehrten Kalender 1954, 267
- Kittel P. 255
- Klytta W. 347
- Knoth M. 150, 234
- Koenigswald H. 82, 95, 181
- Kosack H.P. 457
- Koschmieder E. 407, 417
- Krallert W. 81, 134
- Krallert-Sattler G. 182-183, 348
- Kramm H. 235
- Krannhals H. 423
- Krause G. 461
- Krausse J. 372
- Krienke G. 484
- Kruczkowski L. 152
- Kumerloewe H. 225
- Kunkel O. 349
- Kurth K.O. 236-237
- Kurth S. 270, 274
- La Baume W. 22, 350-351
- Länderatlanten, 97
- Landes- und Landschaftsatlanten von Mittel-Westeuropa, 96
- Langer O. 81
- Laubert M. 373
- Lane A. 291
- Laun R. 199
- Lehr-Splawiński T. 396
- Der Leitfaden für Presse und Werbung, 238
- Lenin, 141
- Lennartz F. 489
- Lenz W. 490
- Leonhard R. 152
- Leszczycki St. 458
- Lichtbildreihen für allgemein bildende Schulen, 480
- Lieder aus Polen, 481
- Liewehr F. 420
- Lingelbach K. 239
- Lippmann L.G. 465
- Liste der Archivbestände (Goslar), 387
- Liste der auszusondernden Literatur, 8
- Liste unveröffentlichter Übersetzungen aus allen Sprachen: (Bibliothekswesen), 210 (Gesellschaftswissenschaften): 211 (Technik), 212 (Naturwissenschaften), 213 (Medizin), 214
- Literaturverzeichnis der politischen Wissenschaften, 352-354
- Loeber D.A. 442
- Ludat H. 355
- Luther W.M. 268, 408
- Maas W. 149
- Mach O. 409
- Mahnken I. 79
- Mai R. 23-30, 62, 98, 184-186, 187
- Martinstetter H. 459
- Marx, 141
- Material- und Personalkatalog für ost- und mitteldeutsche Kulturarbeit, 192
- Matern G. 307
- Marzian H. 99-109, 187-191
- Mahl J. 74
- Maurach B. 356
- Mayer Th. 439
- Medebach F. 230
- Die Medizin der SU und der Volksdemokratie im Referat, 460
- Medizinischer Literaturnachweis, 461
- Meekings C.A.F. 388
- Meine K.H. 457
- Meissner B. 193, 432
- Menz G. 434
- Meyer, 135
- Meyer E. 357
- Meyer H.M. 116, 172
- Mickiewicz Ad. 142-143, 160, 403, 405, 497
- Mitzka W. 410
- Mochnacki M. 161
- Mommsen W. 389-390
- Müller-Mertens E. 358
- Münchener Zeitschriften-Verzeichnis, 240
- Nachweis der ... Stadtpläne, 110
- Neander I. 76
- Neue Bücher, 269
- Neue Bücher über Polen, 166
- Das neue wissenschaftliche Buch, 270-271
- Neue politische Literatur, 491
- Neue Schriften und Aufsätze zum Bibliotheks- und Buchwesen, 255
- Neuerscheinungen der DDR, 272
- Neuerscheinungen wissenschaftlicher Literatur aus den Ländern der Volksdemokratie, 10
- Neuerwerbungen der Öffentlichen Wiss. Bibliothek zu Berlin, 273-275
- Neues zur baltischen Geschichte, 15
- Neugebauer W. 32
- Neumann G. 271
- Neumann R. 31, 150-151
- Neumann W. 78, 411
- Oder-Neisse. Eine Dokumentation, 194
- Oder-Neisse-Grenze, 176, 186, 189-192, 193, 194, 197, 200-201
- Oediger F.W. 483
- Olbrich W. 412
- Olesch R. 424
- Ostdeutsche Kirchenlieder, 308
- Ostdeutscher Literatur-Anzeiger, 111
- Ostdeutschland im Schrifttum, 112-115,
- Ostlandkunde im Unterricht, 116
- Ost- und Südosteuropa im westlichen Schrifttum..., 117
- Papritz J. 359
- Perlick A. 195, 196
- Peschel F. 360
- Peters H. 491, 494
- Peuckert W.-E. 492-493
- Phillip W. 118
- Pisudski J. 155, 326
- Planitz H. 433
- Pol W. 415
- Polen erzählt, 413
- Politische Literatur, 494
- Polnische Denkmalpflege in Schlesien und Ostbrandenburg, 482
- Polnische Dokumenten- und Buchausstellung, 170
- Poralla K. 171, 435
- Praesent H. 264
- Preiss H. 77
- Die deutsche Presse, 230
- Probleme und Ergebnisse der ostsprachigen Forschung zur Kunstgeschichte Ost-Mittel europa, 119
- Przybyszewski St. 411
- Puchner O. 361
- Quellen zur Entstehung der Oder-Neisse Linie, 197
- Quellen zur Geschichte der Ostvertriebenen, 391
- Ramm-Helmsing H. 120, 362-363
- Rassow P. 199
- Rauch G. 75
- Reichardt G. 255, 270, 274
- Reincke G. 364
- Rhode A. 495
- Rhode G. 33-34, 153-154, 197
- Richard J. 475-476
- Richthofen B. 121
- Ridder H. 491, 494
- Rister H. 35-43, 122, 156-159, 172, 365
- Ritter G. 327
- Ritter W. 414
- Roden G. 483

Röhr H. 491
Rohwer J. 366
Roos H. 155
Rothfels H. 199
(Ru.) 497-498
Ruppel A. 173

Salmen W. 124
Samulski R. 309-311
Sasse H.G. 367
Sauppe E. 251
Sautmann F. 422
Schaefer K. 446
Scheibert P. 125
Schettler A. 71
Schieder Th. 199, 491
Schiller Fr. 143, 401
Schlenger H. 63, 126
Schlesien. Bibliographie, 44
Schmauch H. 65
Schmid H.F. 127
Schmieder W. 474
Schmidt D.R. 66, 156-159
Schmidt W. 284
Schönke A. 445
Schreiber R. 67
Schrifttum zur deutschen Ost-
kunde, 128
Schripowski A. 288
Schroeder H. 160-161
Schüddekopf O.E. 276
Schwanecke E. 473
Seidel W. 462
Seppelt F.X. 311
Shalweit S. 368
Smaczny J. 321
Smolitsch I. 118
Snell J.L. 369-370
Soeken H.K. 371
Sonnewald K.H. 436
Sperlings Zeitschriften und Zei-
tungen Adressbuch 1947, 242
Stalin, 141, 414
Stamm H. 255
Stamm W. 238
Stanislaus Polonus, 173
Stasiewski B. 198, 312
Stein E. 491, 494
Sternberg H.G. 463
Stollreither K. 437
Strehlau H. 313-314

Stresemann G. 377
Strickrodt G. 491
Strobel G.W. 415
Strozyk G. 204
Stüwer W. 483
Sudetendeutsche Bücherschau, 47
Südosteuropa-Bibliographie, 49
Südosteuropa im Zweiten Welt-
krieg, 50
Systematisches Verzeichnis aus-
ländischer Zeitschriften in deut-
schen Bibliotheken, 223
Szeczinowski W. 499

Taschenbuch für Familienge-
schichtsforschung, 372
Teichmann L. 315
Thomson E. 52
Tiemann H. 283
Tki., 174 (Literatur von und
nach Polen)
Toppe H. 278
Trautmann R. 416
Tschechische Beiträge zur Ost-
forschung, 69
Tschechische Äusserungen zu
polnischen Arbeiten über Schle-
sien, 68
Turkologie in Polen, 163

Uhlendahl H. 284
Ullrich H. 129
Untersuchungen zum Ostrecht,
438

Vademecum deutscher For-
schungsstätten (DBR u. West-
Berlin), 279
Valjavec F. 49, 118
Vasmer M. 397, 419
Verlag für Buch- und Biblio-
thekswesen. Verlagsverzeichnis,
280
Veröffentlichungen aus dem J.G.
Herder-Institut. Wissenschaft-
liche Übersetzungen, 207
Die Vertreibung der deutschen
Bevölkerung aus den Gebie-
ten..., 199
Vertriebenzeitschriften, 244
Vertriebenen- und Flüchtlings-
zeitschriften, 205

Verzeichnis der heimatvertriebe-
nen Priester aus dem Osten,
316
Verzeichnis der Schriften die
1933-1945 nicht angezeigt wer-
den durften, 11
Verzeichnis der Schriften die in-
folge von Kriegseinwirkungen...
nicht angezeigt werden konn-
ten, 12
Verzeichnis der Veröffentlichun-
gen von Prof. Dr. Manfred
Laubert, 373
Verzeichnis von Dissertationen
aus Agrarökonomie und Agrar-
soziologie, 464
Verzeichnis von Zeitschriften-
beständen und Serienwerken
(TWZ), 243
Vogelsang Th. 200, 374-375
Volkswirtschaftlicher Literatur-
kalender, 465
Vollmer B. 392
Vollmer G. 376
Vorlesungen über Ostfragen...,
190
Vorstius J. 284

Wagner W. 107, 201
Wappenhensch J. 466
Wecken F. 372
Wegweiser für Heimatvertriebe-
ne, 202
Weintraub K. 481
Weiss E. 281
Weiss H. 53-55, 500
Weizsäcker W. 439
Die Welt der Slawen, 417
Weltkriegsbücherei, 177, 281, 325
Wenig O. 282
Wermke E. 56-59
Westliches Schrifttum zum
Recht der DDR, 442

Westliches Schrifttum zum Recht
der Volksrepublik China, 441
Westliches Schrifttum zum
Sowjetrecht, 440
Widerhall der Austreibungen im
Ausland, 317
Winter E. 418, 420
Winzer F. 393
Wissenschaftlicher Dienst..., 208
Woche der deutsch-polnischen
Freundschaft, 162
Woltner M. 397
Wyss H. 467-468

Zajaczkowski Wł. 163
Zeitschrift für Bibliothekswesen
und Bibliographie, 283
Zeitschrift für slawische Philo-
logie, 419
Zeitschrift für Slawistik, 420
Zeitschriftenaufsätze (Osteuro-
pa), 245
Zeitschriftenschau (Der euro-
päische Osten), 246
Zentralblatt für Bibliothekswes-
sen, 284
Zentralinstitut für wissenschaft-
liche Literatur, 209-214
Zentralkatalog der Auslands-
literatur, (Göttingen), 294
Zentralkatalog der Auslands-
literatur (Köln), 292-293
Zielke W. 422
Ziesemer W. 410
Zimmermann E. 285-286
Zusammenstellung wissenschaft-
licher Literatur d. SU u.d.
Volksdemokratie f.d. Fachge-
biete Mathematik u. Forst-
wirtschaft, 469
Zwoch G. 377

SPIS RZECZY

OD AUTORA	9
CZEŚĆ SPRAWOZDAWCZA	11
I. <i>Bibliografie ogólne</i>	13
II. <i>Bibliografie regionalne</i>	15
III. <i>„Niemiecki Wschód”. Europa Środkowo- Wschodnia</i>	21
IV. <i>Polska</i>	24
V. <i>Linia Odry-Nisy</i>	28
VI. <i>Ruchy migracyjne</i>	29
VII. <i>Przekłady polsko-niemieckie i niemiecko- polskie</i>	32
VIII. <i>Dysertacje</i>	36
IX. <i>Czasopiśmiennictwo</i>	38
CZEŚĆ BIBLIOGRAFICZNA	43
<i>Skróty tytułów periodyków</i>	45
I. <i>Bibliografie ogólne</i>	48
II. <i>Bibliografie regionalne</i>	50
<i>Uzupełnienia</i>	55

III. „Niemiecki Wschód”. Europa Środkowo- Wschodnia	55
Uzupełnienia	62
IV. Polska	62
Uzupełnienia	65
V. Granica Odry-Nisy. Ruchy migracyjne ludności niemieckiej	66
VI. Przekłady polsko-niemieckie i niemiecko- polskie	70
Uzupełnienia	71
VII. Czasopiśmiennictwo	72
VIII. Bibliografie specjalne:	
1. Bibliografie bibliografii. Bibliote- karstwo. Katalogi	75
Uzupełnienia	80
2. Religia. Filozofia. Wychowanie ..	81
Uzupełnienia	84
3. Historia. Polityka. Militaria	84
Uzupełnienia	90
4. Językoznawstwo. Literatura	91
Uzupełnienia	95
5. Prawo	95
Uzupełnienia	98
6. Nauki przyrodnicze, techniczne i ekonomiczne	98
7. Sztuki piękne	101
8. Uzupełnienia końcowe	102
IX. Skorowidz haseł autorskich i tytułowych	105

ACHEVE D'IMPRIMER
LE 10 JUILLET 1958
SUR LES PRESSES DE
L'IMPRIMERIE RICHARD
24, RUE STEPHENSON,
PARIS (18°).

Dépôt légal : 3° trim. 1958.

